100 VJET PAVARESI

Rruga e Arbërit

www.rrugaearberit.com GAZETË E PAVARUR. NR. 5 (73). MAJ 2012. ÇMIMI: 50 LEKË. 20 DENARË. 1.5 EURO.

AURORA GROUP
PROJEKTIM - ZBATIM
koha kalon, cilësia mbetet
Autostrada Tirane - Durres, Km.9
Tel: +355 48 30 2046
Tel: +355 48 30 2040
www.auroragroup.com.al
e-mail: auroragroup@auroragroup.com.al

AKTUALITET

Grupet kriminale kontrollojnë kromin në Bulqizë

Nga: **LINDITA ÇELA** - FAQE 3

VËSHTRIME

Dibranët e tre Dibrave...

Nga: **REXHEP TORTE** - FAQE 7

VENDLINDJA

Okshtuni

Përshkrim i shkurtër gjeografik, historik e kulturor

Nga: **YMER STOJKU** - FAQE 8

KULTURË

55 vjet faqeve të shtypit...

Nga: **ABDURAHIM ASHIKU** - FAQE 20-21

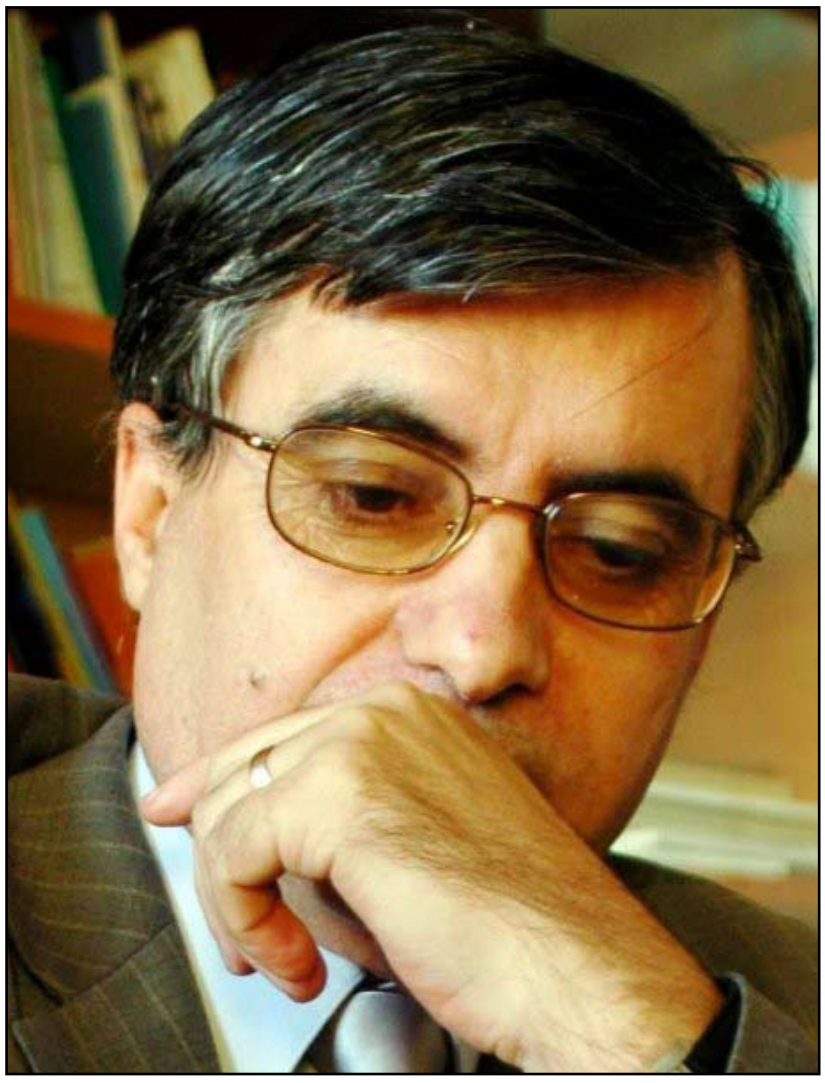

SHABAN SINANI:
Dibra është stacioni i parë i punës sime krijuese

- **Librat e mi janë studime kryesisht për identitetin dhe etnotipin shqiptar. Aty është Shqipëri, aty është dhe Dibra.**
- **"Dibra ka pasur dhe ka dhe sot njerëz shumë të zotë e të talentuar, por që heshtin për sa i takon punës së tyre..."**
- **Për mendimin tim historinë e Dibrës e pengojnë edhe faktorë papjekurie të mendimit të sotëm shkencor, që implikohet prej karshillëkut të një fisi kundër fisit tjetër; të një "mali" kundër "malit" tjetër; të një kohe kundër kohës tjetër.**
- **Historia e Dibrës nuk bëhet më me tregime alegorike dhe me fjalë "nën mutaf". Historia e Dibrës nuk bëhet më as me çifteli, as me lahutë, sepse e vërteta e saj gjendet në arkiva, në kujtesën e shkruar. Aty shihet dhe si na kanë vlerësuar të tjerët, dhe kjo, pikëpamja e tjetrit, e bën të vërtetën bindëse. Parimi i sotëm i dijes është ta shohësh veten përmes pasqyrave të tjetrit.**
- **Ne dibranët vetë, duke u mburrur me "nand malet", në fakt jemi mburrur me një gjendje fisnore, me gjendjen e rregullimit parashtetëror të jetesës në bashkësi. Rendi i maleve sigurisht është një përmendore kulturore e shqiptarëve, jo vetëm e dibranëve, por jo aq sa të na marrë Perëndia mendtë e ta bëjmë më të rëndësishëm se Kushtetutën.**

Lexoni në faqet 4,5,6

NËNSHKRUHET KONTRATA:

"Historia e Dibrës" botohet së shpejti

Kristo Frashëri nderohet me titullin "Qytetar Nderi i qytetit të Peshkopisë"

Me 23 maj u zhvillua ceremonia e dhënies së titullit "Qytetar Nderi i Peshkopisë" historianit Kristo Frashëri. Të pranishëm në këtë ceremoni ishte Kryetari i Bashkisë së Peshkopisë, Ilir Krosi, Prefekti i Qarkut të Dibrës, Genc Sharku, deputeti Sherefedin Shehu, drejtuesit e shoqatës "Çidhna dhe Kastriotët", Ali Hoxha dhe Mustafa Tola, drejtuesi i Seksionit të kulturës në bashki, Lavdrim Shehu, biznesmeni që bëri të mundur ndërtimin e shtatores së Skënderbeut në Peshkopi, Zaim Korsi dhe botuesi Bujar Karoshi.

Kristo Frashëri është shpallur Qytetar Nderi i Peshkopisë me vendimin e Këshillit Bashkiak nr. 20, datë 11.05.2009, me motivacionin: "Për kontribut të shquar në rishkruarjen e historisë dhe vlerave të Dibrës, e në veçanti për "kthimin" në vendlindje të Gjergj Kastriotit, Skënderbeut". Gjatë ceremonisë, të pranishmit vlerësuan kontributin shumëvjeçar të Kristo Frashërit në historiografinë shqiptare dhe në veçanti lidhur heroin kombëtar Gjergj Kastrioti Skënderbeu.

Zoti Frashëri është vlerësuar ndër të tjera për librin e tij më të fundit "Historia e Dibrës", ku flitet për historinë e kësaj zone që në kohët e lashta e deri më sot. Dorëshkrimi i përfunduar do të shohë së shpejti dritën e botimit nga Shtëpia Botuese "M&B".

Studimet për këtë libër autori i ka nisur që në vitet '60. Dorëshkrimi përmban një përshkrim të zgjeruar të jetës së veprimtarisë së banorëve të Dibrës ndër shekuj, duke sjellë për lexuesin një studim të zgjeruar zonës, traditave, zakoneve, kulturës dhe historisë së kësaj treve. Libri do të botohet këtë vit, me rastin e 100 Vjetorit të Shpalljes së Pavarësisë. Për këtë, autori dhe Shtëpia Botuese "M&B" nënshkruan edhe kontratën e botimit.

Libri do të dalë nga shtypi në shtator të këtij viti.

cyan magenta yellow black 1

Lidhja mendohet të përbëhet kryesisht nga emigrantë të vjetër e të rinj në SHBA, të emigruar nga Dibra e Madhe dhe e Vogël

Posta e Rruga Arbërit

Gazetë e pavarur.
Nr. 5 (73). 1 - 31 Maj 2012

Redaksia e gazetës falënderon lexuesit dhe bashkëpunëtoret e saj për mesazhet dhe shkrimet e sjella për botim.
Njoftojmë zotërinjtë Hysen Likdisha, Destan Rama, Shefki Aliti, Bedri Tahiri, Mevlud Buci, Moisi Murra, Ermira Babamusta se shkrimet e tyre jane në redaksi dhe do shqyrtohen për botim në numrat e ardhshëm.
Kujtojmë bashkëpunëtorët, të cilët duan që shkrimet e tyre të botohen patjetër në numrin e radhës, të konfirmojnë më parë sjelljen e materialit në numrat e telefonit të redaksisë ose emailin e gazetës.
Shkrimet priten në redaksi deri më **datë 20** të muajit.
Gjithashtu, ju **kujtojmë bashkëpunëtorëve se shkrimet deri në dy faqe daktilografike kanë përparësi botimi.**
JU LUTEMI, QË SHKRIMET QË VIJNË PËRMES EMAILIT, TË KENË PATJETËR ZANOREN "Ë".
Gazeta publikohet falas në internet me datë 7 të muajit pasardhës.

Ju falënderojmë që jeni pjesë e gazetës!

DREJTOR:
Rakip Suli

KËSHILLI BOTUES:
Musa Riçku
Shaqir Skarra
Bujar Karoshi

Kontribuan për këtë numër:

Abdurahim ASHIKU
Rexhep TORTE
Avni ALCANI
Lindita ÇELA
Vesel HOXHA
Ymer STOJKU
Adem BUNGURI
Islam CANI
Beqir SINA
Xhelal ROÇI
Hysen LIKDISHA
Mentor HOXHA
Blerim LAZIMI
Saimir SHATKU
Hysen MIRKU

Adresa e gazetës:
Rr. "Zenel Baboçi",
Pall. "Ferar", Tiranë
Tel. +355 4 22 33 283
E-mail: rrugaearberit@gmail.com

Opinionet dhe komentet e botuara nuk shprehin domosdoshmërisht qëndrimin e redaksisë

Çdo shkrim apo foto e botuar i nënshtrohet ligjit për respektimin e të drejtave të autorit. Ndalohet riprodhimi, fotokopjimi, shpërndarja apo ribotimi pa lejen e autorit të shkrimit apo redaksisë.

Nis udhën e saj - ideja për krijimin e Lidhjes së Intelektualëve Dibranë në Amerikë

Brooklyn NY: Në takimin e saj, të datës 15 Maj 2012, në lokalin e dibranëve në Brooklyn (këndin Ave. "T" dhe West 8th) anëtari i Lidhjes se Intelektualeve Dibranë, në Tiranë, Halil Teodori, por që jeton dhe punon në New York, duke u takuar me një grup intelektualësh dibranë që jetojnë në këtë qytet, i ngarkuar nga Kryesia e përgjithshme në Tiranë, shpalosi idenë- për krijimin e dege të kësaj lidhje intelektualësh dibranë që është krijuar vite më parë në Shqipëri, të krijohet edhe në Shtetet e Bashkuara.

Ky ishte takimi i parë dhe u iniciua nga shkrimtari dhe poeti dibran Halil Teodori. Në këtë takim të thjeshtë fillimisht u diskutua mënyra sesi do të krijohet dhe se si do të funksionoi Lidhja e Intelektualëve Dibranë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Shkas, për këtë deklaroi intelektuali dibran Halil Teodori që prej vitesh jeton në New York, është bërë padyshim numri i madh i intelektualëve dibranë, që dy dekadat fundit jetojnë e punojnë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, njerëz të dalluar këta dhe që kan arritur suksese në biznes dhe punën e tyre.

"Lidhja e Intelektualeve Dibranë, në New York të SHBA-ve, tha Teodori, do të jetë një forum lokalist vetëm dibranësh, që ka për të mundësuar bashkëpunimin dhe organizimin e intelektualeve dibranë, që jetojnë në Amerikë. Ajo synon të japë kontributin e vet për afirmimin, zhvillimin dhe trashëgimin e vlerave të kulturës dibrane, intensifikimin e bashkëpunimit me Lidhjen e Intelektualëve Dibranë në Tiranë,e gjetkë" tha ai.

Ndërkohë, që gjatë diskutimeve, folësit thanë se ky organizim i dibranëve, ka si synim këtu në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, të lidhet dhe bashkëpunojë me Lidhjet Intelektuale të Shqiptaro - Amerikane, në vende tjera ku banojnë shqiptarët dhe kështu të punojë edhe për integrimin kulturor, ekonomik e social të emigrantëve dibranë në Amerikë.

Lidhja e Intelektualëve Dibranë në Amerikë, thotë iniciatori i kësaj lidhje Halil Teodori do të jetë një lidhje Jo-politike e intelektualëve dibranë në Amerikë që nuk përkrahin asnjë parti në Shqipëri. Ajo do të jetë e përbërë me intelektualë të nivelit të mesëm dhe të lartë të qarqeve të biznesit shqiptarë në Amerikë, dibranë që punojnë në mjekësi e farmaceutike, në institucione tekniko-shkencore, kulturore dhe arsimore, në shtypin shqiptarë e tjerë në SHBA- si pjesë kryesore.

Lidhja mendohet të përbëhet kryesisht nga emigrantë të vjetër e të rinj në SHBA, të emigruara nga Dibra e Madhe dhe e Vogël

Në fund, u nënvizua se "shikimi" i saj më së shumti do të jetë Dibra, se çfarë mund të bëjnë këta intelektual për Dibrën, në dy shtetet, Shqipëri e Maqedoni. Dhe afrimi sa më shumë rreth saj - të fëmijëve të Dibranëve që kanë kryer shkollat e larta këtu në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, ose janë studentë në universitetet, kolegjet dhe shkollat e larta Amerikane.

Beqir Sina

Ura e Çerenecit, gërryerja e lumenjve - rrezikohet dhe rruga nacionale

Shfrytëzimi pa kriter i inerteve, në vendin e quajtur Ura e Çerenecit, ku bashkohen dy lumenj, ai i Bulqizës dhe Okshtunit, ka rrezikuar seriozisht jo vetëm dëmtimin e tokave të fshatit Zall-Strikçan, por edhe vetë rrugën nacionale Peshkopi-Bulqizë dhe atë Ura e Çerenecit-Klenjë-Librazhd. Masakra në këta lumenj, ka nisur të paktën para 5 vitesh kur dhe pikërisht në këtë vend një firmë private ngriti një impiant për prodhim inertesh, ku për çdo ditë ekskavatori gërryen shtretërit e këtyre lumenjve duke ngarkuar makina me inerte për llogari të këtij impianti. Gërryerja jashtë çdo kriteri, pasi punohet non stop për çdo muaj të vitit, jo vetëm që po çon në ndryshimin e shtretërve të këtyre lumenjve, duke rrezikuar kështu përmbytjen e tokave të fshatit Zall-Strikçan, por ka shkaktuar edhe rrëshqitje në skrapatën e një segmenti të rrugës nacionale Peshkopi-Bulqizë. Ura e Çerenecit po dëmtohet, për shkak se pranë saj po merren inertet duke i nxjerrë në sipërfaqe këmbët e saj. Dëmtimi i kësaj ure, do bënte që të izoloheshin komunat Gjoricë, Ostren, Trebisht, si dhe e gjithë zona kufitare me Maqedoninë, në zonën e Gollobordës. Drejtorisë Rajonale të Mjedisit Dibër dhe inspektoriati i ndërtimit deri më tani janë treguar indiferent përkundër këtij fenomeni.

Edhe pse vazhdimisht nxirren vendime që mbajnë firmën e Kryeministrit apo të ministrit të Mjedisit, ekskavatorët vazhdojnë të gërryejnë dhe të shkatërrojnë shtretërit e këtyre lumenjve.Kryetari i komunës Gjoricë, Vehbi Xheka, ka shprehur shqetësimin për këtë situatë dhe ka kërkuar nga firma ndalimin e shfrytëzimit të inerteve pranë këtyre lumenjve.

Edhe pse vazhdimisht nxirren vendime që mbajnë firmën e Kryeministrit, apo të ministrit të Mjedisit, ekskavatorët vazhdojnë të gërryejnë dhe të shkatërrojnë shtretërit e këtyre lumenjve.

Ndërkohë, gjatë këtyre ditëve shqetësimi i gërryerjes së këtyre lumenjve, ka marrë përmasa edhe më të mëdha, pasi përveçse firmës së inerteve, kanë filluar të marrin zhavor edhe firmat e ndërtimit të rrugës Ura e Çerenecit-Librazhd, e cila sapo ka nisur të ndërtohet. Me këtë rast kryetari i komunës Gjoricë, Vehbi Xheka, ka shprehur shqetësimin për këtë situatë dhe ka kërkuar nga firma ndalimin e shfrytëzimit të inerteve pranë këtyre lumenjve.

H.L.

Bruceloza, preken 6 familje në Bulqizë

Përhapje alarmante e sëmundjes infektive të brucelozës në rrethin e Bulqizës. Burime nga Drejtoria e Shëndetit Publik Bulqizë, bëjnë me dije se vetëm gjatë muajit prill, janë evidentuar të prekur nga kjo sëmundje 6 familje, të cilat me të gjithë pjesëtarët e tyre, kanë përfunduar në Spitalin Rajonal të Peshkopisë për kurim. Vetëm në fshatin Bllacë të komunës Shupenzë, janë evidentuar 4 familje, për pjesëtarët e të cilave sëmundja e bruçelozës është e përsëritur. Ndërsa 2 familje të tjera të prekura, janë evidentuar në komunën e Zerqanit, njëra në fshatin Valikardhë dhe tjetra në fshatin Peladhi. Sipas shefit të epidemiologjisë në DSHP Bulqizë, Afrim Sula, mësohet se gjeografia e përhapjes së kësaj sëmundje ka prekur pothuajse të gjithë zonat e rrethit. Nga ana e kësaj drejtorie janë marrë të gjitha masat për neutralizimin e kësaj sëmundje duke bërë dizinfektimin e ambienteve ku është shfaqur sëmundja e rrezikshme, por kjo nuk mjafton në luftën për zhdukjen e saj.

Edhe pse mungon informacioni zyrtar nga drejtoria e bujqësisë së rrethit, burime të sigurta konfirmojnë se gjeografia e përhapjes së kësaj sëmundje, ka prekur frikshëm gjithë zonat e rrethit. Bruçeloza një sëmundje e rrezikshme infeksioniste, e cila transmetohet nëpërmjet produkteve të qumështit nga bagëtitë tek njerëzit, për çdo vit shfaqet në zona të ndryshme të rrethit të Bulqizës. Ndër zonat më të prekura përmendim fshatin Valikardhë në komunën e Zerqanit, ku vetëm para tre vitesh u prekën nga kjo sëmundje të paktën 10 familje, fshatin Fush-Bulqizë të po kësaj komune, fshatrat Bllacë, Homesh në komunën e Shupenzës etj. Por nuk mungon as në zona të tjera si komunat, Otren dhe Trebisht në zonën e Gollobordës.

Specialistë të veterenarisë thonë se një nga shkaqet e sëmundjes mbetet marrja e bagëtive, kryesisht deleve kontrabandë nga shteti fqinj i Maqedonisë, ku kjo sëmundje është evidente. Por edhe pse prevalenca e sëmundjes në rrethin e Bulqizës, vazhdon të jetë e lartë dhe e përsëritur për çdo vit, asnjëherë nuk është bërë vaksinimi i bagëtive në shkallë rrethi. Edhe pse jo zyrtarisht, dyshohet se shkak i mungesës së vaksinimeve, është bërë mungesa e fondeve nga ana e Ministrisë së Bujqësisë. Kështu vaksinimi i bagëtive për mbrojtjen nga bruçeloza, ndër vite ka mbetur mjaft i kufizuar, duke u bërë kështu shkak për përsëritjen e vatrave të infeksionit të kësaj sëmundje. Madje nuk janë mbuluar me vaksina kundër kësaj sëmundje edhe zona të "nxehta" siç është rasti i Fush-Bulqizës, Valikardhës, Bllacës, etj, ku bruçeloza rishfaqet frikshëm për banorët, pothuajse për çdo vit.

H.L.

Pamje nga Bulqiza.
© Bujar Karoshi

Grupet kriminale kontrollojnë kromin

MASAT QË DUHEN MARRË:

- **Ngritja e një grupi pune ku të riazhornohet harta e minierës së Bulqizës**
- **Përcaktimi i kufijve mes kompanive të licencuara**
- **Krijimi i një "Taks-Force" do të ndikonte në marrjen e masave në kohë për parandalimin dhe goditjen e fenomeneve të kundërligjshme në fushën minerare.**

Nga: **LINDITA ÇELA**

Policia e Shtetit dhe Prokuroria e Përgjithshme janë në dijeni të ekzistencës së grupeve kriminale që sundojnë minierën e Bulqizës, përplasja mes të cilëve ka shkaktuar dhjetëra të vrarë në këtë qytet. Në dokumentin që disponon gazeta "Shekulli" është e vërtetueshme njohja që kanë drejtuesit e Policisë së Shtetit për aktivitetin kriminal të këtyre grupeve, por përveçse shpalljes në kërkim të tyre, askush nuk është kujdesuar për çrrënjosjen e kësaj veprimtarie kriminale në Bulqizë. Raporti flet për ekzistencën e grupeve që përleshen me armë mes qytetit për sundim të territorit të kromit. Në të flitet dhe për lidhjet mes bizneseve legale dhe ilegale si dhe politikës, se si janë kthyer në zotër të pasurisë kombëtare dhe shfrytëzojnë stoqet dhe galeritë e kromit. E gjithë kjo situatë ka sjellë përfitime me miliona euro për "të zotët e kromit", ndërkohë që punëtorët të shndërruar në skllevër, nga thellësia e shpellave të nëntokës, sigurojnë mbijetesën.

RAPORTI

Raporti i konsideruar sekret shpjegon se cilët drejtojnë këto grupe kriminale si dhe mekanizmin e abuzimit të firmave të licencuara në shfrytëzimin e kromit në minierën e Bulqizës. "Aktiviteti i paligjshëm në drejtim të shfrytëzimit të kromit ka qenë shkak për ngjarje të rënda të cilat kanë çuar në përplasjen me armë zjarri të grupeve rivale. Për hir të këtyre konflikteve është plagosur shtetasi Diamant Tançi si dhe kanë humbur jetën një numër i konsiderueshëm personash që punonin në mënyrë të kundërligjshme në galeritë nr 66, 58"- thuhet në raportin e Policisë së Shtetit. Raporti i policisë thotë se galeritë ku ushtrohet aktivitet i paligjshëm nga persona të ndryshëm janë kryesisht galeritë joaktive që nuk shfrytëzohen nga kompania koncensionare ACR për shkak të mungesës së kushteve të sigurisë teknike. Raporti evidenton se ky aktivitet ushtrohet në galeritë nr.18, 58, 42, 49, 63, 57, 60, 48 dhe galerinë "B". "Minerali i prodhuar transportohet nga hyrja e galerisë për në shesh-grumbullimin e zonës "D" me kafshë ose me karroca dore. Pasi e grumbullojnë mineralin, këta persona ua shesin me një çmim më të ulët sa sa tregu përfaqësuesve të kompanive të licencuara për shfrytëzimin e kromit", citon raporti.

SINDIKATA E MINATORËVE NGRITI ZËRIN PËR AFERAT

Kryerja e kontrabandës dhe korrupsionit në minierat e kromit në Bulqizë nuk është një shqetësim i cili kam lindur sot. Gati një vit më parë ka qenë kryesindikalisti i Minierës së kromit në Bulqizë, Dilaver Përkoxha, i cili në daljet e tij të shpeshta publike gjatë asaj kohe ka hedhur dyshime të forta që në minierën e kromit në Bulqizës behën afera korruptive dhe kontrabandë me fitime marramendëse. Por tashmë kreu i sindikatës së minatorëve nuk dihet se për çfarë arsye nuk vazhdon të ngrejë zërin për shqetësimet e minatorëve që sa vijnë dhe shtohen.

KROMI, NJË HISTORI SKLLEVËRISH DHE MAFIOZËSH

Jo vetëm burra më krahë të fuqishëm, por fëmijë, gra, pleq e plaka, sa zbardh dita i qepen malit për t'u përpirë për orë të tëra nga ato zgavra të llahtarshme që fshehin krom. Në ato zgavra të llahtarshme pleksen viktima të pafajshme, fitime marramendëse dhe afera të dyshimta korruptive, përballë të cilave pushon së ekzistuari edhe forca e prokurorisë. Sot, sipas raporteve, të vetë Policisë së Shtetit ka grupe kriminale, kompani që nuk paguajnë asnjë detyrim ligjor e punëtorë që pa frikë mund t'i quajmë skllevërit e shekullit 21.

Koncesioni iu dha një kompanie italiane me emrin DARFO. Për më shumë se 5 vite italianët shfrytëzuan minierën, rezervat dhe stoqet e akumuluara në vite pa bërë asnjë investim. Nga fundi i vitit 2006, DARFO u largua dhe ia shiti koncesionin një grupi, ruso-austriak te quajtur ACR. Shitja u mbikëqyr nga ministri i atëhershëm i Ekonomisë, Genc Ruli, i cili ishte dhe njeriu që negocioi marrëveshjen e re të koncesionit. Sipas marrëveshjes, që u votua në kuvend në vitin 2007, ACR detyrohej të investonte deri në fund të 2010 rreth 22 milionë euro, për të rinovuar teknologjinë dhe për të përmirësuar kushtet e sigurisë në punë. Koncesioni i ri solli shpresën se më në fund problemet në minierë do të përfundonin dhe investitorët e rinj do të nisnin investimet për të përmirësuar kushtet e minatorëve dhe rendimentin e minierës. E nxitur nga çmimet rekord të kromit në vitet 2007-2008, kompania nisi shfrytëzimin masiv të rezervave të akumuluara nga vitet e komunizmit, ndërsa investimet zvarriteshin. Ndërkohë në minierë, minatorët humbitnin jetën njëri pas tjetrit, për shkak të mungesës së investimeve. Kërcënimet dhe akuzat për heqje koncesioni mbeten vetëm deklarata dhe nuk u mor asnjë hap ligjor për t'i dhënë fund abuzimeve dhe shfrytëzimit barbar të minierës, me gjithë grevën urisë së bërë nga minatorët. Tani të gjitha raportet thonë se miniera rrezikon të shembet, për shkak të shfrytëzimit pa kriter dhe investimeve të munguara. Ndërsa ish drejtori i policisë, Shemsi Prençi, thotë se mafia sundon shpellat e kromit.

REZERVAT - 10 MILIONË TON

Teorikisht, sasia e përgjithshme e rezervave të nxjerrshme të mineralit të kromit rezulton 10 milionë tonë. Me çmim prej 200 dollarësh për ton, kromi rezulton një pasuri me vlerë 2 miliardë dollarë. Por këto 2 miliardë dollarë krom gjenden shumë thellë, në disa raste nën nivelin e detit. Kostoja e nxjerrjes së tij në sipërfaqe është tepër e lartë. Qeveria ka dhënë rreth 106 licenca shfrytëzimi për burimet aktuale të kromit. Prodhimi aktual është rreth 200 mijë tonë në vit.

SKEMA E ABUZIMIT TË KOMPANIVE PËR NXJERRJEN KROMIT

Një mekanizëm që pjellë viktima, skllevër, të fortë dhe bosë të mëdhenj është gjithë zinxhiri i nxjerrjes dhe i përpunimit të kromit në Bulqizë. Minerali që për bulqizakët është vetëm buka e përditshme është "Eldoradoja" për kompanitë që kanë siguruar licenca të shfrytëzimit. Zyrtarisht, vetëm në zonën e Bulqizës janë të licencuara që nga viti 1999 e deri mars të 2011-të. 106 kompani, por ndër më të rëndësishmet është ajo koncesionare, "ACR". Kjo kompani ka numrin më të madh të punëtorëve si dhe posedon zonën më të "majme" të kromit, të ashtuquajturën zonën "D". Por, megjithëse METE ka dhënë licenca për shfrytëzimin e kromit, ajo kurrë nuk ka bërë të qartë kufijtë ndarës nën galeritë e minierës. Që këtu nis abuzimi që për vendasit shndërrohet në "tokën e zanun", ku nuk janë të pakta rastet e ekzekutimit të atyre që kanë guxuar të vënë duar në kromin e zaptuar.

Punëtorët nxjerrin nga nëntoka krom për një pagesë qesharake. Të fortë e grumbullojnë e më pas me një çmim shumë të ulët ua shesin kromin kompanive të licencuara, më pas transportohet në Durrës si një mall i pastër ligjërisht. Kjo është gjithë skema e abuzimit dhe e përfitimit të kromit të Bulqizës. Së paku, këtë ka vënë në dukje raporti i oficerëve të sektorit kundër krimit ekonomik në Policinë e Shtetit. "Në disa raste mineralin e prodhuar në mënyrë të kundërligjshme e transportojnë në portin e Durrësit duke u paraqitur me fatura fiktive të subjekteve të licencuara. Raporti saktëson që subjektet e ndryshme të licencuara kanë konflikte midis tyre për shkak të mospërcaktimit të kufijve ndarës nga METE. Ky fakt është bërë shpesh herë burim i dhunës dhe ngjarjeve kriminale në qytet dhe nxitjes së veprimtarisë së kundërligjshme në minierën e kromit në Bulqizë.

MASAT QË MUND TË PARANDALOJNË ABUZIMET

Për parandalimin e krimit në vend dhe për mënjanimin e dëmit ekonomik në llogari të shtetit shqiptar ekspertët kërkojnë ngritjen e një grupi pune ku të riazhornohet harta e minierës së Bulqizës. Në raport thuhet se një pjesë e minierës është e rrezikuar e domosdoshmërisht nuk duhet të lejohet shfrytëzimi i saj. Po kështu, edhe përcaktimi i kufijve mes kompanive të licencuara do të sheshonte konfliktualitetin midis tyre. Krijimi i një "Taks-Force" do të ndikonte në marrjen e masave në kohë për parandalimin dhe goditjen e fenomeneve të kundërligjshme në fushën minerare.

(Marrë me shkurtime nga gazeta Shekulli, 02 maj /2012)

SELAMI XHEPA, DEPUTET I DIBRËS:

Ndjehem i dëshpëruar nga mënyrë primitive e shfrytëzimit të burimeve, por edhe e punës së fëmijëve

- Opinioni publik u trondit pak ditë më parë nga disa pamje që tregonin se si fëmijët e Bulqizës shfrytëzoheshin për nxjerrjen e kromit, punë nga e cila nxirrnin bukën e gojës. Më herët, çështja e minatorëve të këtij qyteti ka qenë në vëmendjen e të gjithëve. Ju jeni deputet i Qarkut të Dibrës: Si qëndron kjo çështje?

Rasti i kontratës koncensionare e minierës është një çështje shumë komplekse, e cila në vetvete ngërthen një eksperiencë të dështuar me një firmë koncensionare të kontraktuar në vitin 2002. Nga ana tjetër, përfshin edhe mungesën e kontrollit efektiv nga ana e institucioneve të administratës publike mbi një sërë operatorësh privatë të liçensuar për të ushtruar veprimtarinë e tyre në këto zona.

Fatkeqësisht, duhet thënë se, edhe përpjekjet e kontraktorit të ri kanë qenë shumë modeste në përmbushjen e detyrimeve kontraktore, si në zgjerimin e veprimtarisë së minierës dhe kryerjen e punimeve që shtojnë jetëgjatësinë e saj, ashtu edhe në përmirësimin e kushteve të punës dhe sigurisë në minierë. Mendoj se roli i Ministrisë së Ekonomisë duhet të jetë aktiv dhe të kërkojë fuqimisht plotësimin në kohë të të gjitha detyrimeve të marra përsipër. Po kështu, institucionet e tjera publike dhe ato të sigurisë duhet të kërkojnë zbatimin e plotë të ligjit dhe respektimin e kushteve të sigurisë nga të gjithë operatorët privatë që operojnë në atë zonë. Qytetarët ndjehen të zhgënjyer dhe të dëshpëruar nga mënyra se si janë shfrytëzuar këto pasuri dhe nga përfitimi minimal që ka patur komuniteti pas shfrytëzimit të tyre.

- Ju personalisht, si do ta komentonit këtë gjendje?

Është një situatë e ngjashme me skenat e "Far West"-it. Ndjehem i dëshpëruar nga kjo mënyrë primitive e shfrytëzimit jo vetëm të burimeve, por edhe e punës së fëmijëve duke abuzuar me varfërinë dhe skamjen e familjeve që janë në nevojë. U bëj apel të gjitha institucioneve publike që përgjigjen për zbatimin e ligjit, të bëjnë gjithçka që është në autoritetin e tyre për t'i kthyer besimin qytetarëve se shteti funksionon në mënyrë efektive me të gjitha strukturat e veta.

(Marrë me shkurtime nga revista KLAN)

Rruga e Arbërit nr. 73

Intervistë e Prof.dr. Shaban Sinanit mbi krijimtarinë e tij, marrëdhëniet me historinë, kulturën dhe Dibrën

intervistë

SHABAN SINANI:
Dibra është stacioni i parë i punës sime krijuese

Librat e mi janë studime kryesisht për identitetin dhe etnotipin shqiptar. Aty është Shqipëri, aty është dhe Dibra

Intervistoi: **Mentor HOXHA**

Keni shkruar shumë libra me vlera të larta shkencore, por ndërkohë nuk keni shkruar asnjë libër për Dibrën, ku lindët, u rritët dhe morët brumin e dijeve të para. Mos vallë Dibra qëndron larg synimeve të tua krijuese?

Sh.Sinani: E çmoj shumë vlerësimin tuaj për librat që përmendët. Disa prej tyre "Rruga e Arbërit" ka pasur mirësinë t'i promovojë. Librat e mi janë studime kryesisht për identitetin dhe etnotipin shqiptar. Kam menduar se aty është imazhi i Shqipërisë, aty është dhe Dibra. Dhe kjo është vetëm njëra nga arsyet pse nuk kam mundur të shkruaj ndonjë libër më vete për Dibrën. Pak me thënë se kjo është një përgjegjësi e pakryer imja. Jam munduar gjithsesi ta zbus këtë mungesë, duke shkruar libra që kanë të bëjnë me përveçimin e njeriut shqiptar në botë ("Mitologji në eposin e kreshikëve", "Kodikët e Shqipërisë në Kujtesën e Botës", "Hebrenjtë në Shqipëri: prania dhe shpëtimi", "Etnos në epos", "Tradita gojore si etnotekst", "Ura dhe kështjella", "Le Dossier Kadaré", "Letërsia në totalitarizëm", "Camaj i paskajuar"). Po jam munduar gjithashtu edhe me disa nisma më të vogla, bie fjala duke u marrë të paktën për dy vjet me përgatitjen për botim, redaktimin, hyrjen dhe shenjimet shpjeguese të librit me kujtime të atdhetarit e intelektualit dibran Ismail Strazimiri "Lufta kundër pavarësimit të Shqipërisë", që, sipas meje, është një prej librave më të rëndësishëm për historiografinë shqiptare në qindvjetëshin e shtetit shqiptar. Shpresoj se diçka kam baraspeshuar edhe si përkujdesës i librit "Dom Nikollë Kaçorri-feja dhe flamuri", gjithashtu si recensues e autor i hyrjes - një libër që tani sa u ribotua. Kur ka qenë e mundshme, nuk jam kursyer për të dhënë një nxitje apo për të ofruar një shërbim modest për autorë dibranë: shkrimtarë, studiues, miq të mi, që nga profesor Lutfi Hanku dhe mbledhësi i ndjerë i folklorit Hilmi Kolgjegja, etnografi Hilmi Sadiku, poeti e studiuesi Hajri Mandri, deri tek të tjerë më të rinj. Përgjegjësinë e pakryer, gjithsesi, mendoj se mund ta ndaj - jo barabar - me dibranët: ka ndodhur që më kanë ftuar për veprimtari shkencore dhe u jam përgjigjur; ka ndodhur që më kanë ftuar dhe pastaj janë bërë pishman dhe nuk jam ndjerë; ka ndodhur që më kanë kërkuar bashkëpunim dhe pastaj e kanë humbur durimin, e unë jam përpjekur të mos ua vërej. Nga përvoja ime, të punosh për Dibrën, jo vetëm për mua, është një punë e vështirë.

Unë kam mbaruar shkollën e mesme pedagogjike në Peshkopi, por kjo nuk do të thotë se "kam bërë shkollën e Dibrës", që është një shkollë më e vështirë se universitetet dhe mund ta kalosh vetëm duke rrojtur atje.

Megjithëse jam larguar herët, vendlindja mua më ka dhënë shumë. Dibra është stacioni i parë i punës sime krijuese. Kam nisur të shkruaj si nxënës për të përjavshmen lokale "Ushtima e maleve" qysh në vitin 1974 dhe kam botuar aty rregullisht dhjetëra shkrime. Madje një vit kam marrë dhe një çmim të dytë për fejtonin, si dhe një honorar modest, që e ktheva menjëherë në libra. Kur fillova punë në të përditshmen "Zëri i popullit" profesori im Shaban Demiraj u mërzit shumë, shkroi letra lart që të më kthenin në katedrën e gjuhësisë, por pa sukses. Ai u inatos aq shumë me gazetën "Zërin e popullit", sa asnjëherë nuk më përmendi me vlerësim ndonjë artikull timin botuar prej saj. I vetmi shkrim për të cilin më ka uruar ishte një skicë me titullin "Djepi", që lidhej me një traditë etnografike të Lurës, po edhe të Dibrës, për nderet që i takojnë nipit dhe nderet që i takojnë mbesës së posalindur. "Po të shkruash kështu, mirë" - kaq ishte urimi i kursyer i prof. Shaban Demirajt - dhe besoj se ky urim më shumë i takonte vendlindjes sime, Dibrës, që më kishte dhënë një lëndë të bukur për skicën.

Vërejtjen që ma bëni ju ma kanë thënë dhe dibranë të tjerë, ndonjëherë dhe pa pasur njohje a miqësi me ta. Para dy-tre muajsh, një prej tyre, pa e ndalur hapin, dhe pa pritur ndonjë shpjegim a përgjigje prej meje, më tha: "Profesor Sinani, ke shkruar disa libra, po për Dibrën s'ke bërë asgjë!". Kur unë kisha formuluar një përgjigje në mendje ai ishte larguar. Sigurisht, mungesa e Dibrës në studimet e mia nuk vjen e nuk mund të vijë prej ndonjë paracaktimi, aq më tepër prej ndonjë vullneti vetjak përjashtimi prej interesave të mi kërkimorë. Po përpiqem të dëshmoj diçka për këtë pohim: me shkrime të miat të botuara më shumë se çerek shekulli më parë në revistën "Shkenca dhe jeta" ("Burrat e dheut", "Kodi tradicional i ceremonialit të dasmës dibrane"); me pjesëmarrjet në konferenca shkencore ku jam ftuar, si konferencat për Dibrën etnografike; me shkrime shkencorë që gjenden në librat e mi ("Ura dhe kështjella", "Kështjella e virtytit") ose në përmbledhje studimesh për Dibrën ("Dibra etnokulturore", "Kongresi i Dibrës"). Për t'ju thënë të vërtetën, ka pasur dhe raste që më janë bërë thirrje për të bashkëpunuar për "libra mëhallash" e "libra fisesh", por këto tipe botimesh nuk janë në natyrën time: thjesht nuk mund t'i shkruaj.

Shkrimet e miat të botuara më shumë se çerek shekulli më parë në revistën "Shkenca dhe jeta" ("Burrat e dheut", "Kodi tradicional i ceremonialit të dasmës dibrane"); me pjesëmarrjet në konferenca shkencore ku jam ftuar, si konferencat për Dibrën etnografike; me shkrime shkencorë që gjenden në librat e mi ("Ura dhe kështjella", "Kështjella e virtytit") ose në përmbledhje studimesh për Dibrën ("Dibra etnokulturore", "Kongresi i Dibrës"). Për t'ju thënë të vërtetën, ka pasur dhe raste që më janë bërë thirrje për të bashkëpunuar për "libra mëhallash" e "libra fisesh", por këto tipe botimesh nuk janë në natyrën time: thjesht nuk mund t'i shkruaj.

Dibra i ka dhënë shumë historisë dhe kulturës shqiptare: I ka dhënë Skënderbeun, Iljaz Pashë Dibrën, Nikollë Kaçorrin, Haki Stërmillin, Shaban Sinanin, Agron Tufën, Shkëlqim Canin dhe shumë figura të tjera të shquara dhe ngjarje historike. Mendoni se Dibra ka marrë vendin e duhur në historiografinë shqiptare?

Sh.S.: Fillimisht do të doja të saktësoja se, sipas bindjes sime, Dibra ka pasur burra shumë më të zotë se ne të gjallët që përmendemi në pyetjen tuaj. Dhe menjëherë po kthehem tek pyetja e drejtpërdrejtë. Po, unë mendoj se Dibra nuk ka pasur mundësi të fitojë vendin e merituar në historiografi. Arsyeja e parë është objektive: Dibra u nda më dysh me kufi; prej Shqipërisë së 1913-ës u bënë dy Dibra dhe jo një, siç ishte ndër shekuj; dallimeve etnografike "malësi" - "topallti" dhe ndarjes në male iu shtua dhe "limes-i" politik. Kështu që shumë gjëra mbetën në mënjanësi. Deri vonë nuk ekzistonte një monografi për Vehbi Agollin, i cili u emërua nga Ismail Qemali kryemyfti i Shqipërisë, akt me të cilin *de facto* e *de jure* shpallej pavarësia e xhamisë shqiptare nga khalifati osman (historiografia shqiptare ende e vonon këtë ngjarje deri në vitin 1923, në kongresin e meshihatit islam shqiptar). Vehbi Dibra ishte

JETA & KRIJIMTARIA

Prof. dr. Shaban Sinani aktualisht është një ndër studiuesit më prodhimtarë dhe më të njohur në Shqipëri. Ka publikuar qindra artikuj e dhjetëra libra të çmuar shkencorë që shënjojnë kodin e identitetit shqiptar, të cilat janë përkthyer edhe në anglisht, frëngjisht, kroatisht etj. Artikujt e parë i ka publikuar tek gazeta "Ushtima e maleve", më pas në "Zëri i Popullit", për të vazhduar në gazetat dhe revistat akademike më të njohura në Shqipëri, Prishtinë, Itali, Vatikan, Slloveni, Zvicër, Mal i Zi, Greqi, Turqi, Kroaci, si në "Antichita Altoadriatiche (Milano), "Portoloano Adriatici (Firence), "I Vangeli dei Popoli" (Vatikan), "Rasto" (Kotorr), "Newsletters" (Stamboll), "Rumeli Kulturu" (Stamboll), "Atlannti" (Maribor), "Haci Bektas Veli Arastirma Dergisi"(Ankara). Merr pjesë rregullisht me kumtesa e konferenca shkencore ndërkombëtare dhe mban ligjërata universitare brenda dhe jashtë vendit si në Tiranë, Shkodër, Shkup, Ohër, Prishtinë, Lozanë, Teheran, Stokholm, Romë, Bari, Napoli, Sevilje, Cetinje, Athinë, Marseja, Ankara etj. Ka udhëhequr diploma, studime pasuniversitare dhe punime doktorature brenda dhe jashtë vendit. Në vitin 1998 nga ABI i jepet "Internacional Cultural Medal of Honor.

Ka këtë përvojë pune: Gazetar në "Zëri i Popullit (1982) dhe korrespodent special i saj(1985), redaktor pranë sekretarit të parë të KQ të PPSH, Ramiz Alia (1985), ndihmës i Presidentit të Republikës (1991-maj 1992), asistent-punonjës shkencor në Institutin e Kulturës Popullore (1991-1996), shef i departamentit të prozës dhe poezisë popullore pranë Institutit të Kulturës Popullore (1998) dhe Drejtor i Përgjithshëm i Arkivave (nëntor1999-tetor 2005). Ka qenë kryetar i këshillit botues të gazetës së pavarur "Shqip (1993), anëtarë i redaksisë dhe korrespodent për Shqipërinë i gazetës "Zëri i Kosovës", Zvicër (1992-1999), anëtar bordi në revistën shkencore-kulturore "Perla" (1995-2006), në bordin e revistës kulturore"Republika" Slloveni (1997-1999), sekretar shkencor i revistës "Kultura popullore" dhe "Çështje të folklorit shqiptar" (1998-2004), kryeredaktor i revistës shkencore "Arkivi" (2000-2003), anëtar i bordit drejtues të revistës shkencore "Portolano Adriatico", Universiteti i Firences (2004-2006), drejtor i Qendrës Enciklopedike pranë Akademisë së Shkencave të Shqipërisë (1999), anëtar i redaksisë së botimit të kolanës "Illyricum Sacrum" vëll.I-IX (2005). Në vitin 2004-2008 u zgjodh nga Kuvendi i Shqipërisë anëtar i Këshillit Drejtues të RTSH. Nga viti 2005 është punonjës shkencor në Institutin e Gjuhësisë dhe Letërsisë të Akademisë së Shkencave.

Ka lindur më 16 prill 1958 në Ndërshtene të Lurës. Është i martuar, ka dy fëmijë dhe banon familjarisht në Tiranë. Mësimet e para i mori në vendlindje, të mesmen pedagogjike e kreu më 1977 me rezultate shumë të larta. Po me rezultate të shkëlqyera mbaroi edhe studimet e larta në Universitetin e Tiranës për "gjuhë-letërsi shqipe". U diplomua më 1983 për gjuhësi historike, i udhëhequr nga prof. Shaban Demiraj, me tezën "Ndajfoljet përemërore në gjuhën shqipe. Në vitin 1998 mbron me rezultatin "shkëlqyeshëm" gradën shkencore "Doktor". Në vitin 2003, me vendim të KKSH fiton titullin "Drejtues kërkimesh" dhe titullin profesor . Flet rusisht frëngjisht, italisht, anglisht, serbokroatisht. Me studimin monografik "Mitologji në Eposin e kreshnikëve fiton gradën "Doktor i Shkencave" (1992-1996).

Ka botuar këto libra: "Pengu i moskuptimit" (1997), "Sipëriore" (1998), "Kosova në gjeopolitikë" (1999), "Kosova në syrin e ciklonit" (1999), "Këngë popullore të Skraparit" (1998), "Mitologji në eposin e kreshnikëve"-studim (2000), "Kështjella e virtytit" studime letrare dhe etnologjike (2001), "Kodikët e Shqipërisë" (2003), "Beratinus"-studim monografik (2004), "Një dosje për Kadarenë" I, II" (2005-2006), "Kodikët e Shqipërisë në "Kujtesën e botës" (2010), Etnos në epos" (2011), "Tradita gojore si etnotekst" (2011), "Prania historike dhe shpëtimi i hebrenjve në Shqipëri", "Camaj i paskajuar", "Letërsia më totaliratizëm" dhe "Dosier K", "Njerëzit e krisur" (2012). Këto libra kanë pasur dhe botime në gjuhë të huaj (frëngjisht, anglisht, kroatisht). Në proces botimi "Migjeni dhe Mitet" si dhe do të ketë një autorësi modeste në librin "Një shekull letërsi", pjesë e një projekti të rëndësishëm që ka Qendra e Studimeve albanologjike për një histori antologjike të letërsisë shqipe, prej fillimeve deri sot . Si bashkautor ka botuar: "Kosova, një vështrim enciklopedik" (1999), "Letërsia bashkëkohore shqiptare"-libër mësimor alternative (2000), "Albania-a Patrimony of European value" W&UNDP-2000), "Historia e Shqipërisë", vëll.II (2003). Ka përgatitur për botim librat "Shah Nameja", redaktim, parathënie, shënime (2001), "Epikë popullore e shqiptarëve të Maqedonisë" (2000). Ka redaktuar "Arkiva të hapura në shoqëri të hapur" (2002), "Botimin tre gjuhësh shqip-anglisht-turqisht "Fermanët: të shkruash histori me tolerancë" (2005). Ka përgatitur edhe skenarët e filmave "Pavarësi apo identitet" (2002), "Fermanët e Shqipërisë" dhe "Codex Purpureus Beratinus" (2003), "Liszt original në Shqipëri" (2005).

intervistë

"Dibra ka pasur dhe ka dhe sot njerëz shumë të zotë e të talentuar, por që heshtin për sa i takon punës së tyre..."

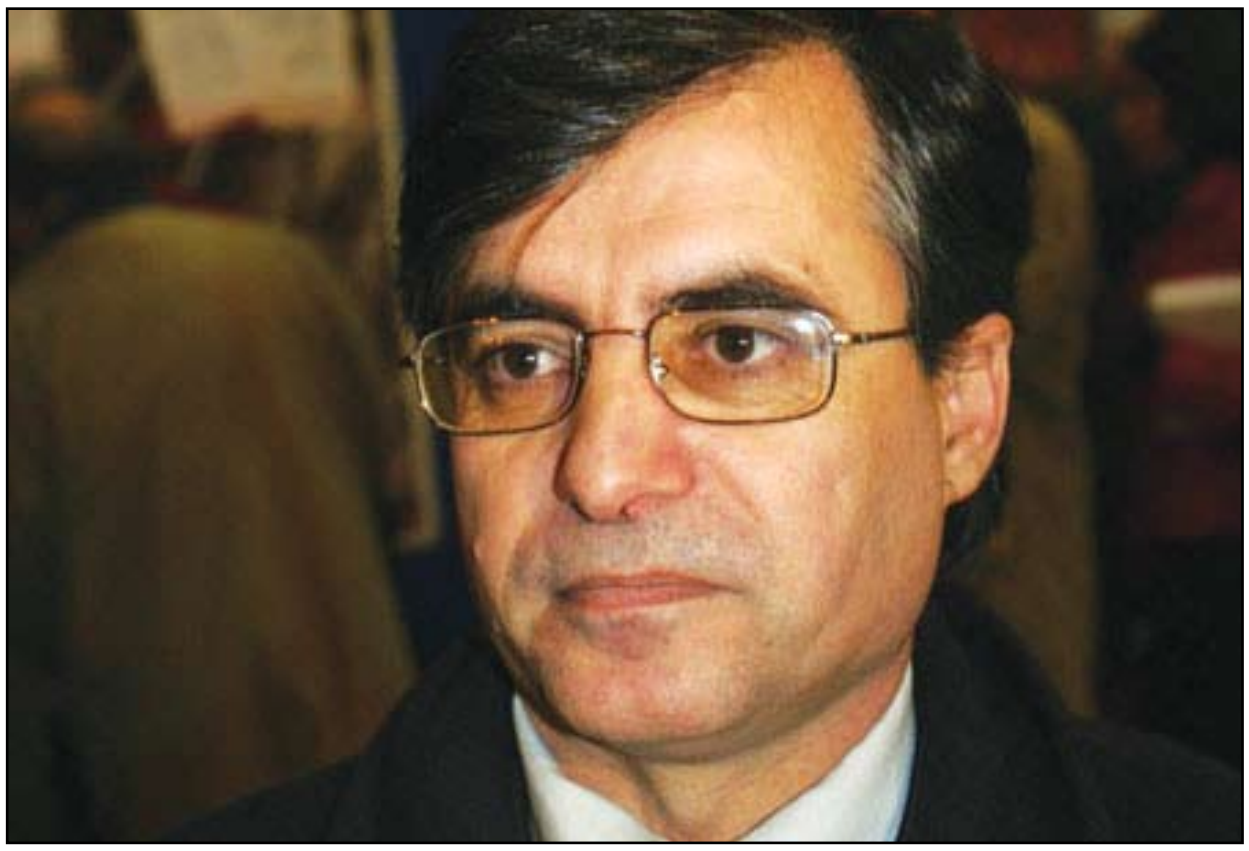

Ne dibranët vetë, duke u mburrur me "nand malet", në fakt jemi mburrur me një gjendje fisnore, me gjendjen e rregullimit parashtetëror të jetesës në bashkësi. Unë vetë çuditem kur dibranët monumentalizojnë "nand malet". Sipas Milan pl. Šufflay-t, arbanët ishin të organizuar në male (si "capitaneus Hottorum montagne") në shekujt mesjetarë. Me formimin e shtetit kombëtar, fiset, semtet, bajraqet, kararet, malet, mbeten kujtime të së shkuarës, jo nyja të historisë së re. Rendi i maleve sigurisht është një përmendore kulturore e shqiptarëve, jo vetëm e dibranëve, por jo aq sa të na marrë Perëndia mendtë e ta bëjmë më të rëndësishëm se Kushtetutën. "Kësulat e bardha" të mençurisë dibrane duhet të na kujtojnë thënien e mirënjohur të filozofit danez Kierkegaard: ato mund të jenë një parashutë shpëtimtare, nëse në to është një mendje e hapur; por mund të jenë thjesht një bunker vetëvarrosës, nëse nën to është një mendje e mbyllur.

Për mendimin tim historinë e Dibrës e pengojnë edhe faktorë papjekurie të mendimit të sotëm shkencor, që implikohet prej karshillëkut të një fisi kundër fisit tjetër; të një "mali" kundër "malit" tjetër; të një kohe kundër kohës tjetër.

Historia e Dibrës nuk bëhet më me tregime alegorike dhe me fjalë "nën mutaf". Historia e Dibrës nuk bëhet më as me çifteli, as me lahutë, sepse e vërteta e saj gjendet në arkiva, në kujtesën e shkruar. Aty shihet dhe si na kanë vlerësuar të tjerët, dhe kjo, pikëpamja e tjetrit, e bën të vërtetën bindëse. Parimi i sotëm i dijes është ta shohësh veten përmes pasqyrave të tjetrit.

"krahu i majtë" i Ismail Qemalit, po të perifrazonim këngën e njohur popullore që i kushtohet Dom Nikollë Kaçorrit, "krahut të djathtë" të tij. Gjithaq të merituar janë Iljaz pashë Dibra e Hoxhë Voka i Dibrës, i njohur me emrin Said Naideni, që besoj se ende është dhe emër i një rruge qytetëse në Peshkopi; Jashar Erebara e Haki Sharofi (veprimtarë kombëtarë e osmanistë të zotë). Me sa jam në dijeni, thuajse në të gjitha qendrat e qarqeve të Shqipërisë sivjet do të ndërtohen përmendore në nderim të nënshkruesve të deklaratës së pavarësisë, një prej të cilëve është dhe Jashar Erebara. A do ta bëjë dhe Dibra këtë? Ndoshta është qarku më pjesëmarrës më 28 nëntor 1912.

Në gjysmën e dytë të shekullit të kaluar "paria e Dibrës" u damkos e u demonizua, jo vetëm për aq sa i takonte pjesës së bashkëpunimit me pushtuesit, por edhe në mënyrë prapavajtëse, "brezi para brezit" (pa folur për "brez pas brezi"). "Hije" të tilla kanë bërë të vetën mbi dibranët dhe Dibrën. Por dhe ne dibranët vetë, duke u mburrur me "nand malet", në fakt jemi mburrur me një gjendje fisnore, me gjendjen e rregullimit parashtetëror të jetesës në bashkësi. Unë vetë çuditem kur dibranët monumentalizojnë "nand malet". Sipas Milan pl. Šufflay-t, arbanët ishin të organizuar në male (si "capitaneus Hottorum montagne") në shekujt mesjetarë. Me formimin e shtetit kombëtar, fiset, semtet, bajraqet, kararet, malet, mbeten kujtime të së shkuarës, jo nyja të historisë së re. Rendi i maleve sigurisht është një përmendore kulturore e shqiptarëve, jo vetëm e dibranëve, por jo aq sa të na marrë Perëndia mendtë e ta bëjmë më të rëndësishëm se Kushtetutën. "Kësulat e bardha" të mençurisë dibrane duhet të na kujtojnë thënien e mirënjohur të filozofit danez Kierkegaard: ato mund të jenë një parashutë shpëtimtare, nëse në to është një mendje e hapur; por mund të jenë thjesht një bunker vetëvarrosës, nëse nën to është një mendje e mbyllur.

Ka shumë figura të Dibrës që meritojnë të shihen në dritë vlerësimi, prej atij "Ndokës së parë", që del në fillimet e këngës historike (para se të kishte këngë për Ali pashën); revoltës së dibranëve kundër çarmatosjes; Elez Isufit e gjeneral Dali Ndreut, batalionit "Drini" të vullnetarëve dibranë që luftuan në Kolesjan për të mbrojtur trojet shqiptare gjatë luftërave ballkanike e më vonë; rolit të dibranëve gjatë periudhës mbretërore; dy ardhjeve të mëdha të dibranëve në kryeqytet; deri tek ata që kanë qeverisur me nder e me karakter edhe në "kohën e komisarëve", si Jashar Menzelxhiu, Zeqi Agolli, Tefta Cami, Haxhi Lleshi, Rrahman Hanku, Ahmet Kamberi, Osman Murati, Rexhep Doda e shumë të tjerë. Për mendimin tim historinë e Dibrës e pengojnë edhe faktorë papjekurie të mendimit të sotëm shkencor, që implikohet prej karshillëkut të një fisi kundër fisit tjetër; të një "mali" kundër "malit" tjetër; të një kohe kundër kohës tjetër. Unë përmenda librin me kujtime të Ismail Strazimirit, që atdhetari i pati mbaruar qysh në vitet 1930. Aty me të drejtë përqeshen "republikat" feudale-krahinore që lulëzuan në kohën më të rrezikshme për Shqipërinë: në kohën kur ajo po mëkëmbej si shtet i pavarur.

Historia e Dibrës nuk bëhet më me tregime alegorike dhe me fjalë "nën mutaf". Në shoqëritë e hapura këto janë ligjërime paraurbane. Historia e Dibrës nuk bëhet më as me çifteli, as me lahutë, sepse e vërteta e saj gjendet në arkiva, në kujtesën e shkruar. Aty shihet dhe si na kanë vlerësuar të tjerët, dhe kjo, pikëpamja e tjetrit, e bën të vërtetën bindëse. Parimi i sotëm i dijes është ta shohësh veten "between the mirrors of others": përmes pasqyrave të tjetrit.

Në Dibër kanë lënë emër të nderuar shumë "jabanxhinj", sidomos nga fusha e artit dhe e shkencës, si Kristo Frashëri, Tonin Rrota, Zef Çoba, vëllezërit Zhulali (doktori, kompozitori dhe ministri), mjeku Basri Neziri e shumë të tjerë. Ata kanë mbajtur gjallë shpirtin krijues të dibranëve, kanë zbuluar talente dhe kanë inkurajuar ngjarje të bukura. Ata e kanë harxhuar jetën e tyre për Dibrën tonë. Dibranët e kanë pasur virtyt të nderojnë të ardhurit. Mirëpo nuk jam i bindur se po vazhdon vërtet kjo traditë. Janë për t'u admiruar disa qytete e krahina të tjera të vendit, që dinë t'ua bëjnë nderet jovendësve, siç ndodh me Beratin, bie fjala, ku është shpallur qytetar nderi edhe inxhinieri Gani Strazimiri. Këta janë pjesë e historiografisë së Dibrës. Këtyre do t'u shtoheshin edhe emra të tjerë, prej Terziglio Cardinali-t e gjeneral Azzi-it, deri tek Xhafer Cenko Lubonja, Todi Lubonja, Todo Manço, Jorgji Sinjari, Martin Cukalla, Llambi Gegprifti e mësuesi i popullit Spiro Velko. Po nderimi për ata që kanë shkruar për Dibrën, që nga britanikja Edith Durham, austriaku Karl Steinmetz, kroati Lovro Mihaćević, amerikani kolonel McLain, shkrimtarët Ismail Kadare e Dritëro Agolli dhe të tjerë?!

E keqja është se Dibra po harron dhe ata të origjinës së vet, fare pak do t'ia dijë se ç'ndodh me dibranët e anës tjetër. Kush është kujtuar, bie fjala, për Josif Bagerin, historikisht të parin veprimtar e dijetar që shkroi në të folmen e Dibrës ("Kopësht malësori", "Shqypja e Shqypnisë"); për Gjergj Dibranin dhe të birin, Miloshin, që vjet kishte qindvjetorin e lindjes; për Bashkim Paçukun që e kemi duartrokitur nxehtësisht në vitet 1980; do të thosha deri dhe për dijetarin Ali Aliu, anëtar i tri akademive? Po më tej unë mund të pyesja se kush është kujtuar për kryengritësit dibranë, si Dervish Cara e, pse jo, edhe për Xhemë Gostivarin? Nga ky moskujdes ortodoksët shqiptarë të Rekës së Dibrës gjithnjë e më shumë ndoshta vetëm po e pështërisin etnicitetin e tyre (si akademiku Matvej Matevski).

Dibra ka pasur dhe ka dhe sot njerëz shumë të zotë e të talentuar, por që heshtin për sa i takon punës së tyre, që prej inxhinierit popullor Gani Tuçepi, Prof.dr. Nuri Abdiu, Mësues i Popullit, një ndër themeluesit e shkollës së sotme të psikologjise shqiptare, shkrimtarët e studiuesit Xhafer Martini, Nexhat Agolli e Haziz Ndreu; deri tek profesorët e mi Skënder Cala e Përparim Tomçini; këngëtarët Arif Vladi e Lirie Rasha, Abdyl Sturçe e Elida Shehu; që u kanë dhënë gëzim njerëzve dhe meritojnë nderimin e tyre. Po ku gjendet një dibran i ndritshëm si Sulejman Pitarka! Apo një gjuhëtar si Remzi Përnaska, profesor në Universitetin e Sorbonës! Ka pasur emra shumë të respektuar në Dibër, që janë nderuar në kohën e tyre, dhe sot nuk e di kush ku gjenden, si Melita Shehu e Besnik Taraneshi i këngës "Djaloshi dhe shiu" ("Bie shiu pajk-pajk"), mësuesi poet Maliq Bitri, publicistët Naim Plaku, Velo Cfarku e të tjerë. Kam përshtypjen se një traditë e padenjë duhet ndrequr në Dibër: njerëzit që detyra apo pasioni i largon për diku gjetkë harrohen shpejt prej saj. Por a mund "të harrohen" Agim Krajka, Bujar Kapexhiu dhe Ismet Bellova, Edmond Tupja, Shaban Hysa - piktori - e Enver Hysa - gjuhëtari; Shkëlqim Cani, Nexhmedin Dumani e Qemal Disha, alpinisti Taxhedin Shehu e profesori Taxhedin Baholli, studiuesi Ruzhdi Mata, piktorët Fitim Sula e Duro Ibrahimi, inxhinieri Faruk Kaba, për të përmendur vetëm ndonjë prej tyre? Nëse do të më lejonit, mund të shtoja edhe emrin e kryekomisarit Prençi, i cili ka shtuar vit pas viti listën e dibranëve me dinjitet.

(Vijon në faqe 6)

Mendoj se Dibra nuk ka pasur mundësi të fitojë vendin e merituar në historiografi. Arsyeja e parë është objektive: Dibra u nda më dysh me kufi; prej Shqipërisë së 1913-ës u bënë dy Dibra dhe jo një, siç ishte ndër shekuj; dallimeve etnografike "malësi" - "topallti" dhe ndarjes në male iu shtua dhe "limes-i" politik. Kështu që shumë gjëra mbetën në mënjanësi. Deri vonë nuk ekzistonte një monografi për Vehbi Agollin, i cili u emërua nga Ismail Qemali kryemyfti i Shqipërisë, akt me të cilin *de facto* e *de jure* shpallej pavarësia e xhamisë shqiptare nga khalifati osman (historiografia shqiptare ende e vonon këtë ngjarje deri në vitin 1923, në kongresin e meshihatit islam shqiptar). Vehbi Dibra ishte "krahu i majtë" i Ismail Qemalit, po të perifrazonim këngën e njohur popullore që i kushtohet Dom Nikollë Kaçorrit, "krahut të djathtë" të tij. Gjithaq të merituar janë Iljaz pashë Dibra e Hoxhë Voka i Dibrës, i njohur me emrin Said Naideni, që besoj se ende është dhe emër i një rruge qytetëse në Peshkopi; Jashar Erebara e Haki Sharofi (veprimtarë kombëtarë e osmanistë të zotë). Me sa jam në dijeni, thuajse në të gjitha qendrat e qarqeve të Shqipërisë sivjet do të ndërtohen përmendore në nderim të nënshkruesve të deklaratës së pavarësisë, një prej të cilëve është dhe Jashar Erebara. A do ta bëjë dhe Dibra këtë? Ndoshta është qarku më pjesëmarrës më 28 nëntor 1912.

Rruga e Arbërit nr. 73

intervistë

(Vijon nga faqja 5)

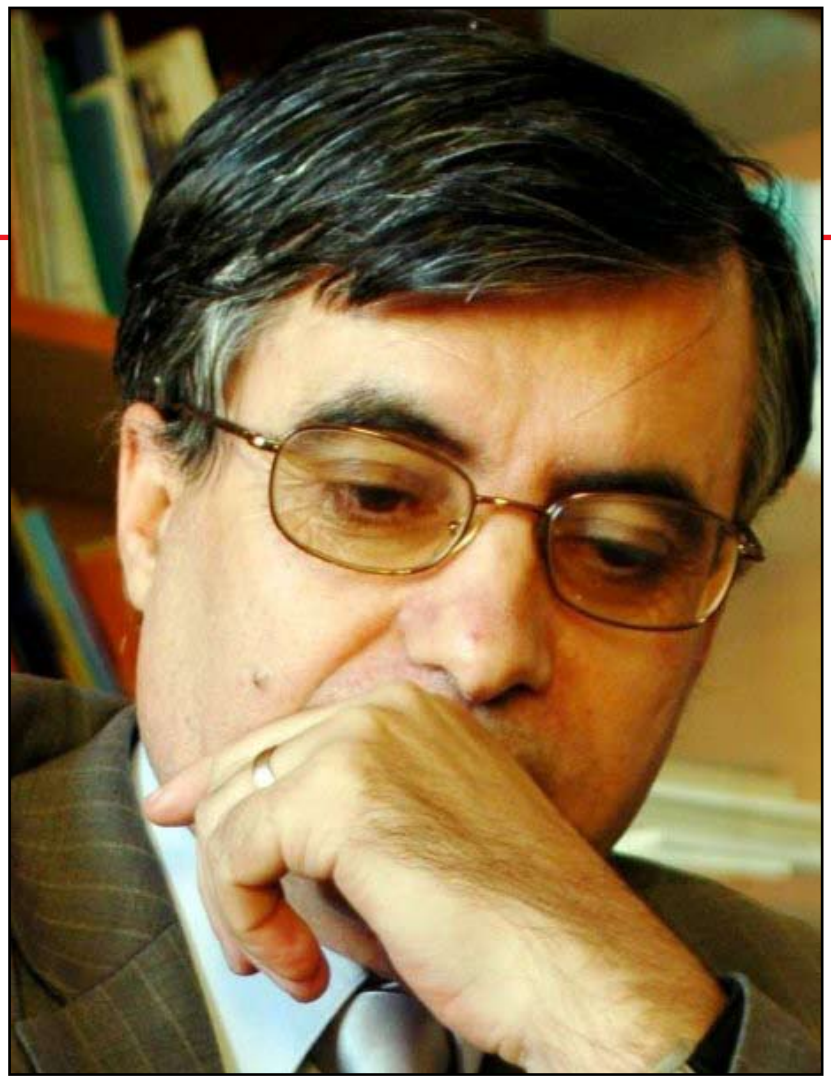

Sh:Sinani: Dibra është stacioni i parë i punës sime krijuese

Tani së fundmi po ngulmohet që edhe vendimi i kongresit të Dibrës për rikthimin tek alfabeti osman, pasi Kongresi i Manastirit e kishte marrë vendimin e njësimit të alfabetit, të shihet si ngjarje historike progresive, "sepse dibranët ua nxorën duarsh kongresin xhonturqve", sikur Dibra nuk ka ç'të promovojë! Në fakt, pavarësisht disa veprimeve të mençura të dibranëve, ky kongres mori fytyrën e "doktor Adhamudhit": të lejohet shkrimi i shqipes me ferman sulltanor, por të shkruhet me alfabetin e perandorisë.

Do të më dukej një mënyrë e denjë ndërnjohjeje të autorëve dibranë organizimi i një panairi të librit botuar prej tyre, andej e këndej kufirit, në të shkuarën e sot, prej Josif Bagerit e Haki Stërmillit deri tek Agron Tufa e të tjerë më të rinj ose më pak të spikatur prej dijes.

Dibra, me aq dëshmi sa kam prej kërkimeve të mia, del qysh në shekullin e 11-të... Ajo që dua të them është se... Dibra dhe dibranët, duke qenë më konvergjentë dhe më kalorësiakë me njëri-tjetrin, siç kanë qenë në histori, që i janë përgjigjur nderit me nder dhe jo inatit me inat, kanë mundësi të bëjnë shumë më tepër për njëri-tjetrin, duke e bërë mendjen më të lirë.

Jam ndjerë mirë duke lexuar monografinë e Halil Ramës për Muharrem Xhedikun, themeluesin e filarmonisë së kryeqytetit, autorin e këngëve të mirënjohura në repertorin e këngës qytetare ("Të lutem falmi sytë e shkruar", "Turtulleshë"). Por ka personalitete të Dibrës që mund të nderohen gjithaq. Në vitet 1970-1980 mjekët Rrahim Gjika e Basri Neziri, megjithëse jetonin e punonin në Peshkopi, ishin autorë të teksteve universitare, që i ligjëronin pedagogë të tjerë në vend të tyre. Do ta thosha të njëjtën gjë për profesorët Remzi Prapaniku, Myslim Koka, Myfit Trepça e Bashkim Rama, autorë tekstesh shkollorë e universitarë në nivel kombëtar. Edhe kur u hap diskutimi nëse kryetari i tashëm i shtetit Bamir Topi ishte apo jo me origjinë nga Sopoti i Dibrës, nuk u dëgjua ndonjë zë dibrani për të dëshmuar prejardhjen e tij. E pameritуar është mosvëmendja, ose më saktë kurrnacllëku në vlerësim ndaj themeluesve të klubit "Korabi" të volejbollit për femra Bashkim Lala me të shoqen; ndaj kampionëve të mundjes dhe të peshëngritjes që kanë konkurruar e fituar edhe jashtë vendit; ndaj fituesve të trofeve dhe çmimeve me të cilat e kanë nderuar vendlindjen.

Ka jo vetëm njerëz, por edhe shumë ngjarje, që nuk janë parë si faktologji kurrë, që nga rebelimi i dibranëve kundër çarmatosjes dhe organizimit të tyre vullnetar në mbrojtje të Lumës (që krajli i serbit "po i thotë lirom' vend, lirom' vatanë"); "kryengritja antizogiste" e dibranëve më 1921 (një ngjarje që asnjë histori e Shqipërisë nuk ia ka dhënë gjithë vendin e meritуar); përpjekjeve të dibranëve për të konkurruar dhe ata me një "princ kurore me fes", deri tek "kuvendi i Lurës" më 1944. Cilido që ka lënë një gjurmë për një hap përpara në përparimin e Dibrës: ata që u luteshin dibranëve "t'ia falnin qeverisë një djalë për shkollë" (si Selim Alliu); ata që i nxorën vajzat dibrane nga shtëpia dhe i çuan në aksione (si Sul Baholli e Hajri Hoxha); ata që luftonin për t'u hapur sa më shumë udhë të rinjve nga Dibra për shkolla të larta (si Shemsi Manjani), meritojnë nderimin tonë. Sot ka një prirje për t'u harruar ata që kanë fituar tituj e mirënjohje nderi, si Hero i Popullit, Artist i Popullit, Artist i Meritуar, Mjeshtër i Sporteve, dhe kjo nuk është e drejtë, sepse fituesit e këtyre titujve (luftëtarë, krijues, sportistë), kanë pasur konkurrentë njerëz shumë të lëvduar në shkallë kombëtare.

Pa u ndarë prej kësaj pyetjeje, dua të theksoj se përshtypja ime është se ne dibranëve jo rrallë na pëlqen dhe të gënjehemi pak, dhe kështu promovojmë të pavërtetën në vend të së vërtetës. Për shembull, në gjithë Shqipërinë kënga "Oj fushë e Korabit" njihet si këngë mërgimi, sepse kështu e kemi çuar ne në festivalet folklorikë kombëtarë, duke dashur t'ia rrisim rëndësinë përmes rritjes së dramaticitetit. Kurse në fakt ajo, sikurse e ka vërtetuar një studiues nga Luma, Shefqet Hoxha, është thjesht këngë shtegtimi, këngë e dhimbjes së nuseve të reja për burrat e munguar, që verës duhej të merrnin tufat e bagëtive dhe ngjiteshin në bjeshkë, deri sa të vinte dimri e të ktheheshin në vërri. Ajo është një këngë që të kujton rendin tradicional në romanet e Martin Camajt, me dy stinë, ngrohtë e ftohtë, bjeshkë e vërri. Në versionin që këndohet në Çajë të Lumës ka dy vargje që e provojnë saktësisht këtë: "Bânja si t'ja bâjsh / për Gjallajcë tëm vajsh", që do të thotë të kthehesh si gjithë barinjtë e tjerë në "festën e bjeshkëtareve", në javën e fundme të gushtit. E njëjta gjë ndodh edhe me ndoshta këngën më të njohur të Dibrës, këngën e Hajredin pashës, së cilës, për arsye joletrare, i janë hequr vargje identifikues të protagonistëve të kohës, dhe sot nuk i ka rikthyer kush në vend ("Nandqind vorret kush i bani / Gryka e Vogël e sheh Zerqani").

Tani së fundmi po ngulmohet që edhe vendimi i kongresit të Dibrës për rikthimin tek alfabeti osman, pasi Kongresi i Manastirit e kishte marrë vendimin e njësimit të alfabetit, të shihet si ngjarje historike progresive, "sepse dibranët ua nxorën duarsh kongresin xhonturqve", sikur Dibra nuk ka ç'të promovojë! Në fakt, pavarësisht disa veprimeve të mençura të dibranëve, ky kongres mori fytyrën e "doktor Adhamudhit": të lejohet shkrimi i shqipes me ferman sulltanor, por të shkruhet me alfabetin e perandorisë. Dibra, me aq dëshmi sa kam prej kërkimeve të mia, del qysh në shekullin e 11-të, në poemën epike frënge "Chanson du Balligant", një prej këngëve më të njohura të epopesë kombëtare frënge, në formën "Debir", "Debar"; Dibra del në "Roman du Florimont" dhe në defterët më të hershëm osmanë ("Jovan-ili", tokat e Gjonit - Kastriotit). Ajo që dua të them është se Dibra, ku shpesh thuhet se "ka pushuar mendja"; Dibra dhe dibranët pra, duke qenë më konvergjentë dhe më kalorësiakë me njëri-tjetrin, siç kanë qenë në histori, që i janë përgjigjur nderit me nder dhe jo inatit me inat, kanë mundësi të bëjnë shumë më tepër për njëri-tjetrin, duke e bërë mendjen më të lirë.

Nga Dibra ka shumë historianë, studiues dhe arkeologë që kanë shkruar artikuj dhe libra për historinë e Dibrës dhe të dibranëve. Cili është mendimi juaj në lidhje me këto botime?

Sh.S.: Unë mendoj se këto botime janë të dobishme. Është një punë për t'u përshëndetur, nga unë në veçanti, sepse nuk jam i zoti ta bëj. Botime të tilla më sjellin ndërmend sloganin e mirënjohur të amerikanëve: "E pluribus unum" - shumë në një. Dikur Dibra botonte herë pas here një "Almanak", ku promovohej pasuria jomateriale e vendit. Aty janë shqiptuar për herë të parë historianë e arkeologë, mbledhës të folklorit e të traditës etnojuridike, letrarë e studiues të fushave natyrore. Antologjitë dhe botimet enciklopedike plotësojnë njohjen e munguar. Edhe nëse kanë ndonjë anësi, apo ndonjë mosvëmendje, nuk është me rëndësi të madhe, krahasimisht me sa e shtojnë informacionin për dibranët dhe ata që i duan. Por nuk mund të rri pa thënë që më ka lënë shije të hidhur zemërngushtësia që kam vënë re shpesh në promovime librash të tillë me autorë nga Dibra, ku ka ndodhur që aulat e ditës festive janë kthyer në dialogje të vegjëlish e vogëlsirash, aq sa të mendosh nëse ia vlen të marrësh pjesë herën tjetër apo jo në veprimtari të ngjashme, ndonjë herë për shkase protagonizmi të thjeshtë. Mua, për shembull, do të më dukej një mënyrë e denjë ndërnjohjeje të autorëve dibranë organizimi i një panairi të librit botuar prej tyre, andej e këndej kufirit, në të shkuarën e sot, prej Josif Bagerit e Haki Stërmillit deri tek Agron Tufa e të tjerë më të rinj ose më pak të spikatur prej dijes.

Si dibran që jeni, mbani kontakte me studiuesit, historianët dhe arkeologët dibranë?

Sh.S.: Për t'ju thënë të vërtetën, për shkak të pamundësisë, më shumë janë studiuesit dibranë: etnologë, historianë, arkeologë; po ashtu krijuesit: poetë e shkrimtarë, që mbajnë lidhje me mua. Dy javë më parë isha në një udhëtim pune me arkeologun e mirënjohur Adem Bungurin, dhe me atë rast kujtuam dhe Bungurë të tjerë, si Rasimin, të cilin unë e kam njohur kur isha nxënës, dhe thuajse çdo verë më jepte punë në ndërmarrjen pyjore (sektori i Lurës), madje kujdesej që të kisha një punë të lehtë; po dhe një prej Bungurëve të rinj, Adin, me të cilin kam punuar dy vjet më parë për një projekt prej katër dokumentarësh të suksesshëm financuar nga Bashkimi Europian. Me dibranët vërej dy rezultate: ata që janë më të duruar, e kanë arritur çfarë shërbimi kanë pritur prej meje. Më të padurarit janë ndarë të pakënaqur.

Ka mjaft studiues dibranë që s'i njoh drejtpërsëdrejti, por i njoh prej korrespondencës me postë elektronike. Në këtë dimër të egër që kaluam, një prej kënaqësive më të mëdha që kam provuar ka qenë një letër elektronike e studiuesit Haki Përnezha, i cili, ndërsa më përshkruante lartësinë e borës rreth e qark shtëpisë së tij dhe rreptësinë e të ftohtit, nuk harronte të më uronte për librin e fundmë "Tradita gojore si etnotekst", që unë mendoja se ende nuk ishte shpërndarë dhe nëpër Tiranë, jo më të ishte lexuar në thellësitë e Dibrës!

Nga një fshat i njohur i Dibrës, në majën më të lartë të elitës shqiptare. Kur kthen sytë nga vendlindja për çfarë të merr malli më shumë tani që banon në kryeqytet?

Sh.S.: Disa vite më parë Xhevahir Spahiu më pati rrëfyer sesi, për shkak të një ëndrre, në të cilën i ishte shfaqur Tomorri, të nesërmen në mëngjes, duke kuvenduar si poet me Dajtin, i kërkoi të falur malit në shpinë të Tiranës që nuk mund t'ia hiqte mallin e Tomorrit dhe qe nisur drejt vendlindjes. Kam filluar dhe unë t'i shoh ëndrrat me vendlindje.

Të është dashur shumë punë, kohë dhe përpjekje për të arritur këtu ku jeni?

Sh.S.: Më është dashur aq shumë kohë, sa kam marrë e harxhuar rëndë pjesën vetjake që i takon familjes dhe fëmijëve. Por të paktën ngushëllohem se ia kam marrë po aq barbarisht edhe vetvetes çastet që nuk duhet të jenë kohë punë. Unë u them miqve të mi se e vetmja pasuri që kam është koha dhe me kohën time vërtet sillem si një keqbërës. Por uroj të më mbajë shëndeti dhe t'i çoj projektet e mia deri në fund.

Faleminderit për intervistën.

M.Hoxha

vështrime

Dibranët e tre Dibrave
Të pamposhtur e kokëlartë

Nga **REXHEP TORTE**

Dibra e Vogël - Peshkopia që ndodhet në përbërje të Shqipërisë, as në kohën e monizmit dhe as në këto vite të demokracisë nuk është duke shijuar ndërtimin e hovshëm infrastrukturor, sidomos me zhagitjen e ndërtimit të Rrugës së Arbërit që do t'i jepte frymëmarrjen e duhur edhe zhvillimit ekonomik të kësaj zone e më gjerë. Gjatë fushatave parazgjedhore jepen premtime të mëdha, por situate në terren tregon mashtrimet dhe gënjeshtrat e vazhdueshme.

Ndarjet territoriale, edhe gjatë viteve të demokracisë kanë për qëllim tkurrjen territoriale të Dibrës, kështu që kufijtë e Dibrës së Madhe që shtriheshin gjer në Mavrovë, se vjen po zvogëlohen.

Të jesh dibran do të thotë të jesh i respektuar dhe i nderuar kudo që gjendesh dhe kudo që të përmendet emri. Ky është identiteti, letërnjoftimi dhe pasaporta më e mirë që e bën dibranin të jetë krenar. E tërë kjo është si rezultat i trimërisë, urtësisë dinjitetit, bujarisë dhe sedrës dibrane të dëshmuar me shekuj.

Por Dibra për fat të keq është edhe shembulli më i mirë e konkret i pazarllëqeve dhe padrejtësive që u janë bërë trojeve dhe popullit shqiptar në rrafshin mbarëkombëtar.

Vitaliteti i pamohueshëm i shqiptarëve dëshmohet më së miri nëpërmjet dibranëve,që karakterizohen përmes tre Dibrave. E para - Dibra e Madhe dhe kryeqendra e Krahinës së Dibrës deri në vitin 1913, kur me Konferencën e ambasadorëve në Londër në vitin 1913/14 dhe me Konferencën e Paqes në Paris 1919-20, iu dhurua Beogradit dhe sot ndodhet në Maqedoni. E dyta- Dibra e Vogël, e cila mbeti në gjirin e Shqipërisë amë , dhe e treta një Dibër e tërë mërgimtarësh që tashmë gjendet në SHBA e vendet e tjera të botës.

HISTORIA E DHEMBSHME POR E LAVDISHME

Dibra me një histori të begatë e të lavdishme, me çdo pëllëmbë toke të larë me gjakun trimëror të burrave e grave, gjithnjë për të mbrojtur familjen, nderin, veten, fëmijët dhe pragun e shtëpisë, ka mbetur sinonim i fjalës dhe besës, i urtësisë dhe pushkës.

Edhe pse e shkatërruar, e kafshuar, e tradhtuar dhe e djegur shumë herë gjatë shekujve, Dibra me banorët e saj gjithnjë kanë gjetur mundësinë të sfidojnë e të hedhin shtat, sikur lisi në pyllin e shkrumbuar.

Krahina e Dibrës me pozitën e saj gjeostrategjike, me dibranët trima të Nëntë Maleve, që kanë penguar mësymjet grabitqare të të huajve që kishin për qëllim okupimin edhe të bregdetit shqiptar, ka qenë cak i sulmeve të fuqishme e të njëpasnjëshme gjakpirëse e vdekjeprurëse.

Vrasjet, gjëmat dhe vuajtjet më tmerruese në Krahinën e Dibrës i kanë bërë serbët. Shfletimi i faqeve dhe ngjarjeve të historisë, flet për një gjenocid shfarosës të përmasave të paimagjinueshme. Serbët barbarë e gjakpirës Krahinën e Dibrës e kanë djegur tri herë, duke detyruar shpërnguljen e dhjetëra mijë dibranëve. Doktrina e tyre luftarake ka qenë fatale, shkrumbuese dhe shfarosëse. Ata kanë djegur shtëpitë dibrane së bashku me fëmijët dhe pleqtë brenda, kanë vrarë njerëzit e pafajshëm në oborrin e shtëpisë, të plagosurit që kanë treguar shenja jete i kanë shpuar me bajoneta gjer në vdekje, kanë përdhunuar, kanë grabitur tërë pasurinë dhe gjënë e gjallë, për të mos lënë asnjë kusht për vazhdimin e jetës.

Gjatë vendosjes së kufirit në Krahinën e Dibrës, nuk u zbatua as konfiguracioni natyror dhe as as vullneti njerëzor e politik i dibranëve. Shkrimtarja amerikane Rous Uajder Lein në vitet e 20-ta të shekullit 20-të, në librin e saj "Majat e Shalës",shkruan se "Qyteti i Dibrës iu muar Shqipërisë me vijën kufitare të vitit 1913, siç nxirret sythi i një patateje". Ndërkaq Dimitrije Tucoviq në librin " Serbia dhe Shqipëria", duke përshkruar gjendjen e krijuar në viset e aneksuara nga Serbia, thotë se, "aneksimi ndau bujkun prej arës, bagëtinë prej kullotës, tufën prej lugjeve,fshatin prej mullirit,blerësin dhe shitësin nga tregu,rrethin prej qytetit dhe tërë viset malore prej qendrës së tyre ekonomike e hambarët e ushqimit, burimet e jetës u prenë".

Kufiri që vendosën serbët duke e ndarë Dibrën në dy pjesë, është kobi më i madh që ka rënë mbi Dibrën e Madhe dhe që vazhdon edhe sot e kësaj dite.

LUFTA E DYTË BOTËRORE NUK E NDRYSHOI GJENDJEN

Përfundimi i Luftës së Dytë Botërore për Dibrën e Madhe dhe dibranët qe një zhgënjim i madh dhe i pafalshëm i radhës. Përkundër pjesëmarrjes aktive të dibranëve në luftën kundër nazifashizmit, ajo sërish mbeti nën kthetrat serbosllave dhe jugosllave.

Platforma komuniste dhe moniste për kultivimin e "bashkim vllaznimit", ku shqiptarët u nënshtroheshin rregullave maqedonase, ku parësore ishin flamuri dhe gjuha maqedonase, u zbatua strikt edhe në Dibër të Madhe. Secili që shprehte një mendim apo pikpamje më ndryshe survejohej, burgosej, persekutohej, por edhe vritej.

Pas luftës së Dytë Botërore bijtë më të mirë dibranë u bënë pre e përndjekjeve, burgosjeve dhe vrasjeve më mizore të UDB-së serbomaqedonase. Atdhetari i shquar Cen Elezi i Ballit Kombëtar, kundërshtar i flaktë i copëtimit të trojeve shqiptare, mashtohet tinëzisht nga UDB-ja serbomaqedonase dhe pas torturave çnjerëzore, vdes më 9 maj 1949 në Burgun famëkeq të Kalasë së Shkupit, duke shkruar me gjak fjalët "Tradhtia ndaj atdheut nuk falet edhe sikur të bësh shumë të mira pas saj". Nexhat Agolli-jurist i diplomuar në Romë, me gradën zv/komandant batalioni në LNÇ, pas çlirimit emërohet zv/kryeministër dhe ministër i Asistencës sociale në Qeverinë e parë të Maqedonisë. Insistimi i tij për hapjen e shkollave shqipe, bën që UDB-ja ta burgosën dhe ta vret me tortura barbare më 29 prill 1949 në burgun e Shutkës në Shkup. Komplotet dhe intrigat e fëlliqura komuniste vazhduan edhe ndaj një morie intelektualësh tjerë dibranë. Në të gjitha burgjet e Maqedonisë e deri në Goli Otok gjendeshin dibranë.

NË DIBËR TË MADHE SHTETI KA INVESTUAR PAK

Investimet për zhvillimin ekonomik të Dibrës së Madhe gjithashtu ishin më të pakta se në vendet e tjera. Këtë e dëshmon edhe fakti se gjer para tre viteve rruga vetëm 5 metra e gjerë, nga Dibra e Madhe për në Shkup dhe nga Dibra e Madhe për në Strugë në gjatësi prej 25 kilometrash ishte e gjerë vetëm 5 metra e gjerë, për të vazhduar pastaj normalisht me gjerësi prej 6 metrash. Në këtë rrugë të rrezikshme nuk janë vendosur rrjeta çeliku në të gjitha vendet e rrezikshme për të mbrojtur automjetet e udhëtarët nga rrëshqitja e vazhdueshme e gurëve, për çka ka patur shumë aksidente dhe viktima në njerëz.

Ndarjet territoriale pas Luftës së Dytë Botërore dhe gjatë viteve të demokracisë kishin për qëllim tkurrjen e sipërfaqes territoriale të Dibrës së Madhe, kështu që kufijtë e Dibrës së Madhe që shtriheshin gjer në Mavrovë, se vjen po zvogëlohen. Mosinteresimi i shtetit ka bërë që të shkatërrohen e shuhen edhe shumë monumente me vlera të rralla kulturore e historike të Dibrës së Madhe.

Themelimi vite më parë i Komunës së Rostushës dhe i Komunës Qendra e Zhupës, sipas ndarjes më të re territoriale, kanë bërë që Dibra të mbetet me sipërfaqe prej 145 kilometra katrorë dhe afër 20 mijë banorë.

Vendkalimi kufitar i Bllatës pas gjysëm shekulli ndërprerje, filloi të funksionojë me ardhjen e demokracisë në vitin 1992, për kalimin e njerëzve dhe të mallrave. Shqipëria dhe Maqedonia të nxitur nga faktorët ndërkombëtarë intensifikuan vizitat e ndërsjella shtetërore dhe nënshkruan më shumë se 20 marrëveshje dhe protokolle, midis tyre edhe marrëveshjet e regjimit kufitar. Megjithatë edhe gjatë këtyre viteve të demokracisë vendkalimi kufitar i Bllatës ende nuk është vënë në efiçencë të plotë. Për arsye të pakuptimta transportuesit e mallrave orientohen të kalojnë dhe bëjnë zhdoganimin e mallrave në vendkalimin kufitar Qafë Thënë te Struga, duke anashkaluar vendkalimin kufitar të Bllatës. Të gjitha këto i sjellin dëme të mëdha ekonomisë së zonës së Dibrës në dy anët e kufirit.

Me këtë rast nuk duhet lënë pa përmendur edhe shfrytëzimin e padrejtë e të papërgjegjshëm të përrenjve të Lumit Radikë për ndërtimin e Liqenit të Mavrovës që tashmë është ndërtuar dhe ujërat e të cilit derdhen në Lumin Vardar, në anën e kundërt të rrjedhjes natyrore, si edhe planin aktual për ndërtimin e minihidrocentraleve tjerë të cilët ujin e Lumit Radikë do ta përshkojnë nëpër tunele dhe do ta derdhin sërish në Lumin Vardar, duke devijuar rrjedhjen normale të Lumit Radikë. dhe duke prishur ekosistemin e kësaj zone të virgjër natyrore.

Sjelljet jokorrekte të shtetit të Maqedonisë me Dibrën e Madhe u dëshmuan edhe me ndërtimin e hidrocentralit "Spila" në vitin 1969, uji i të cilit mbuloi fushën e Udovës prej 1340 hektarë, fushën më pjellore të klasit të parë, për të cilën bujqit dibranë si kudërshpërblim morën shuma të vogla qesharake ose shumica e tyre nuk morën asgjë.

Dibra e Vogël - Peshkopia që ndodhet në përbërje të Shqipërisë, as në kohën e monizmit dhe as në këto vite të demokracisë nuk është duke shijuar ndërtimin e hovshëm infrastrukturor, sidomos me zhagitjen e ndërtimit të Rrugës së Arbërit që do t'i jepte frymëmarrjen e duhur edhe zhvillimit ekonomik të kësaj zone e më gjerë. Gjatë fushatave parazgjedhore jepen premtime të mëdha, por situate në terren tregon mashtrimet dhe gënjeshtrat e vazhdueshme.

MËRGIMI SI RRUGË SHPËTIMI

Kjo situatë e vështirë ekonomike e politike, bëri që mijëra dibranë të kapin rrugën e mërgimit për kafshatën e gojës. Sot dibranë ka kudo nëpër botë, por më së shumti në SHBA. Atje janë përqendruar afër 20 mijë dibranë. Rruga e mërgimit vazhdon edhe sot e kësaj dite, ku të rinjtë dibranë ëndrrën për të shkuar në SHBA e arrijnë nëpërmjet lotarisë amerikane, por edhe duke paguar nga 25 mijë dollarë për person për kalim në rrugë ilegale.

Këta dibranë përkundër mallit për vendlindjen, ardhmërinë e tyre e shohin në SHBA apo në vende tjera. Ata mundohen maksimalisht që te fëmijët e tyre t'i ruajnë gjuhën e zakonet dibrane dhe nuk kursejnë që gjatë pushimeve verore të vijnë sëbashku në Dibër të Madhe, megjithatë rreziku i asimilimit në SHBA dhe në vende tjera është i pashmangshëm.

Dibranët janë punëtorë të vyer, dibranët kanë një rini të mrekullueshme, por mungesa e kushteve për zhvillim të mirëfilltë të bujqësisë, industrisë dhe turizmit ka shkaktuar papunësi të madhe dhe humbje shprese te të rinjtë.

Mërgimtarët janë ata që mbajnë gjallë shumë familje dibrane duke u ndihmuar financiarisht. Po të mos ishin mërgimtarët dibranët që jetojnë në vendlindje do të vuanin edhe për bukën e gojës.

Pasiguria dhe korrupsioni në Maqedoni kanë ndikuar që dibrano-amerikanët, përveç ndonjë rasti të veçantë, të mos investojnë sa duhet për mëkëmbjen ekonomike të vendlindjes së tyre.

Zvogëlimi i papunësisë dhe zhvillimi ekonomik i Dibrës së Madhe nuk mund të paramendohet pa investime nga jashtë, e sidomos pa investime të vetë dibranëve mërgimtarë.

Është mëse e domosdoshme të krijohen të gjitha kushtet e nevojshme për zhvillimin dhe shpëtimin e Dibrës së Madhe, të Dibrës së Vogël - Peshkopisë, për ndalimin dhe zvogëlimin e mërgimit dhe për kthimin gradual të mërgimtarëve në vendlindje, sepse siç thotë fjala e urtë popullore "guri rëndë peshon në vend të vet".

Rruga e Arbërit nr. 73

reportazh

Në vatrën ku u ndez flaka e parë e diturisë

Shkolla shqipe që u hap në Bllacë 100 vjet më parë ishte një prelude i atyre ngjarjeve madhore që do të vinin më vonë, i kuvendeve dhe besëlidhjeve që i bënë zap hordhitë e azdisura të sulltanëve më të egër të Perandorisë që po jepte shpirt. Hapja e shkollës së Bllacës më 22 shkurt të vitit 1912, disa muaj para se të shpallej pavarësia e Atdheut qe një ngjarje e shënuar. Ajo që në fillim grumbulloi në gjirin e saj rreth 20 nxënës që vinin nga katundet Zogje, Gjurasi e Kovashica.

SHAQIR SKARRA

Udhëtimet në ditë maji janë gjithmonë të bukura. Sidomos duhet të jesh me fat që të udhëtosh në viset e Dibrës, e për më tepër të ngjitesh në malet e saj të mbushura plot me thesare e histori, të dhimbshme e krenare, trimëri burrash që e mbajtën kokën lart edhe në kulmin e rrebesheve të saj. Histori vatrash bujare e kuvendesh ku lidhej besa e madhe e fitoreve. Është vërtet kënaqësi të marrësh rrugën për në zemër të Dibrës që ngado të shkosh kundërmon erë lulesh, të udhëtosh përmes një gjelbërimi të pafund që natyra bujare ia fali pa kursim këtij vendi, të udhëtosh përmes luginës së Drinit të Zi ku zgjatet e zbukurohet çdo ditë e më shumë traseja e Rrugës së Arbërit, ajo rrugë e vjetër që po rimerr çdo ditë e më shumë gjallërinë e dikurshme duke lidhur detin me malet, lindjen me perëndimin, shqiptarët këndej e andej një kufiri të shpifur e të pakuptimtë, e ndërkohë, duke na rizgjuar mbresa të pashlyera e kujtime të bukura që nga thellësitë e së kaluarës. Udhëtimi drejt Dibrës është gjithmonë mbresëlënës, pasi ka të bëjë me zgjimin e kujtesave të fjetura, të atyre grimcave që rrinë strukur nën hirin e kohës, për t'u ndezur sa herë fryn era e lehtë e mallit. Udhëtojmë drejt Bllacës, një fshat nën hijen e maleve, që duket sikur pi ujë nga horizonti i ulët gati njësh me tokën. Është një takim me brezat dhe vetë kohën që ka rrjedhur në gjurmët e shkollës shqipe, hapur këtu para një shekulli, në gjurmët dhe me shembullin e sakrificës së rilindësve dibranë, që në kohëra janë djegur si qirinj për t'iu bërë dritë brezave. E bashkë me mua këtë mëngjes maji është drejtori i shkollës nëntëvjeçare në Tiranë "Isa Boletini" Zaim Gjana, nëndrejtori Kudret Ferko , mësuesi i shkollës "Gjergj Fishta" Ali Likrama .

Këto realitete shpalosen përgjatë kësaj rruge e, për më tepër, sa të kalosh Urën e Çerenecit e të hyjsh në Shupenzë, ku përmes bukurive të rralla që shpalos ky mëngjes maji duket si në mjegull nga tisi i natës , qyteti i përgjumur i Dibrës, ose shehri i Dibrës siç e kemi quajtur ne dibranët. Na ndan vetëm Drini i Zi që ka rrjedhë këtej tërë jetën e ka qenë dëshmitarë i qindra bëmave të mëdha, që ka parë qindra mejdane lufte e ka përshëndetur qindra heronj mejdanesh. Drini i Zi me shekuj të tërë lavdi, i mbushur herë me lot, herë me gjak e herë..... Ja , këtu po vijmë edhe ne sot në kërthizën e Shqipërisë, në Shupenzën e trimërive e të lavdisë, përballë qytetit të lashtë të Dibrës, përballë Sfetigradit ku shkëlqeu shpata e kryetrimit Gjergj Kastrioti. Ja po vijmë këtu ku çdo gurë e mal të flet e të thotë shumë! Ja trojet e Gropajve, të Moisi Golemit dhe pas krahëve Vajkali i famshëm. S'ka më bukur që në këtë peizazh kaq madhështor, midis qindra historive e majë malesh të ndezësh në përkujtim pas një shekulli pishtarin e dritës së diturisë. Është data katër maj dhe mëngjesi ka zbardhur me një qiell të hapur blu, pa asnjë re dhe me diellin që, duke dalë në horizont, spërkat rreth e qark malet, kodrat, përrenjtë, zajet, çajret dhe fushat e Dibrës, që në këto njëzet vjet të sipërmarrjes së lirë, të pronës private dhe ekonomisë së tregut, janë stolisur si nuse të bukura nga puna dhe djersa e dibranit të ndershëm. Në një betejë me vetveten dhe natyrën, me mungesat, rrisqet dhe sprovat e një kohe të mbarsur me shumë problematika dhe pikëpyetje, dibrani ia ka dalë të ndërtojë ëndrrën e tij për një jetë të lirë e dinjitoze dhe këtë projeksion të shumë ëndërruar, të nëpërkëmbur në një kohë të pa kohë, siç ishte ajo e Diktaturës, tashmë ta bëjë një realitet jetëdhënës. Nga Tirana, rruga drejt Bllacës, ku do të shkojmë për të marrë pjesë në ceremoninë e njëqind vjetorit të shkollës shqipe, kalon ndanë dhjetëra fshatrave të vegjël, duke lënë pas rrugë të shtruara e të pashtruara, ara të punuara cep më cep, pemishte me degët e pemëve që përkulen nga era e lehtë pranverore, si silueta përshëndetje, shtëpi të reja, të lyera nga jashtë me gëlqere ose me bojëra të ndryshme, si piktura sureale, gardhe e kufij që ndajnë arat, kopshtet e lëndinat e barit, por jo shpirtrat e njerëzve të këtyre anëve, që janë më afër njëri-tjetrit, ndoshta se kurrë më parë, në jetën e tyre dhe të brezave që kanë kaluar. Jemi në mes të katundeve të Grykës së Vogël, njëri nga nëntë malet e mëdhenj të Dibrës, në qendër të komunës ku do të përkujtohet një nga ngjarjet e shënuara të këtyre anëve, hapja e shkollës shqipe në Bllacën që ndezi ndër të parët flakën e diturisë, vepër e patriotëve tanë të nderuar që bënë realitet ëndrrën e rilindësve.

BLLACA, PËRMES FLAKËS SË SHKRONJAVE SHQIPE...

Kështu më pëlqen ta quaj, sepse ky fshat i vogël me emër të madh i strukur thellë nën këmbët e këtyre maleve është një ndër pararendësit për përhapjen e mësimit të gjuhës shqipe në Dibër, një ndër vatrat e para që ndezi këtu dritën e dijes e të përparimit. Kjo përpjekje nuk ishte një rastësi, por në vazhdën e përpjekjeve shumë shekullore të këtyre malësorëve, në kuadrin e rezistencës masive të nëntë maleve të Dibrës për të mos pranuar sundimin otoman, për të mos iu bindur reformave të Portës së lartë, për të vetqeverisur sipas traditës, për të mos paguar taksa e për të mos dërguar nizamë etj. Në kuadrin e kësaj qëndrese patriotët më të shquar e shikonin si çështje parësore zgjimin e ndërgjegjes kombëtare e këtë, në radhë të parë, do ta bënte shkolla, mësimi i gjuhës amtare. Në nahijen e Grykës së Vogël duke filluar me hapjen e shkollës shqipe në Bllacë por që në fakt shkolla e Homeshit ishte hapur shumë vite ma parë, qysh në vitin 1894. Vetë Gryka e Vogël me të gjitha fshatrat e saj ka një histori të lavdishme në qëndresën antiosmane që prej kohërash dhe sidomos kur filluan fushatat ndëshkuese osmane për zbatimin e reformave të tanzimatit. Në këto përpjekje shkëlqejnë emrat e trimave si Cen Leka, Haziz Dema, Haziz Xheka etj, të cilët u bënë figura frymëzuese për ngjarjet që do të rrjedhin më pas.

Bllaca, e stolisur si për festë, na priti me një gazmend të lexueshëm, që sikur dilte bashkë me fjalët e ngjatjetimit nga goja e banorëve të këtij fshati, në prehër të maleve. Këtu njëqind vjet më parë nisi rrugën shkolla shqipe e Bllacës, një shkollë që me kohë do të kthehej në një fidanishte të blertë, ku do të rritej pema e diturisë, e cila do të lëshonte degë e frute në të gjithë Shqipërinë. Bllaca, me një rriskë qiell përsipër, nën hijen e maleve që i rrinë si kurorë hijeshie, do t'i jepte Dibrës dhe gjithë trojeve tona kombëtare mesazhin e madh të Rilindjes sonë të Ndritur, në panteonin e së cilës u shkruan me germa të zjarrta fjalët programatike, të denja për të bërë histori: "...Dhe dritë e diturisë, përpara do të na shpjerë".

Shkolla shqipe që u hap në Bllacë 100 vjet më parë ishte një prelude i atyre ngjarjeve madhore që do të vinin më vonë, i kuvendeve dhe besëlidhjeve që i bënë zap hordhitë e azdisura të sulltanëve më të egër të Perandorisë që po jepte shpirt. Hapja e shkollës së Bllacës më 22 shkurt të vitit 1912, disa muaj para se të shpallej pavarësia e Atdheut qe një ngjarje e shënuar. Ajo që në fillim grumbulloi në gjirin e saj rreth 20 nxënës që vinin nga katundet Zogje, Gjurasi e Kovashica. Nuk do të kalonin as disa muaj dhe ajo do ta shihte veten mes zjarrit e tymit që një pushtues i ri, ai serb, fill pas shpalljes së pavarësisë, u turr për të pushtuar trojet tona. Në dhjetor të atij viti do të fillonte ajo që quhet në histori "Lufta e Grykës së Vogël" kundër pushtimit serb dhe vazhdoi deri në janarin e 1913-ës. Kjo luftë solli pasoja shumë të rënda për të gjithë krahinën, masakra në njerëz e dëme të pa llogaritshme në ekonomi. Në këtë qëndresë vigane u përfshi e para shkolla e Bllacës, ajo vatra e vogël e dijes që sa kishte filluar të hedhë shtat me ato pak nxënës që kishte grumbulluar .Kështu nëpër gjurmë gjaku e heroizmi do të ecte kjo shkollë vit pas viti në dhjetë dekadat e saj duke shënuar pishtarë të rinj të dijes e arsimit tonë që nga baba Isufi, Jashar Zeneli (Bllaca), Adem Sharofi ,Abaz Xhafa,Osman Leka etj.

KRENARI LEGJITIME.....

Ceremonia festive u bë në qendër të komunës, në Shupenzë. Flamuri kuq e zi valëvitej, në vigjilje të Pavarësisë, si një ogur i mbarë në këtë trevë të thyer, ku historia ka lënë gjurmët e saj. Dhe shkolla e Bllacës, ndoshta është njëra nga më të spikatura, jo vetëm në historinë e këtij fshati të vogël, por në gjithë komunën e Shupenzës e më gjerë. Kishin ardhur për të marrë pjesë në këtë festë zemrash të etura për dije e dituri, nga të katër anët e Dibrës, mësues e ish

mësues, nxënës e ish nxënës, kanë zbritur nga Zogje e Bllaca, Gjorica e Homeshi, Kovashica e Gjuras, Stushaj e Mazhica, nga Maqellara dhe rrethinat qindra banorë për të përuruar këtë djep të dijes, çelur në Bllacë, para dhjetë dekadash.

Kryetari i komunës Shupenzë Mois Llani na pret duke buzëqeshur dhe, teksa na uron mirëseardhjen, na shoqëron në një lokal, të stolisur si për festë. Ai thotë se historia e Bllacës nuk mund të kuptohet pa shkollën e hapur para njëqind vjetësh nga patriotët më të zë dibranë, ashtu sikurse nuk mund të kuptohet historia e Shupenzës arsimdashëse, e gjithë Dibrës sonë, që ka qenë dhe mbetet një universitet i hapur i mendjes së bukur, i mençurisë dhe diturisë.

Mois Llani, duke përshëndetur të pranishmit tha se fakti që ky përvjetor përkon me 100 vjetorin e aktit të Pavarësisë e bën atë edhe më domethënës, pasi koiçidenca të tilla të bukura kanë vetëm një kuptim: dashurinë e banorëve të këtyre anëve për arsimin, për lirinë, pavarësinë dhe prosperitetin që vijnë vetëm nga kultura dhe dituria. Sivjet po festojmë 100 vjetorin e shkollës së Bllacës. Përpara kemi dhe një përvjetor tjetër të madh në fushën e arsimit që ne së bashku do ta festojmë me madhështi, 120 vjetorin e shkollës së Homeshit. Gryka e Vogël ka një traditë të hershme në fushën e arsimit. Për hapjen e shkollës së Bllacës ka luajtur një rol kryesor patrioti Jashar Bllaca dhe për shkollën e Homeshit Shaqir Daci. Nuk mund të anashkalohet vetë roli i teqesë së Bllacës. Ajo ka luajtur një rol të dyfishtë. Klerikët që kanë shërbyer këtu kanë qenë dhe klerikë dhe arsimtarë.

Në përshëndetjen e tij deputeti i zonës, Selami Xhepa tha: "Misionarë të dijes janë arsimtarët. Kombet lindin, rriten dhe zhvillohen në saj të arsimit. Në Dibër kemi traditë të hershme në arsim. Vështirë të matesh dhe të konkurrosh në tregun e dijeve, pa mbaruar universitetin e Dibrës.

Në kumtesat e të pranishmëve, historia dhe figura të arsimit dibran, do të udhëtonte historia e kësaj shkolle, hapur, fisnikëruar e madhëruar mes betejash dhe sprovash të shumta, në kohra udhëkryqesh kombëtare. U pritën me mjaft interes kumtesat e Zabit Lleshit, mbi shkollën shqipe në Grykë të Vogël, ajo e Mois Murrës, për teqenë e Bllacës, veprimtarinë e saj në shërbim të shkollës shqipe, punimi i Mendu Demës "Jashar Zeneli, veprimtaria politike dhe arsimore, ajo e Dr. Shkencave Bajram Xhafa "Mësuesi patriot Abaz Xhafa", kumtesa e Shukri Hajdarit "Sheh Latifi në luftën për liri dhe shkollën shqipe", ajo e Agim Xhafës "Arritjet e shkollës Zogje" etj.

Në fund të ceremonisë, me vendim të këshillit të komunës u dekoruan Teqja e Bllacës me titullin Nderi i komunës, Jashar Zeneli (Bllaca) pas vdekjes Qytetar Nderi, Isuf Tasha, qytetar nderi, pas vdekjes, Abaz Xhafa, qytetar nderi pas vdekjes, Hidër Manjani, qytetar nderi pas vdekjes, Hamit Manjani , qytetar nderi pas vdekjes,Izet Tasha, Nderi i komunës pas vdekjes. Vendimin e lexoi kryetari i këshillit të komunës Flamur Jani. Në fjalën e mbylljes, kryetari i komunës iu tha të pranishmëve se së shpejti fillojnë punimet për ngritjen e shkollës së re në Bllacë, e cila do të financohet nga PNUDI.

NË TEQENË E BLLACËS

Pas sesionit shkencor, të pranishmit, me furgona, u nisën drejt teqesë së Bllacës, e cila ka qenë dhe mbetet një vatër e madhe jo vetëm besimi, por dhe shkollimi e kulture. Të pranishmit u pritën me këngë e valle nga nxënësit e shkollës Zogje. Prefekti i qarkut Dibrës, zotin Genc Sharku, zbuloi pllakën e vendosur në murin e teqesë, ku lexohet: "Këtu në vitin 1912 u hap shkolla e parë shqipe".

Duke folur çiltërsisht dhe pa tabu për shkollën dhe arsimin në Dibër, si vatra të lirisë dhe të së drejtës, Babai i Teqesë së Bllacës tha: "Nuk mund të jesh patriot dhe atdhetar po qe se nuk ngrihesh pak mbi veten tënde, mbi interesin e ngushtë privat". Kudret Ferko, një mësues nga Skrapari, i pranishëm në këto festime tha: "Për Dibrën kemi mësuar, por njohjen më të madhe për të e kemi mësuar nga kolegu ynë që punoj prej 15 vitesh Zabit Lleshi, i cili na mundësoi dhe atë që sot jemi këtu. Dibra ka shumë gjëra që e bëjnë të parën. Ka lumin më të gjatë në vend Drinin, ka bukuritë e natyrës më të mira me krye kurorën Lurën, ka malin më të lartë Korabin. Por sot pamë dhe veçojmë se mbi bukuritë e natyrës është shpirti i bukur dibran, mbi malin më të lartë Korabin është mendja dibrane e lartësuar nga secili prej jush". Gjithashtu përshëndetën prefekti i Qarkut Dibër Genc Sharku, kryetari bashkisë Peshkopi Ilir Krosi, Muharrem Alimani, Latif Dema, Skënder Zeneli, Flamur Jani etj.

Po, kjo shkollë dhe të gjitha ato vatra diturie që u hapën në Dibër dhe në mbarë Shqipërinë, në kohën e errësirës dhe padijes, ishin dhe mbeten produkte atdhetarie, produkte sakrifice personale e kolektive për të mirën e përgjithshme, që këto treva dhe banorët e tyre të shohin para, atje ku, siç thamë në krye të këtyre shënimeve, promovohet verdikti i madh rilindas, aktual për të gjitha kohët dhe breznitë: "Dhe drita e diturisë, përpara do të na shpjerë".

EPILOG

Mësuesi Zabit Lleshi dhe kryetari i komunës Shupenzë Mois Llani, kanë qenë dhe organizatorët dhe frymëzuesit e kësaj veprimtarie kaq të bukur e domethënëse. Ata nuk e shprehin kënaqësinë, por kjo ndjehet she shikohet në sytë e tyre, në buzëqeshjen, mikpritjen. Në përvjetorë të tillë bulojnë kujtimet e shokut, mikut, fëmijës. Historitë e së kaluarës dhe të sotmes. Nostalgjitë. Ëndrrat. Dëshirat. Të gjitha këto i ngjall shkolla e madhe e Bllacës, që ndrin si pishtar edhe sot, pas 100 vjetësh!

Vizitë në xhaminë e Pazarit

Kontributi i fesë Islame dhe muslimanëve në arsimin dhe çështjen kombëtare

Marrëdhëniet ndërmjet zhvillimit kombëtar e arsimor dhe fesë islame në 100 vjetorin e pavarësisë

Nga: **BLERIM LAZIMI**

Në datën 18 prill 2012, në kuadrin e festimeve për 100 vjetorin e shpalljes së shtetit të pavarur shqiptar, Myftinia Dibër në bashkëpunim me Bashkinë Peshkopi dhe me Drejtorinë Arsimore Rajonale Dibër, zhvilloi veprimtarinë me temë "Marrëdhëniet ndërmjet zhvillimit kombëtar e arsimor dhe fesë islame në 100 vjetorin e pavarësisë". Pjesëmarrësit në këtë veprimtari, iu drejtuan së bashku Xhamisë së Pazarit, atje ku 98 vite më parë, më 14 prill 1914, u hap e para shkollë shqipe. Në këtë xhami u hap një klasë, ku filloi të mësohej gjuha shqipe. Mësuesi i parë i saj ishte personaliteti i shquar i arsimit dhe i çështjes kombëtare Haki Sharofi. Historiani Mois Murra tregoi një fakt mjaft domethënës që tregon idealizmin, përkushtimin dhe ndërgjegjen e lartë që ushqente Haki Sharofi, për t'i shërbyer popullit nëpërmjet përhapjes së dritës së diturisë. Ai udhëtoi në këmbë nga Tirana në Vlorë për të marrë dekretin që miratonte lejen për hapjen e shkollës shqipe në Peshkopi. Dhe përsëri udhëtoi në këmbë nga Vlora për në Peshkopi. Prefekti i Qarkut Dibër Genci Sharku zbuloi pllakën e vendosur në fasadën e xhamisë, e cila përkujton hapjen e shkollës shqipe dhe mësuesin e saj Haki Sharofi. Pjesëmarrësit, më tej, pasi përshkruan në këmbë rrugët e kalldrëmta të lagjes së vjetër, u ndalën para shtëpisë së Ruzhdi Shehut, ku u zbulua pllaka tjetër që përkujton hapjen e shkollës femërore në Dibër më 1923.

Veprimtaria vijoi në një nga sallat e Qendrës së Kulturës dhe Edukimit Peshkopi, me sesionin shkencor "Kontributi i fesë Islame dhe muslimanëve në arsimin dhe çështjen kombëtare", ku u referuan tre kumtesa. Fillimisht u shfaq dhe u ndoq me mjaft interes dokumentari "Komuniteti Musliman i Shqipërisë - një shekull në shërbim të fesë dhe kombit". Më pas përshëndeti kryetari i Bashkisë Peshkopi Ilir Krosi, i cili vuri në dukje rolin shumë të rëndësishëm që kanë luajtur myftilerët dhe muslimanët dibranë në ndërtimin e historisë sonë kombëtare.

Myftiu i Dibrës Ahmet Çaushi, theksoi rëndësinë dhe rolin vendimtar që ka luajtur feja Islame me hoxhallarët e shehlerët në edukimin e popullit me virtytet e larta dhe ndjenjat kombëtare. "Ajo, – u shpreh myftiu- në shpirtin e besimtarëve, u jep jetë e gjallëri kombësive, mbi bazën e respektimit të barazisë midis tyre. Ajeti 13, sure "Huxhurat", thekson dhe urdhëron:"O ju njerëz! (është thirrje dhe urdhër për tërë njerëzimin) Vërtet Zoti ju krijoi juve nga një mashkull e një femër (jeni vëllezër e jetoni si të barabartë). Ju bëri popuj e fise që të njiheni midis jush e, pa asnjë dyshim, tek Allahu, më i nderuari prej jush, është më i ruajturi (nga padrejtësitë)." Fakt tjetër kuranor për këtë problem shkruhet në sure "Rum", ajeti 22:"Nga argumentet e Krijuesit është krijimi i qiejve e i tokës, ndryshimi i gjuhëve tuaja dhe i ngjyrave tuaja. Vërtetë, në këto ka argumente për njerëzit e ditur.""Të duash atdheun është detyrë e besimit Islam." – thotë profeti (a.s.) Krijimi në kombësi të ndryshme e në gjuhë të ndryshme u jep të drejtën këtyre kombësive ta ndërtojnë jetën e tyre në vendet e tyre, të lirë e të pavarur. Pra, askush, as i madh e as më i fuqishëm, nuk ka të drejtë t'u heqë kombësive të tjera të drejtën për të jetuar të lirë e të pavarur. Kjo është e drejta islame për popujt. Zoti i krijoi të jetojnë të lirë." Pas Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, roli i dijetarëve islamë dibranë u bë parësor në zhvillimet kombëtare dhe sidomos në ato arsimore, nëpërmjet të cilave shikonin përparimin e kombit. Hoxhallarët si Haxhi Vehbi Dibra, Seid Najdeni, Sherif Langu, Hoxhë Hasan Moglica, Haki Sharofi e shumë të tjerë, u edukuan në shkollën e fesë Islame dhe bënë ato vepra, për të cilat sot e mot Dibra dhe mbarë kombi i nderon e u është mirënjohës. Më tej Myftiu përmendi shkurtazi veprimtarinë në shërbim të kombit të disa prej figurave islame dibrane. "Aktiviteti i Haxhi Vehbi Dibrës në shërbim të kombit e atdheut është i pakrahasuar. Mori pjesë në klube e grupe patriotike. Kryesoi Kongresin e Dibrës. Qe delegat i Dibrës në shpalljen e Pavarësisë. U zgjodh kryetar i Senatit të parë shqiptar. Bekoi flamurin kombëtar, veprim ky i domosdoshëm atëherë. Ishte nënkryetar i Qeverisë së Vlorës. Qe kryetari i parë i Komunitetit Musliman Shqiptar. Urdhëroi që feja të mësohej në gjuhën shqipe dhe bisedat të bëheshin në gjuhën tonë." "Seid Najdeni, apo Hoxhë Voka si thirrej nga dibranët, ishte i pari që hapi kurse të gjuhës shqipe në Dibër të Madhe. Por jo vetëm kaq. Ai u mësonte fëmijëve e të rinjve edhe mësime nga historia dhe shkencat e natyrës. Veprimtaria e tij mjaft intensive shtrihet në shpërndarjen e abetareve në trevat e Dibrës, në hartimin dhe botimin e abetareve shqip dhe librave shkollorë edukative, si dhe u aktivizua në klubet patriotike brenda e jashtë vendit.""Hoxhë Hasan Moglica ngriti kurse për gjuhën shqipe në Gollobordë. Në vitin 1915 e vranë serbët. Ai ndërroi jetë duke thirrur "Rroftë kombi shqiptar!""Sherif Langu punoi pa u lodhur për përhapjen e shkollave shqipe. Qe kryetar administrativ i klubit "Bashkimi". Ishte delegat i dibranëve në shpalljen e Pavarësisë në Vlorë më 28 nëntor 1912. I ndjekur nga serbobullgarët erdhi në Tiranë. Nga viti 1940 deri më 1946 qe kryetar i Komunitetit Musliman të Shqipërisë." Në fund të kumtesës Myftiu theksoi lidhjen shpirtërore që ekziston ndërmjet brezave, e cila gjen shprehjen e vet edhe pas dekadash në ndjekjen e traditës së pasur e të mirë: "Sot shqiptarët kanë ngritur xhami atje ku jetojnë: në Belgjikë, Gjermani, Amerikë etj. Së paku çdo ditë të xhuma, pas qindra kilometrave udhëtim, grumbullohen në këto xhami. Falen e luten, takohen e çmallen, bisedojnë për hallet e tyre e të Shqipërisë. Shumë prej tyre, tani, ditën e xhuma e thërrasin "dita e shqipes".

Historiani dibran Mois Murra, në kumtesën e tij, prezantoi figurën e veprimtarit të shquar në fushën e arsimit, të fesë dhe të çështjes kombëtare Haki Sharofi. Ai ishte mësuesi i parë i shkollës shqipe në qytetin e Peshkopisë; ishte drejtori i parë i Internatit të Kastriotit, shkollë që la mbresa të pashlyeshme tek dibranët; hapi shkollën e parë shqipe në Sllovë; shërbeu si mësues në internatin "Kosova" të Krumës dhe në Medresenë e Tiranës. Haki Sharofi ishte drejtuesi i parë i revistës së mirënjohur për kohën "Zani i Naltë". Punoi si përkthyes i osmanishtes në Institutin e Shkencave dhe në Arkivin e Shtetit. Haki Sharofi ishte besimtari, atdhetari dhe intelektuali model.

(Vijon në faqen 17)

Rruga e Arbërit nr. 73

vendlindja

OKSHTUNI

Nga: **YMER STOJKU**

Kanë kaluar vite e shekuj, vite të tjera do të kalojnë, por në kujtesën e brezave historia luftarake e të parëve tanë për t'i mbrojtur këto troje injekton në ndërgjegjen e okshtunasve, gjithnjë e më shumë dashuri e krenari për vendlindjen, e si e tillë edhe ajo pjesë do të zhvillohet e përparojë si të gjithë krahinat e tjera të vendit tonë. Ndërtimi sa më shpejt i rrugës së Arbërit do ta shpejtojë edhe më shumë zhvillimin ekonomiko shoqëror të kësaj zone të thellë të Dibrës, por me resurse të mëdha natyrore dhe vlera të mëdha historike e kulturore.

Okshtuni është një Njësi administrative në Jugperëndim të Qarkut të Dibrës, pjesë e rrethit të Bulqizës. Fshati shtrihet në të djathtë të lumit me të njëjtin emër, që është një nga degët më të gjata të Drinit të Zi. Nga lindja kufizohet me krahinën e Gollobordës, nga Jugu me rrethet e Librazhdit dhe Elbasanit, nga Veriu dhe Perëndimi me Grykën e madhe dhe Zerqanin. Është një terren tërësisht malor, me pak tokë , kryesisht pranë zallit të lumit të Okshtunit, por me shumë pyje, bjeshke e kodrina të buta, shumë të përshtatshme për mbarështimin e blegtorisë. Në fshatrat e Okshtunit, buzë lumit, të mbrojtura nga malet e lartë dhe të veshur me pyje, ka një mikroklimë që lejon të kultivohen mjaft kultura si misri, gruri, elbi, thekra, patatja dhe pothuajse të gjitha perimet. Blegtoria përbëhet kryesisht nga dhitë, delet dhe lopët, por këto të fundit më pak, pasi dimri është i gjatë dhe baza ushqimore sigurohet me vështirësi për to. Ka kushte shumë të mira për zhvillimin e mbarështimit të bletëve, ku spikat mjeshtri Zenel Hamit Hoxha, i njohur për prodhimin e mjaltit me cilësi të lartë kuruese. Okshtuni përmbledh 6 fashatra: Okshtuni i madh, Okshtuni i Vogël, Moglica, Prodani, Orenja, Plepa dhe tri lagjet, Stojku, Cenaj dhe Ballaj.

Banorët e Okshtunit janë të njohur për traditat e mëdha patriotike, për përpjekjet e vazhdueshme për zhvillimin e arsimit dhe të kulturës, duke bashkëpunuar me drejtuesit e lëvizjeve patriotike të krahinës së Gollobordës, Dibrës dhe gjithë Shqipërisë. Një ndër figurat më të spikaturat të kësaj krahine ka qenë i ashtuquajturi Hoxhë Moglica (Hasani) lindur në fshatin Moglicë më 1852. Ai iu kundërvu pushtuesve turq dhe shovinistëve serbë duke formuar një njësit vetëmbrojtjeje, ku bënin pjesë edhe bashkëfshatarë të tjerë si: Kurt e Hysen Balla, Avdi e Shaqir Sollaku, Ymer e Mehmet Stojku, Dalip e Ferhat Hoxha,Tafë e Jashar Hysa, Shaqir,Din,Tahir dhe Rrapush Gega, Ymer Lika, Myslym Koka, Balli ,Jemin, Maksut, Hajdar e Jonuz Koci, Murat Salku, Jashar e Tahir Rexha, Rexhet e Mehmet Lika, Mehmet e Ramazan Brici, Isuf e Mehmet Sula etj. Okshtunasit, nën drejtimin e Hoxhë Moglicës morën pjesë në veprimtaritë luftarake për mbrojtjen e Lidhjes Shqiptare të Prizrenit, së bashku me delegatët e tjerë të Dibrës. Hoxhë Moglica shoqëroi në krahinën e Gollobordës dhe në Okshtun, ideologun e Lidhjes Shqiptare të Prizrenit zotin Abdyl Bej Frashërin , i cili pasi bujti dy net në shtëpinë e Hoxhë Moglicës, u shoqërua nga ky i fundit për në Teqen e Martaneshit.

Hoxhe Moglica ishte një njeri i arsimuar. Ai hapi i pari shkollën shqipe në Okshtun dhe mori pjesë si përfaqësues i zonës së Okshtunit dhe të Gollobordës në Kongresin e Manastirit si dhe në Kongresin e Elbasanit. Si delegate dhe inspirues i këtyre kongreseve, Hasan Moglica organizoi shumë kuvende ku propogandonte vendimet e tyre.

Ndër këto kuvende, me rëndësi, është ai i Fushës së Klenjës. Në lidhje me këtë takim, patrioti dhe publicisti i shquar Haki Stërmilli shkruan: "Hoxhë Moglica e mblodhi popullin e Okshtunit dhe Gollobordës, dhe mbasi ua shpjegoi gjatë e gjerë vendimet e marra në Manastir, u foli mbi rëndësinë e Shkollës Normale të Elbasanit dhe përfundoi tue kërkue prej çdo dere të parisë së Gollobordës të dërgonin nga një djalë në këtë shkollë. Mbasi i dhanë të gjithë besën se fjalët e tij do të realizoheshin, mbledhja u shpërnda krejt entuziaste nga fjalët e Hoxhës, tue qit edhe pushkë nga gëzimi" (Haki Stërmilli, "Dibra në pragun e Historisë", Fq.53,Viti 1940).

Në vitin e parë të hapjes së Shkollës Normale të Elbasanit, 7 nxënës ishin nga Okshtuni, kur numri i nxënësve nga e gjithë Shqipëria ishte vetëm 29. Kjo tregon jo vetëm prirjet dhe etjen arsimdashëse të Okshtunasve, por edhe punën durimplotë që kishte bërë Hoxhë Moglica dhe rëndësinë që ai i kushtonte përgatitjes së njerëzve të dijes me gjuhën amtare shqipe.

Më 20 Nëntor 1912, Okshtunasit nën udhëheqjen e Hasan Moglicës ngritën flamurin kuqezi ne çardakun e shtëpisë së tij në Moglicë, shtëpi që kishte gjithsej 28 dhoma, dy prej te cilave ishin shkollë shqipe për fëmijët e krahinës. Më 1916, këtë patriot të madh e vranë shovinistët sërb, pasi e shihnin si pengesë të madhe për të arritur synimet e tyre ekspansioniste të trojeve shqiptare.

Po kështu në vitin 1880, dy trima Okshtunas, Selman Stafa dhe Osman Gjoka që po punonin në Shkodër, vranë pashain turk për të mbrojtur nderin e dinjitetin e dibranit, pasi ai i ofendoi duke u thënë "gogë dibre". Ato menjëherë mbushën pushkët dhe i a numëruan në lule të ballit pashait turk Haxhi Mela, duke i thënë nuk jemi "gogë dibre, por jemi zogj dibre". Me njëherë populli i thuri këngën që këndohet edhe sot në odat dibrane: " Ç'është kjo luftë e ky tufan/ luftë po bëjnë dy dibranë /Selman Stafa me Osmanë.

Po kështu, trimëri të rrallë tregoi edhe Avdi Hoxha (Sollaku), kur në vitin 1915, gjatë kthimit nga mejtepi (shkolla) u ndesh në Dervenë të Steblevës,me një bandë pro sërbe të cilët deshën t'a çarmatosin dhe t'a grabisin, duke vrarë dy prej tyre dhe plagosur tre të tjerë. Këtij akti heroik populli i këndon: Avdi Hoxha po vjen prej mejtepi/ në atë Derven e ka zënë gazepi/ Thoni nanës mos qaj për mue/ se unë veten e kam pague/se mua më thonë një djalë Okshtuni/djalë Okshtuni i biri i plakut/ asnjë marre s'ja kam lanë oxhakut.

Këto tradita atdhetare okshtunasit i transmetuan brez pas brezi. Kështu, edhe në ditët e luftës Antifashiste Nacionalçlirimtare, ato hapën portat dhe u bënë baza të fuqishme për luftëtarët e lirisë. Veç qindra partizanëve me të cilët ndanë bukën e gojës, ato mbajtën dhe strehuan udhëheqësit kryesorë të kësaj lufte gjatë operacionit armik të dimrit të vitit 1943-1944. Në shtëpinë e patriotit Ymer Koçi qëndroi Shtabi i Përgjithshëm i Ushtrisë dhe Komisari e Komandanti i Përgjithshëm i saj. Në familjen e atdhetarit Rexhep Stojku ishte streha kryesore e Batalionit partizan të Dibrës dhe komandantit të saj Haxhi Lleshi. Okshtuni i dha luftës disa dhjetëra djem të rinj, të cilët rrëmbyen pushkën e dolën malit për liri. Dëshmori Hajdar Stojkun, i cili duke u radhitur në rreshtat e brigadës së 4 Sulmuese, dha jetën për liri më 14 Nëntor 1944, në Qaf –Krrabë, në luftë për çlirimin e Tiranës. Dëshmorët Sabri Caka, Halil Hasa dhe Rakip Disha, në lule të rinisë flijuan jetën për çlirimin e trojeve shqiptare nga hordhitë nazifashiste dhe bashkëpunëtorët e tyre.

Pas çlirimit të vendit shumë bijë e bija të këtij populli të mrekullueshëm ndoqën arsimin e mesëm dhe të lartë dhe dolën kuadro në degët e ndryshme të ekonomisë, arsimit, shëndetësisë, kulturës. Mund të përmendim këtu mësuesit e talentuar Idriz Biba, Hysen Sallaku, Riza Lika, Bilal Salku, Selman Ferati (Koçi), mjekët Riza Ceni e Nazmi Koçi, ky i fundit doktor i shkencave mjekësore, ekonomistët Hajdar Stojku, Abaz Gega, inxhinieri i pyjeve Xhemal Sallaku etj. Nga gjiri i popullit punëtor, trim e liridashës kanë dalë qindra specialistë e mjeshtra të talentuar ndërtimi si: Zylif Stojku, Avid Stojku, Hsan Stojku, Riza Stojku, Asllan Keka, Ahmet Alla, Riza Briçi, Riza Stojku, Shahin Koçi, Dalip Pozhiqi, Shaqir Stojku, Hysni Stojku, Dilaver Hamit Hoxha, etj që kanë punuar për ndërtimin e shumë veprave në Tiranë si në ndërtimin e "Hotel Tirana International", Pallatit të Kulturës, Pallatit të Kongreseve, Muzeut Historik Kombëtar etj.

Lëvizjet demografike të popullsisë këto 20 vitet e fundit, kanë bërë që Okshtuni të zbrazet nga një pjesë e banorëve, duke u shpërngulur në Tiranë dhe zonën e ulët bregdetare, pjesërisht jashtë vendit, e deri në Kanada e Amerikë. Po rëndësi ka që kudo ku janë vendosur, ato shquhen për jetesë shembullore, ndërtime të bukura, tradita atdhetare si qytetarë model të komunitetit. Asnjëherë nuk e kanë harruar vendlindjen, me të cilin i mbajnë lidhjet e përvitshme duke kaluar pushimet verore në ajër të pastër dhe klimë të freskët, pranë prodhimeve bujqësore dhe blegtorale bio. Janë disa okshtunas që i janë future rrugës së biznesit duke krijuar ndërmarrje të fuqishme si Kompania Stojku në Fushë Krujë me pronar Fiqri Jashar Stojkun, vëllezërit Xhemal e Sabri Stojku në Fushë Krujë, Qani Shaqir Stojku në Tiranë, Qemal e Skënder Stojku në Paskuqan e Durrës, e plotë të tjerë në qendra të tjera të vendit.

Kanë Kaluar vite e shekuj, vite të tjera do të kalojnë, por në kujtesën e brezave historia luftarake e të parëve tanë për t'i mbrojtur këto troje injekton në ndërgjegjen e okshtunasve, gjithnjë e më shumë dashuri e krenari për vendlindjen, e si e tillë edhe ajo pjesë do të zhvillohet e përparojë si të gjithë krahinat e tjera të vendit tonë. Ndërtimi sa më shpejt i rrugës së Arbërit do ta shpejtojë edhe më shumë zhvillimin ekonomiko shoqëror të kësaj zone të thellë të Dibrës, por me resurse të mëdha natyrore dhe vlera të mëdha historike e kulturore.

Aktivitet artistik me rastin e 75 vjetorit të lindjes së kompozitorit Agim Krajka – Mjeshtër i Madh

Gimi, një jetë në pentagram...

Në jetë kam dashur dhe admiruar tre vlera: Zotin si krijues, që më dha frymëzim dhe mendje për të ndërtuar kompozicion muzikor; gjyshen time të shtrenjtë dhe të dashur, që i kushtova dhe një këngë; dhe Dibrën e Madhe si qytet i të parëve të mi, që më brymosi me ndenjën për të mos e harruar kurrë këtë vend.

Ditën e shtunë dt. 05.05.2012 ora 11:00, në Hollin Koncertor të Teatrit Kombëtar të Operas dhe Baletit në Pallatin e Kulturës në Tiranë, publiku kryeqytetas ishte pjesë e një aktivitetit artistik për nder të 75 vjetorit të lindjes së kompozitorit Agim Krajka dhe të 50 vjetorit të krijimtarisë artistike dhe muzikore të tij.

Me emocione dhe mbresa u kujtuan nga miqtë, kolegët, të afërmit, organizatorët, kujtime të vyera nga jeta dhe krijimtaria artistike e Mjeshtrit Agim Krajka. Pas fjalës së hapjes së aktivitetit nga moderatori, artisti i njohur Bujar Kapexhiu, i cili në mënyrë solemne, e vuri theksin tek rëndësia e krijimtarisë dhe përse duhej kujtuar bashkërisht fenomeni Krajka. Më pas fjalën e mori drejtori i Teatrit Kombëtar të Operas dhe Baletit, Maestro Zhani Ciko. Në fjalën e tij z. Ciko, duke u kthyer në retrospektivën e viteve artistike dhe veprimtarise ë frytdhënëse të Agim Krajkës, duke bërë dhe kritikën artistike ndaj krijimtarisë muzikore dhe kompozuese të tij, duke vlerësuar gjithashtu si mjaft të dobishme kthimin e përhershëm të Agim Krajkës në Shqipëri pas vitit 2007. Gjithashtu, Ministri i Kulturës, z Aldo Bumçi tha se kompozitorit Agim Krajka nuk i jepej çmimi i parë në festival për arsye se këngët e tij kishin muzikalitet dhe ritëm të veçantë që nuk ishte si xhaketat (këngët) e tjera, tha z. Aldo Bumçi. Gjatë këtij aktiviteti folën me kujtime dhe nostalgji për Agim Krajkën miq, shokë dhe bashkëpunëtor si: Haxhi Rama, Skënder Sallaku, Veli Rada, Vilson Gjoce etj.

Më pas nga z Saimir Shatku u bë leximi i jetëshkrimit biografik dhe veprimtarisë muzikore si dhe çmimeve të fituara në festivalet e RTSH ndër vite nga z.Agim Krajka.

Aktiviteti vijoi me fjalën përshëndetëse të Kryetarit të Komunës Dibër e Madhe-Maqedoni, Dr. Argëtim Fida. Me propozimin e Dr. Fidës, z.Agim Krajka shpallet Nder i Qytetit të Dibrës së Madhe me motivacionin: Kompozitorit Agim Krajka, Mjeshtër i Madh; Për merita të veçanta në promovimin e kulturës muzikore shqiptare dhe asaj të trevës së Dibrës, gjatë gjithë jetës së tij, me rastin e 75 Vjetorit të lindjes. Kryetari i Komunës Dibër e Madhe, Dr. Argëtim Fida, Dibër me, 04.05.2012.

Në fjalën e tij përshëndetëse kompozitori Krajka tepër i emocionuar dhe me lot në sy, falënderoi të gjithë të pranishmit, qytetarët e komunitetin dibran në Tiranë dhe Komunën Dibër e Madhe për promovimin dhe dhënien e këtij titulli. Ndër të tjera në fjalën falënderuese z. Krajka theksoi: Në jetë kam dashur dhe admiruar tre vlera: Zotin si krijues, që më dha frymëzim dhe mendje për të ndërtuar kompozicion muzikor; gjyshen time të shtrenjtë dhe të dashur, që i kushtova dhe një këngë; dhe Dibrën e Madhe si qytet i të parëve të mi, që më brymosi me ndenjën për të mos e harruar kurrë këtë vend. Ju faleminderit të gjithëve për gjithçka!

Më pas z. Kapexhiu prezantoi këngëtarin Luan Zhegu, i cili përmes pianos këndoi dy këngë që kanë lënë mbresa në kujtesën e të gjithë shqiptarëve dhe publikut artdashës: "Këngët e Rinisë", e cila në festivalin e vitit 1962 në RTSH mori çmimin e II-të dhe të nesërmen fshihet nga renditja dhe kompozitori largohet nga vendi i punës-theksoi më pas Luan Zhegu, si dhe më pas këngën "Shokët e një lagje", këngë të kompozuar nga Agim Krajka ndërmjet viteve 1962-1963; Pastaj motrat Libohova të emocionuara dhe me lot në sy falënderojnë me buqetë me lule profesorin e tyre Agim Krajka për këngët që i janë besuar zërit të tyre ndër vite, e ku në vitin 1987 kënga e kënduar nga ato "Nuk e harroj" mori vendin e parë në festivalin e 26-të të Këngës në RTSH në vitin 1987.

Më pas Ansambli i Këngëve dhe Valleve të TOB realizoi një potpuri me këngë popullore dhe dibrane të realizuar gjatë viteve nga pentagramet e kompozitorit Agim Krajka. Më pas n/kryetarja e Shoqatës "Bashkësia Dibrane" znj. Mira Pirdeni dhe Drejtore Ekzekutive e Shoqërisë Shqiptare për të gjitha Moshat-ASAG, vlerësoi iniciativën e grupit organizator dhe rolin e moshimit aktiv, duke e quajtur z.Agim Krajka, si një muzikant aktiv që i ka dhënë shumë muzikës shqiptare dhe do t'i japë në vazhdimësi.

Më pas aktiviteti përfundoi me një koktej të organizuar në hollin e Teatrit të Operas dhe Baletit me miqtë, kolegët dhe të pranishmit në këtë veprimtari.

Ansambli i Teatrit Kombëtar të Operas dhe Baletit duke luajtur pjesë muzikore të kompozuara ndër vite nga Mjeshtri Agim Krajka.

Kryetari i Komunës Dibër e Madhe z. Argëtim Fida duke i dhënë Çmimin "Nder i Qytetit të Dibrës së Madhe" Kompozitorit Agim Krajka.

Keni nje histori per te treguar?

Nje ngjarje per te kujtuar?

Nje liber per te promovuar?

Nuk keni nevoje per MIK, as PARA per te paguar...

vetem shkruani ne emailin <rrugaearberit@gmail.com>

Në Peshkopi... nga Kukësi

fotoreportazh

Nga Tirana në Peshkopi, në pritje të ndërtimit të Rrugës së Arbërit deri më tani kemi provuar disa alternativa.
Pas udhëtimit nga Struga në Dibër, ky sezon veror ofron një udhëtim të këndshëm edhe nga Kukësi, në Kala të Dodës deri në Peshkopi. Gjatësia e rrugës është rreth 220 km, por me shpejtësinë normale të lëvizjes në Rrugën e Kombit, udhëtimi për në Peshkopi zgjat afërsisht 4 orë e 30 minuta. Sidoqoftë, rruga nga Kukësi në Peshkopi, 71 km, ofron një udhëtim turistik të këndshëm, por nuk është i tillë për drejtuesit e automjeteve. Rruga ka shumë kthesa të rrezikshme, të padukshme që mund të ofrojnë surpriza të pakëndshme. Nga Kalaja e Dodës në Peshkopi mungon krejtësisht sinjalistika rrugore dhe vende - vende ka rrëshqitje. Sidoqoftë, duke marrë parasysh se rruga aktuale për Peshkopi është shumë e dëmtuar, sidomos segmenti Ulëz - Klos, udhëtimi nga Kukësi mbetet një alternativë e mirë për këtë sezon veror, pse jo, deri në ndërtimin përfundimtar të Rrugës së Arbërit.

Teksti & Foto: Bujar Karoshi

botime

Kontribut i rëndësishëm në pasurimin e vlerave të trashëgimisë sonë arkeologjike

Nga: **Prof.dr.ADEM BUNGURI**

Emri dhe veprimtaria arkeologjike e I. Kacës ka kohë që i kanë kaluar kufijt e Dibrës. Ai hyri në historikun e arkeologjisë së zonës së Dibrës që në fillimin e viteve 70 të shek të kaluar.Pasues i denjë i veprimtarisë arkeologjike të Mësuesit të Popullit Selim Alliut dhe studiuesit H. Sadikajt. Pasues i denjë i punës së tyre, I. Kaca, do të kthehej shpejt në një gjurmues të zellshëm të vlerave arkeologjike, dhe veçanërisht të kulturave prehistorike të Dibrës. Atij i takon merita e mjaft vendbanimeve prehistorike, disa prej të cilëve, u bënë më vonë objekt gërmimesh të rregullta arkeologjike (Burim, Cetush, Gradec), ku ai drejton sektorë të veçantë të kërkimeve. Gjithashtu ai ka grumbulluar mjaft artefakte arkeologjike, të zbuluara nga zbulimet e rastit ose nëpërmjet konkurseve të organizuara nga Muzeu për antikitetet, duke zgjeruar ndjeshëm fondet arkeologjike të këtij muzeu. I pasionuar pas arkeologjisë, ai kurrë nuk i shijoi pushimet verore të mësuesit, por kreu me dhjetra ekspedita përnjohëse në të gjithë Dibrën, duke zbuluar edhe mjaft monumente të periudhave më të vona historike. Ai merr pjesë gjithashtu edhe në disa fushata gërmimesh në vise të tjera të vendit, (Selcë e Poshtme-Pogradec, 1972, gërmime të N. Cekës), Symizë, Korçë-1974, gërmime të Gj. Karaiskajt e P. Lerës; Kolsh, Kukës-1975-1976, gërmime të M. Korkutit; Kënetë, Kukës-1977, gërmime të A. Hotit; Blaz dhe Nezir, Mat-1979, gërmime të F.Prendit dhe Zh.Andreas etj). Si një arkeolog i formuar, ai ka drejtuar edhe disa gërmime shpëtimi të monumenteve arkeologjikë (Kisha e Peshkopisë-1980 dhe varret monumentale të Ushtelenzës-1980). Rezultatet e punës së tij janë pasqyruar në dhjetra artikuj e kumtesa të botuara në shtypin shkencor dhe atë periodik, si dhe veprën e tij më të rëndësishme "Rruget e vjetra të Dibrës".

Libri "Dibra në faqet e një ditari arkeologjik" i studiuesit I. Kaca pasqyron një pjesë të mirë të aktivitetit të tij arkeologjik dhe përbën një kontribut të rëndësishëm të tij në pasurimin e vlerave të trashëgimisë sonë arkeologjike. Vlera kryesore e këtij libri është informacioni i pasur arkeologjik që ai sjell, i shoqëruar edhe me dekomentacionin gjithashtu të pasur grafik. Paraqiten në faqet e një libri disa dhjetra qendra e site arkeologjike, me kufij kronologjik nga neoliti i hershëm deri në mesjetën e zhvilluar. Në këtë libër jepen në mënyrë të thjeshtë por në mënyrë të saktë, shënimet e mbajtura nga autori në ditaret e tij arkeologjikë, të cilët na çojnë në të 4 anët e Dibrës. Udhëtojmë bashkë me këtë ditar nga Borova, Stebleva e Klenja në jug deri në Çidhën, Reç e Dardhë në veri, nga Krej-Lura, Qafë-Murra e Bulqiza në perëndim deri në Trebisht, Limjan dhe Radomirë në lindje. Në faqet e tij herë shëtisim të qetë në landshaftin e vendbanimeve neo-eneololitike, herë hyjmë në shpellat plot enigma e mistere të parahistorisë, herë ngjitemi në kalatë ilire dikur me mure të fuqishme e herë ecim menduar në castrumet e periudhës romake, apo në vendbanimet e shumta mesjetare. Në të gjitha kategoritë e siteve arkeologjike ku shkojmë, gjejmë gjurmë të jetës së dikurshme, të shprehura jo vetëm në arkitekturën dhe strukturat mbrojtëse të tyre, jo vetëm në armët mbrojtëse e sulmuese, por edhe në qeramikën e ndërtimit(tullat e tjegullat) dhe veçanërisht në qeramikën e përdorimit të përditshëm, qoftë ajo e kuzhinës apo e tryezës. Është kryesisht kjo qeramikë brumi kryesor i librit që

kemi në dorë. Pasi e kemi lexuar atë, ndjehemi më të informuar dhe më krenar për trashëgiminë e pasur arkeologjike që ruan në gjirin e saj treva dibrane, dhe pajisemi me njohuri më të plota për periudhat më të hershme të historisë së rajonit tonë. Për këto arsye, botimi i këtij libri përbën një kontribut të ri dhe të rëndësishëm në fushën e studimeve arkeologjike në zonën e Dibrës.

Mësim falas për fëmijët e emigrantëve dibranë në Greqi

Aktualisht në Greqi ndodhen afro 150 mijë emigrantë dibranë ku shumica e tyre janë të ligjshëm. Si të tillë ata kanë marrë me vete edhe fëmijët e tyre, të cilët i kanë regjistruar në shkollat greke, por nga mungesa e shkollave shqipe dhe indiferenca e tyre ka bërë që pjesa më e madhe e fëmijëve ta harrojnë fare gjuhën amtare, ose ta flasin dhe ta shkruajnë shumë pak. Për t'u ardhur në ndihmë, disa shoqata shqiptare në Greqi, u mësojnë gjuhën e ëmbël shqipe pa asnjë pagesë apo shpërblim. Në vitet e fundit një shkollë e tillë shqipe pa pagesë është hapur edhe në Patra, qyteti i tretë më i madh në Greqi, ku mësojnë 80 nxënës nga të gjitha krahinat e Shqipërisë. Midis tyre ka edhe fëmijë emigrantësh nga Dibra. Kjo shkollë, është shkolla e parë shqipe në këtë qytet dhe shkolla shqipe më e madhe në Greqi për nga numri i nxënësve. U hap nga "Shoqata Shqiptare e Patrës" me kryetare Kristina Veliun në bashkëpunim me Bashkinë e Patrës dhe një grup intelektualësh shqiptarë të drejtuar nga poeti i mirënjohur Iliaz Bobaj,

i cili është edhe drejtor i shkollës. Mësimi zhvillohet në shkollën shtetërore greke Nr. 23 dhe është e hapur për të gjithë fëmijët shqiptarë, grekë dhe arvanitas që duan të mësojnë gjuhën shqipe. Regjistrimi dhe mësimdhënia është falas ndaj cilido dibran që dëshiron që fëmija e tij të mësojë në këtë shkollë i ka dyert e hapura. Shkolla ka 7 mësues shqiptarë me arsim të lartë.

Mentor Hoxha

Rruga e Arbërit nr. 73
debat

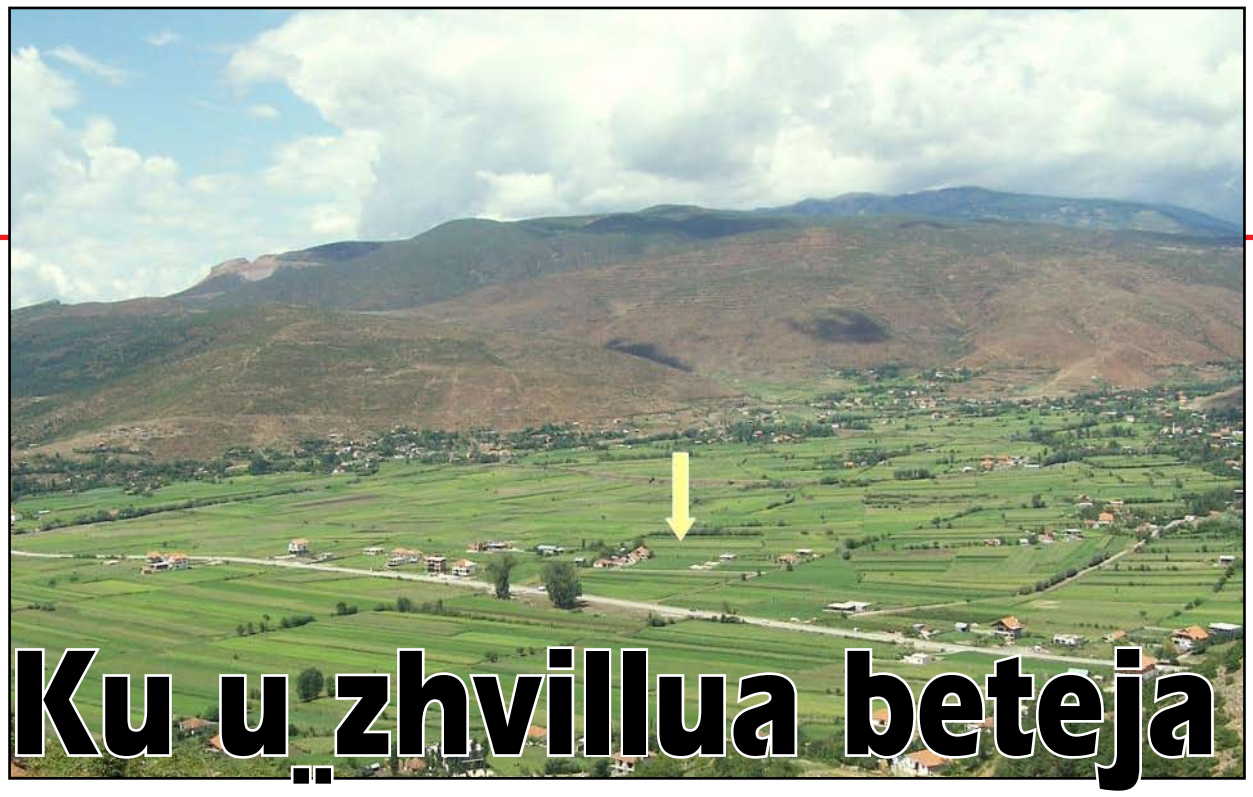

Pamje e Fushes se Domosdoves

Ku u zhvillua beteja e SKËNDERBEUT e vitit 1444?

Nga: **Avni ALCANI**

Një lexues, që leximin e librave nuk e ka vetëm për kënaqësi e kureshtje, por edhe për interesa studimore, një pjesë të materialeve i gjen kryesisht te librat e rekomanduara, si dhe te leximet e rastit. Fati dhe rastësia e solli që unë të lexoj librin "Beteja e Torviollit" (Tiranë 1963), i cili, ndonëse ishte botuar rreth 50 vjet më parë, për mua ishte krejt i panjohur. Shkas për gjetjen e këtij libri u bë botimi në gazetën "Shqip" (datë 09.12.2011) i artikullit tim "Fusha e Torviollit, apo Fusha e Tri Vjollëve", që kishte si qëllimi promovimin e një artikulli të shkruar vite më parë nga z. Shahin Zharri me titull "Ku ndodhet Fusha e Torviollit", e cila për z. Zharri ishte fusha e sotme e Domosdovës. Artikulli solli reagime nga lexues të ndryshëm, të cilat, siç është e natyrshme, disa qenë pro dhe kundra artikullit në fjalë. Shumica e opinioneve më erdhën nëpërmjet faqes së internetit, ku pjesa më e madhe e tyre ishin nga persona të panjohur. Për fatin tim të mirë, nëpërmjet postës elektronike, më erdhi edhe një e-mail nga zoti Ramazan Kica, studiues dibran, i cili më vinte në dijeni për ekzistencën e një libri kushtuar betejës së Skënderbeut të vitit 1444, të titulluar "Beteja e Torviollit", që kishte si autor Kolonel Dilaver Radëshin. Zoti Kica ma vuri në dispozicion librin në fjalë, që, për hir së vërtetës, ishte një surprizë e këndëshme për mua, pasi unë nuk dija asgjë për ekzistencën e këtij libri dhe as për autorin e saj.

* * *

Disa kërkime paraprake më dhanë mundësinë që unë të njihesha më mirë me jetën e autorit të librit "Beteja e Torviollit", se kush ishte Dilaver Radëshi, cila ishte veprimtaria e tij studimore dhe si ndryshoi jeta e tij në mënyrë tragjike pas viteve '60. D. Radëshi kishte qenë pjesmarrës në Luftën Antifashiste Naçl. dhe pas saj ai kishte vijuar studimet e larta në një prej Akademive Ushtarake në ish Bashkimin Sovjetik. Gjatë karierës së tij u gradua Kolonel dhe punoi për disa vite në Ministrinë e Mbrojtjes. Kolonel Radëshi kishte një pasion të veçantë studimin dhe hulumtimin e ngjarjeve historike, të cilave iu kushtoi disa libra, si: *"Beteja e Torviollit"* (Tiranë 1963), *"Beteja e Drinit dhe Oranikut"* (Tiranë 1964), *"Inkursioni luftarak i Brigadës"* (Tiranë 1964).

Vepra e tij më e njohur, e cila i dha një famë të menjëhershme, ishte libri "Beteja e Torviollit". Libri ishte i shtypur në format të vogël dhe kishte një tirazh prej 3000 kopjesh. Në libër, përmes burimeve dokumentare, fakteve, argumenteve dhe literaturës shkencore, autori kishte arritur në përfundimin se beteja e Skënderbeut e vitit 1444, e ashtuquajtur "Beteja e Torviollit", ishte zhvilluar në Fushën e sotme të Domosdovës. Fill pas botimit libri pati një jehonë të madhe në rrethet akademike, por edhe te lexuesit e thjeshtë. Suksesi i librit ndikoi edhe në futjen e tij si libër mësimor dhe tashmë ai studiohej nga nxënësit e shkollave. Teksti "Historia e Shqipërisë" e klasës së 6-të (Tiranë 1966), e hartuar nga prof. Stefanaq Pollo, përcaktonte se beteja e Skënderbeut e vitit 1444 ishte zhvilluar në Fushën e Domosdovës.

Në vitin 1966, pas heqjen së gradave në ushtri, Kolonel Dilaver Radëshi pati përplasje me regjimin e kohës dhe jeta e tij ndryshoi në mënyrë tragjike. Në një mbledhje që u zhvillua në zyrën e shefit të Shtabit të Ushtrisë shqiptare, Petrit Dume, ai kundërshtoi hapur heqjen e gradave dhe arrestohet në "emër të popullit". Kol. Radëshit i vunë hekurat aty në sallë dhe e dërguan menjëherë në burgun e Tiranës. Pas një gjyqi të inskenuar Dilaveri u dënuar me 18 vjet burg. Pas burgosjes atij iu hoqën librat nga qarkullimi, duke përfshirë edhe librin "Beteja e Torviollit". Çuditërisht, bashkë me dënimin e autorit, u "dënua" edhe fusha ku ishte zhvilluar beteja e Skënderbeut e vitit 1444 (?!). Tashmë, disa historianë e kishin "transferuar" fushën ku ishte zhvilluar beteja e famëshme e Skënderbeut nga Domosdova në trevat e Dibrës.

* * *

Historianët që janë marrë me betejat e Skënderbeut, në lidhje me betejën e vitit 1444, e cila ishte një nga betejat më të rëndësishme dhe më vendimtare që Skënderbeu zhvilloi kundër ushtrisë osmane, kanë pasur mendime të ndryshme për vendin se ku u zhvillua kjo betejë. Disa mendojnë se ajo është zhvilluar në fushën e sotme të Domosdovës (Përrenjas) dhe disa të tjerë se ajo ka qenë zhvilluar në trevat e Dibrës. Në tekstin e librit "Historia e Popullit Shqiptar", Vol. 1, (Tiranë 2002), në lidhje me këtë betejë (të vitit 1444), shkruhet: *"Beteja u zhvillua... <u>në fushën e palokalizuar</u>* (nënvizimi im – A.A.) *të Dibrës së Poshtme. Qysh nga shek. XVIII nëpërmjet veprës së Xh. Biemit, ajo njihet në historiografi me emrin beteja e Torviollit dhe po kështu si datë të saj ai përmend 29 qershorin e vitit 1444"* (faqe 406). Nga leximi i këtij fragmenti do të të veçojmë tri fakte: <u>e para</u>, që fusha është ende e palokalizuar; <u>e dyta</u>, që emri i fushës, e cila është quajtur "Torvioll" (?!) dhe data (29 qershor), janë nxjerrë nga libri *"Istoria di Giorgio Castrioto detto Scander-begh"* , të autorit të shek. të 18-të Xhammaria Biemi; dhe <u>e treta</u>, që beteja është zhvilluar në Dibër të Poshtme.

Vepra e tij më e njohur, e cila i dha një famë të menjëhershme, ishte libri "Beteja e Torviollit". Libri ishte i shtypur në format të vogël dhe kishte një tirazh prej 3000 kopjesh. Në libër, përmes burimeve dokumentare, fakteve, argumenteve dhe literaturës shkencore, autori kishte arritur në përfundimin se beteja e Skënderbeut e vitit 1444, e ashtuquajtur "Beteja e Torviollit", ishte zhvilluar në Fushën e sotme të Domosdovës.

1. Për këtë ngjarje, betejën e vitit 1444, janë hartuar shkrime e libra nga autorë të ndryshëm, të cilët, për vendin se ku është zhvilluar kjo betejë, siç e përmenda edhe më sipër, kanë pasur dhe kanë mendime të kundërta nga njëri-tjetri, ndaj ajo akoma ka mbetur e "papërcaktuar", apo e *"palokalizuar"*, siç shkruhet në tekstin e Historisë së Shqipërisë.

2. Për sa kohë që burime të mirëfillta për historinë e Skënderbeut merren nga libri i një autori si Xh. Biemi, vepra e të cilit është vlerësuar si *"vepra mashtruese e hileqare"* dhe vetë autori i saj është etiketuar si fallsifikator (F. Babinger : *"Fundi i arianitëve"*, Tiranë 2004), qoftë data (29 qershor), qoftë emri i vendit ("Torvioll"), që janë dhënë prej tij, nuk mund dhe nuk duhet të merren në konsideratë.

3. Për vendin se ku është zhvilluar beteja e vitit 1444 do të ndalemi më gjatë, pasi ky është edhe qëllimi i shkrimit tonë.

Libri i Kolonel Dilaver Radëshit "Beteja e Torviollit" i bën një analizë të thellë shkencore betejës së Skënderbeut të vitit 1444. Përmes burimeve dokumentare, fakteve, argumenteve dhe literaturës shkencore, ai dëshmon se beteja e vitit 1444 u zhvillua në fushën e sotme të Domosdovës. Radëshi, ashtu si shumë historianë të tjerë shqiptarë, një pjesë të burimeve për hartimin e librit të tij, gabimisht i ka mbështetur te libri i Xh. Biemit, duke rënë pre e mashtrimeve të abatit breshian. Çuditërisht, duke parë bibliografinë e paraqitur prej tij, për hartimin e librit "Beteja e Torviollit", ndonëse Kol. Radëshi ka pasur në dispozicion edhe librat e dy prej kritikuesve më të mëdhenj të veprës së Biemit, Frans Babinger (*"Das Ende des Arianiten"*) dhe Kurt Ohli (*"Eine Gefalschte Retdoltinkunavel"*), ai çuditërisht nuk i ka përfillur kritikat e studiuesve gjermanë, ç'ka përbën edhe një të metë të madhe të librit. Çështja "Biemi" në historiografinë botërore kishte përfunduar qysh në vitet '30 të shekullit të 20-të, teksa prifti breshian ishte shpallur si fallsifikator profesionist. Por Radëshi nuk ka mbetur skllav vetëm i burimeve të Biemit. Ai ka marrë informacione edhe nga autorë të tjerë shumë më seriozë dhe të besueshëm, si janë, p.sh., autorët shqiptarë, Marin Barleti, Dhimitër Frëngu dhe Gjon Muzaka, që kanë qenë edhe bashkëkohës të Skënderbeut. Janë pikërisht këto burime të autorëve arbër të sipërpërmendur, të cilat e bëjnë librin e Radëshit tejet dinjitoz dhe të besueshëm.

Për të përcaktuar vendin e betejës Koloneli i bën një analizë të gjërë të gjitha elementeve të saj, duke filluar që nga vendi i nisjes së ushtrisë turke (Shkupi), rruga që ndoqi kjo ushtri, qëllimi i mësymjes, strategjia e përdorur etj.

Maja shigjetash mesjetare gjetur ne Domosdove. Muzeu Librazhd

Shkalla e Skenderbeut Rrajce

Është për të ardhur keq që ky libër i mrekullueshëm i kolonel Dilaver Radëshit, me gjithë të metat që i përmendëm më sipër, mbetet ende i panjohur për lexuesin shqiptar. Ai nuk është shfrytëzuar sa duhet as nga autorët që janë marrë me hartimin e monografive për Gjergj Kastriotin Skënderbeun. Do të ishte në dobi të kulturës dhe të shkencës së historisë që ky libër të ribotohej përsëri dhe këtë do të duhej ta bënin familjarët, trashëgimtarët dhe pasuesit e Kolonel Dilaver Radëshit, që libri i tij për betejën e Skënderbeut të vitit 1444 të bëhet përsëri i njohur për lexuesin shqiptar, si para 50 vjetëve, kur u botua për herë të parë.

Të gjitha informacionet për rrugën e ndjekur nga turqit ai i mer nga Barleti. Dhe është pikërisht Barleti ai i cili i jep informacionin e parë, se beteja e vitit 1444 *"u zhvilluar në Dibrën e Poshtme 80 mijë këmbë nga Kruja"* (faqe 13). Duke kërkuar vendin se ku shtrihej Dibra e poshtme dhe për të përcaktuar vendin ku u zhvillua beteja, Koloneli shkruan: *"të shohim se ku na drejton Barleci"* (faqe 13). Ai analizon informacionet e marra nga Barleti, Muzaka etj., për të përcaktuar shtrirjen e teritorit të Dibrës mesjetare, si dhe për të përcaktuar kufirin se ku ndahen dy trevat, Dibra e sipërme dhe Dibra e Poshtme. Kufirin e dy Dibrave, shkruan ai *"duhet ta kërkojmë në një truall më të gjërë se ai i sotmi. Duke u nisur nga përcaktimi i Barlecit se Dibra e poshtme ishte në kufi të principatës së Kastriotëve... mund të mendohet se Drini ka qenë kufiri që ndante të dy Dibrat mesjetare"* (faqe 14). Radëshi është shumë i vëmendshëm ndaj të dhënave që jepen për vendet dhe fshatrat që ndodhen në Dibrën e poshtme dhe të atyre që ndodhen në Dibrën e sipërme dhe për këtë ai i referohet përsëri Barletit, i cili, sipas Radëshit, kur *"flet për Sfetigradin, që ndodhet 30 km në perëndim të Strugës, në krahë të djathtë të Drinit të Zi, thotë se ndodhet në Dibër të sipërme, ndërsa për Modriçin, që ndodhet 22 km në veriperëndim të Strugës, në të majtë të Drinit, thotë se ndodhet në Dibër të poshtme... Barleci na tregon edhe nje vend tjeter që gjendet ne Dibër të sipërme dhe ky është "Oraniku. Midis Strugës dhe Ohrit, sot kemi një fshat të quajtur Oranik"* (faqe 13-14)... *Barleci na thotë gjithashtu se Skënderbeu, pasi çliroi Krujën dhe kështjella të tjera... zbriti në Dibër të poshtme, ku u takua me Moisinë"* (faqe 14). Pra, është e qartë vendodhja e dy Dibrave mesjetare: Dibra e sipërme shtrihej në krah të djathtë të rrjedhës së lumit Drin dhe Dibra e poshtme në krahun e majtë të lumit. Por Koloneli, për përcaktimin e dy Dibrave, të sipërme e të poshtme, i referohet edhe burimeve të tjera, siç janë ato të Gjon Muzakës, i cili kishte një njohje të mirë të viseve dhe pronave të familjeve princërore të Arbërisë të shek. 15-të. Në lidhje me burimet e Despotit të Beratit, Radëshi shkruan se: *"Gjin Muzaka, një bashkëkohës i Skënderbeut, na jep një informatë më të saktë. Ai thotë: "Moisi Golemi quhej i Dibrës, pasi pronat e tij i kishte në Dibër. Vendi i tij shtrihej në një pjesë të Çermenikës dhe të Mokrës..."* (faqe 14). Radëshi, duke u mbështetur nga të dhënat që japin Barleti dhe Muzaka, e zgjeron shtrirjen e Dibrës së poshtme deri në Shqipërinë e mesme dhe sipas tij: *"s'ka dyshim se gryka e Shkumbinit nga Qafa e Thanës dhe deri në Elbasan, ka qenë pjesë e Dibrës së poshtme"* (faqe 14).

Një rëndësi të veçantë në librin e tij Kolonel Radëshi i ka dhënë lëvizjes që ka bërë ushtria turke dhe rrugën që ajo ka përshkuar për t'u futur në trojet shqiptare. Të dhënat i ka marrë nga historiani turk Ashik-Pasha Zade, i cili shkruan se sulltan Murati II urdhëroi komandantin e forcave turke të Shkupit, Isa Beun, që të sulmonte viset e Arbërisë. Ushtria turke, shkruan Radëshi, *"kishte mundësi ta sulmonte Shqipërinë dhe ta rrethonte Krujën nga dy drejtime kryesore: i pari Kostur-Korçë-Grykë Shkumbinit-Elbasan-Krujë dhe e dyta Manastir-Dibër-Tiranë-Krujë. Në këto drejtime janë sulmuar herë pas here Shqipëria në kohën e Skënderbeut. Drejtimi i përgjithshëm dhe kryesor ka qenë ai i Grykës së Shkumbinit"* (faqe 11).

Koloneli Radëshi, duke përshkruar rrugën që ndoqi ushtria turke, e cila zgjodhi rrugën e grykës së Shkumbinit, ka nxjerrë përfundimin se beteja e Skënderbeut e vitit 1444 u zhvillua në fushën e sotme të Domosdovës.

Për të mbështetur tezën e tij të fushës së Domosdovës, ai sjell tetë argumente:

E para, përsa i përket anës taktike, Qafa e Thanës dhe fusha e Domosdovës, shkruan Radëshi, *"janë vende shumë të përshtatshme për luftë të befasishme... Nga ana strategjike ky drejtim është i përshatshëm, sepse të fut në thellësi të Shqipërisë dhe të çon në Durrës, në bregdetin e Adriatikut, më lehtë dhe më shpejt se drejtimet e tjera dhe e ndan Shqipërinë në dy pjesë"* (Faqe 18);

Së dyti, burimet historike thonë se pothuajse të gjitha ushtritë turke kanë hyrë në Shqipëri në drejtim të grykës së Shkumbinit, pasi si: *"Sulltan Murati II, më 1450, dhe Mehmeti II, më 1466, 1467 dhe 1478, me forca të mëdha ushtarake kanë hyrë në Shqipëri po nga ky drejtim"* (faqe 18);

Së treti, rruga e hyrjen së forcave turke në drejtim të Shkumbinit bëhet sipas Radëshit, pasi: *"mund të arrihet në Krujë më lehtë e më shpejt se në drejtim të Dibrës"* (faqe 18);

Së katërti, forcat e ushtrisë turke nuk mund të futeshin në drejtim të Dibrës, pasi *"nuk ka rrugë të përshtatshme për furnizimin e ushtrisë dhe është i ndërprerë nga një sërë vargmalesh të pakaluaeshme, siç janë vargu i maleve në lindje të Dibrës së madhe, të Matit dhe në veri të Krujës"* (faqe 18);

Së pesti, një tjetër faktor është terreni shumë i vështirë i Dibrës dhe i pasigurtë për ushtrinë turke, pasi *"vendet përreth luginës së Drinit të Zi, që prej Strugës e deri në Dibër, dhe rreth rreth luginës së lumit të Radikës, që prej Gostivari deri në afërsi të Dibrës, janë dy drejtime jo të përshtatshme për veprime luftarake, nga njëra anë dhe nga ana tjetër, turqit nuk mund të futeshin thellë në drejtim të Dibrës dhe të linin pas shpine garnizonin e fortë të Skënderbeut, Sfetigradin"* (faqe 18);

Së gjashti, forcat shqiptare, të komanduara nga Ajdin Muzaka dhe Moisi Golemi, gjatë sulmit provokativ që ata i bënë ushtrisë turke në afërsi të Ohrit para betejës vendimtare, dy gjeneralët luajtën rolin e të "mundurit" dhe, duke i tërhequr forcat turke drejt planit të tyre. Ndaj ata, sipas Radëshit, *"nuk u tërhoqën gjatë Drinit, ...por nëpërmjet Qafës së Thanës, në drejtim të grykës së Shkumbinit"* (faqe 22);

Së shtati, Skënderbeu kishte një rrjet informacioni shumë të përsosur, fakt ky që është i vlerësuar nga të gjithë historianët që janë marrë me jetëshkrimin e tij. *"Biografët e Skënderbeut*, shkruan Koloneli në librin e tij, *shkruajnë se një nga faktorët që ndikonte në fitoret e shumta të tij qe zbulimi, pasi ai kishte informatorë në tërë tokën turke deri në Edrene"* (faqe 9-10). Skënderbeu, sipas Radëshit, kishte marë informacion se *"ushtria turke do të hynte në Shqipëri nga drejtimi i Manastirit... dhe u nis në drejtim të Ohrit"* (faqe 11);

Së teti, një tjetër agument për Kolonel Radëshin janë burimet popullore, si legjendat për Skënderbeun dhe toponimet që lidhen me emrin e heroit: *"Për të përjetësuar luftat në këtë krahinë*, shkruan Koloneli, *një varg vendesh na kanë mbetur sot me emrin e Skënderbeut. Kjo krahinë është plot me toponime e legjenda që lidhen me emrin e Skënderbeut. Këtu është fshati Skënderbe, shkalla e Skënderbeut në veri të fshatit Rrajcë, Qukës-Skënderbe në të majtë të Shkumbinit dhe Shpella Skënderbe në jugperëndim të Bërzeshtës. Këto toponime, si dhe gojëdhëna popullore, dëshmojnë se këtu janë zhvilluar luftime me turqit"* (faqe 17).

Një vlerë të veçantë librit të Kolonel Radëshit i japin hartat, apo skemat siç i quan ai. Autori ka përdorur 6 skema, që i emërton ato "Skema Nr. 1", "Skema Nr. 2", "Skema Nr.3" etj. Skemat pasqyrojnë fazat e zhvillimit dinamik të betejës. Në skemën e parë pasqyrohet harta fizike e fushës së Domosdovës dhe e fshatrave përreth saj. Në skemën e dytë jepen lëvizjet e dy ushtrive dhe ndeshja e parë me turqit, e cila, sipas autorit, u zhvillua në rrethinat e Strugës. Në skemën Nr. 3 janë vendosur në fushë dy ushtritë përballë njëra tjetrës, të gatshme për të filluar betejën, e cila, sipas Radëshit, u zhvillua në tri etapa. Etapa e parë, e cila është pasqyruar në skemën Nr. 4, u zhvillua *"për të shkaktuar rrëmujë në rrjeshtimet e të dy palëve dhe për të zbuluar aftësitë luftarake të ushtrive"* (faqe 30) Etapa e dytë e betejës, që pasqyrohet në skemën Nr. 5, paraqit sulmin frontal e të dy ushtrive. Skema Nr. 6 pasqyron etapën e tretë dhe të fundit të betejës, ku Skënderbeu, siç e përshkruan Koloneli në librin e tij, po u qëndronte me vështirësi *"sulmeve të njëpasnjëshme të turqve...* (dhe) *Hamza Kastrioti me 3000 kalorësit e tij doli si vetëtima nga pylli dhe e goditi të befasi të plotë, në shpinë ushtrinë turke...* (faqe 36).

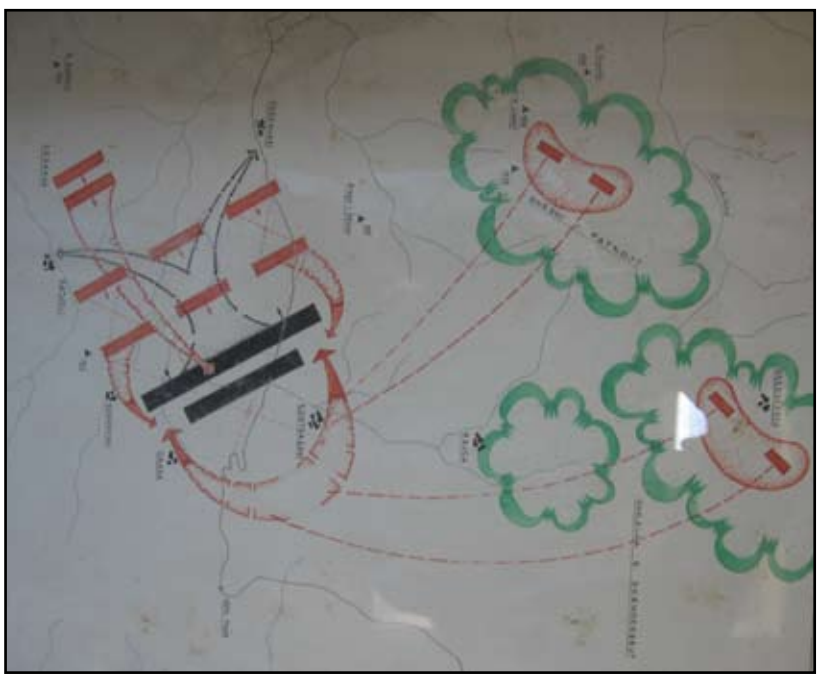

Skema e Betejes se vitit 1444 sipas Radeshit

* * *

Është për të ardhur keq që ky libër i mrekullueshëm i kolonel Dilaver Radëshit, me gjithë të metat që i përmendëm më sipër, mbetet ende i panjohur për lexuesin shqiptar. Ai nuk është shfrytëzuar sa duhet as nga autorët që janë marrë me hartimin e monografive për Gjergj Kastriotin Skënderbeun. Do të ishte në dobi të kulturës dhe të shkencës së historisë që ky libër të ribotohej përsëri dhe këtë do të duhej ta bënin familjarët, trashëgimtarët dhe pasuesit e Kolonel Dilaver Radëshit, që libri i tij për betejën e Skënderbeut të vitit 1444 të bëhet përsëri i njohur për lexuesin shqiptar, si para 50 vjetëve, kur u botua për herë të parë.

Rruga e Arbërit nr. 73

Një vështrim mbi figurën e Skënderbeut

Foto: © B.Karoshi

Nga: **ISLAM CANI**

Çidhna djepi që tundi birin saj,të dibrës dhe gjithë Shqipërisë Skënderbeun! Betejat e pafundme të ushtrisë së tij në Arbëri të cilat patën ndikim e jonë në të gjithë Ballkanin dhe Europën mbarë!

Fitorja e parë e Skenderbeut në betejën e TORVJOLLIT, i dha forcë, emër e lavdi Dibrës e Shqipërisë si një ndër betejat më të ashpra , më të egra. Ajo u zhvillua në Dibër me epiqendrën e saj në Çidhën më 29 Qershorit 1444. Sikurse e kanë përcaktuar qartë dhe studjues e historian të tjerë vendin e zhvillimit të betejës së Torviollit dhe vend lokalizimin e saj. Edhe bindjet tona janë të padiskutueshme se beteja e Torvjollit është zhvilluar në Dibrën e Poshtme dhe epiqendra e saj ka qenë në Kastriot, me qëllimin që të ç'farosej Çidhna në tërësi. Kemi parasysh Tanush Beun kur thotë që edhe të gjallë rrjepeshin njerëzit, që toka të shndërrohej në rasat, në shkretëtirë e rrënoja. Kështu e shikonte perandoria turke betejën për ç'farosjen e Çidhnës, qytetin e lashtësisë ku u shfarosën 10.000 vetë burra, gra, djem, vajza, pleq e fëmijë.

Ja ti referohemi Ali Hoxhes: si autor i një studimi shprehet se "në Fushën e Torviollit, në të cilën u zhvillua beteja (me të njëjtin emër) nga Skënderbeu kundër ushtrisë turke të komanduar nga Ali Pasha, më 29 qershor 1444. I gjithë populli i Çidhnës e Dibrës luftuan me trimëri pushtuesin e zaptuesit osmanllinj. Ende sot ruhen të gjalla emërtimet, toponimet e zhvillimit të betejës si: Kastriot, Fusha e Kastriotit ose Fusha e Thatë, Kalaja e Gjonit, Kroi i Kastriotit, Kroi i Skënderbeut, Thana e Skënderbeut, Guri i kalit të Skënderbeut etj

Dëshiroj të sqaroj diçka më shumë rreth vendit të betejës pse pikërisht ky shesh luftimi ka marrë emërtime të ndryshme, pse herë-herë banorët e kanë emertuar "Fushë", herë Fush - Kastriotit, të tjerë e njohin me emrin "Fusha e Thatë", ose "Hasi i Thatë". Ne do ti kushtojmë rëndësi kësaj të fundit, sepse jo pa shkak banorët e mesjetës e kanë përdorur fjalën "Has". Nga hulumtimet dhe studimet tona do të përcaktojmë më qartë mbi prejardhjen e këtij emërtimi, kohën, arsyen, sipas kushteve historike e pozitave gjeografike .

Në lidhje me emërtimin e Fushës së Thatë, Hasi i Thatë, ose fusha e Kastriotit është në pajtim të plotë me gojedhënat, me të dhënat tona të grumbulluara nga shumë vepra, autorë e studjues të shumtë si: K.Frashëri, F.Noli, R. Shtëpani, Dh. Grillo, si dhe në te dhenat shkencore e enciklopedike të fjalorit pra lufta si epiqendër në fushën e Hasit.

Vetë fjala Has e përdorur në mesjetë ishte nocion ekonomik, lloj i pronës tokësore feudale kjo më e madhe se timari dhe ziameti të asaj kohe. Të ardhurat vjetore prej tij ishin mbi 100 mijë akçe në vit (Fjal. Encikl). Haset e para në tokën shqiptare u krijuan në shek XV dhe u shtuan më vonë me përforcimin e pushtetit osman, pra ishte forma më e lartë e zotërimit feudal ushtarak te tokës. Këto hase ose çifligje u jepeshin feudaleve të mëdhenj, vezirëve, emirëve, bejlerëve, sanxhakbejlerëve e rrallë dhe subashëve.Tashmë me emërtimin has- pra kjo formë pronësie nuk ishte e njohur vetëm në shqipëri por edhe në shtetet e tjera . Me këtë duam të sqarojmë se bindja jonë mbështet në fakte sic është emërtimin ''has'' në dhënien feudalëve të kësaj prone që quhej "has" pronë feudale (feud), në rastin konkret formohet bindja jonë se haset u janë dhënë familjes së Kastrioteve si feudalë të mëdhenj të disa krahinave. Siç kemi thënë më lart se Kastriotët kishin lindur në Çidhën dhe si ndërtues e zotërues të kalave e të disa ndërtimeve si në Sinë e Kastriot si dhe Hasi, Hostushi e prona të tjera më të vogla të Kastriotëve

Beteja e Torivjollit ishte e para kryengritje e përgjithshme e udhëhequr nga Skënderbeu në vitin 1444 në Çidhën, vlen të përmëndim që lufta zgjati nga 1444-1448. Por ushtria turke me planet e saj për të shuar e rrënuar gjithë Çidhnën, ushtroi e ndërmori masakra të pallogaritshme, të tmerrshme, me tortura e shkatërrime me djegiet në masë të banesave dhe të gjësë së gjallë, me rrënime e marrje peng e djemve, vajzave te rinj e të reja. Çidhna do të ishte një shembull shfarosese për veriun e Shqipërisë e më gjërë. Luftrat dhe betejat ne Dibër kundër pushtuesëve janë zhvilluar në periudha kohore të ndryshme. Ata nuk e duronin pushtimin dhe zgjedhën e huaj në trojet e tyre arbërore. Gjithmonë i janë përgjigjur armikut me armë me qëndresë, të bashkuar për të mbrojtur vendin e të parëve. Ata nuk e harronin rrëmbimin e birit të tyre Gjergjin e vogël dhe shume djemve të tjerë nizamë nga ushtria turke.

Ja si përshkruhet në veprën e Dh, Grillos, 1444 turqit të egërsuar së tepërmi nga qendresa e çidhnakëve, dibranëve e gjithë shqiptarëve, nga humbjet e mëdha që pësonin prej tyre, ata hakmerreshin me egërsi të pa shoqe, duke i vrarë, prerë, therur e rrjepur të gjallë sic ka ndodhur me Moisiun e Dibrës dhe shokëve te tij në Stamboll dhe hedhja e trupave të tyre të bëra copë- copë qenve më 1465. Po ashtu tmerri ne luginën e Drinit nga Mehmeti II me therjen e gjithe banorëve të Çidhnës (mbi 8.000 veta).

Pushtuesit me zjarr e me hekur donin të mposhtnin Çidhnën, lufta më e rreptë u zhvilluar në luginë e Drinit të Zi, në Kastriot, Ferra e Pashës, përfshirë Arras, Sinë e krejt krahinën. Kulmi i luftimeve ishte ngjitja në malin e kodrinën Sukës, nga ku mali mori emrin sukullnajt (nga lutrat e ndeshjet e vendasve trup me trup me armiqtë, që rrokulliseshin nga ky mal për të mbrojtur Çidhnën). Ndërsa Turqit kishin marrë fermanin që ta kthenin këtë vend në një rasat të shkretë.

Kësaj kodrine malore ju vu zjarri nga pushtuesit e rebeluar nga humbjet ne masë. Jo vetem kaq por nga zjarri u shkatërruan muret e themelet e kishës më të madhe e cila ishte bekuar edhe Skënderbeu. Ja se cfare shkruan Giusepe, per ritin e lindjes se Skënderbeut (Kujtese historike per Skenderbeun Palermo (Tipografia di pietro morvillo)1853

Pasi kaluan tetë ditë nga lindja e foshnjës, siç e përcakton rituali, fëmijën e dërgoi nëna në tempull, ku duke u ndalur portave të kësaj, prifti i vë emrin Gjergj . Në ditën e dyzet përsëri fëmija tashmë me emrin Gjergj kthehet për tu futur në rradhët e të krishterëve ne kishë. Nëna e Gjergjit e çoi fëmijën në tempull, ku e mori prifti dhe e ngre duke e mbajtur ne duar dhe thotë perpara dyerve të tempullit, futja në dyert e tempullit do të thotë se po hyn në shtëpinë tënde, ku më përpara do të adhurosh shenjtorin e tempullit, më pas me fëmijën (Gjergjin e vogël) e çojnë tek altari që është vendi i shenjtë, ku më pas bëhen shërbesat rituale, bëjnë recitimin e simbolit të besimit, sipas ritit të pagëzimit, ku ju bë zhytja tre herë në ujë i cili është bekuar më parë, ku ne ujë patën hedhur vaj në formën e kryqit. Të gjitha këto u realizuan në kishën e Shëngjergjit në Sukë të Çidhnës. Ende sot fisi Prifti ekziston në këto troje në Sinë. Nga thëniet e familjareve së Kastriotëve vlen te theksojme se prifti ka qene i dërguari nga autoritetet e ligjshme, kohe kjo dhe pse ishin nën sundimin e osmaneve kishat ekzistonin ne Çidhen dhe në vende të tjera me fanatizëm. Në këtë vend sot gjenden rrënojat te Kroi i Kishës .

Ushtria e tërbuar nga humbjet u ngjit nga Hasi i Thatë, kaloi Drinin e Zi, drejt tokës së mbështetur në Thekanush, një kodër kjo që ka marrë emrin nga dyluftimet e zhvilluara trup me trup me armikun. Në kohën kur pushtuesit i ngjiteshin kodrës së lartë të Sukës, një vend i ngritur në mes të rrafshinës, një breg malor i mbushur me lisa e dru, që u dogjën në flakë nga dyluftimet dhe ushtria sulmoi drejt grykës së Setës për të marrë qytetin, sëbashku me Çidhnën dhe Kodër Leshen, Mustafe, Sinët, sepse më parë që nga Kubeni, e deri në Muhurr ishte shtrirë kjo beteje. Nje pjesë e ushtrisë për të kaluar në Stellush(Kastrush) vëndi ku strehoheshin prej kohësh familjarët e Skënderbeut dhe nga kjo pikë strategjike shihej mirë Mati, Dibra, Mirdita e deri në bregdet, nga ku ushtria kaloi fushën e Topojanit, Katër Grykët, për tju ngjitur Stellushit, por betejën e humbën osmanllinjtë. Sepse fjala e dhënë nga vendasit mbahej me cdo kusht e cmim dhe kjo u realiazua me fitore.

Forcat e drejtuara nga i madhi Skënderbeu me popullin e tij trim, atdhetar dhe liridashës, ku ushtria e tij kishte forca më të vogla në numur e ne mjete e detyruan ushtrinë e pashait turktë tërbuar që të fshiheshin ferrave se në të kundërt do të ishin mbytur të gjithë në lumin Setë dhe Drin. Këto i vërtetojnë më së miri toponimet, gojëdhënat, emërtimet që ruhen ende sot e kesaj dite. Jo vetem kaq por në gërryerjet në grykën e qytetit të çidhnës dhe te derdhjes së Setës e te Drinit edhe sot vazhdojnë të nxjerrin kocka nga këto varreza massive.

Për kasaphanën e Çidhnës çfarë nuk janë shkruar, për këtë betejë të ashpër, shkatërrimtare, e ç'farosëse. Të gjithë brezat në shekuj dinë të flasin e të tregojnë, por dhe të kujtojnë me krenari rezistencën e banorëve dhe ushtrisë së Skënderbeut.

Do të duhen vite e vite me radhë si dhe dhjetra e qindra njerëz që të bëjnë grumbullimin e këtyre të dhënave, argumentimet historike, arkeologjike, të toponimeve që ruhen të gjalla ende sot në kujtesën e çidhnakëve, dibranëve dhe të gjithë shqiptarëve për luftrat e gjata shekullore kundër pushtuesëve të huaj, që nga romakët, bizantët e deri tek osmanllinjtë.

Fitoret e njëpasnjëshme të ushtrisë shqiptare bënë që Murati dhe Mehmeti i II të pësonte 82 humbje në Arbëri, ja si shkruan I.Filimoni në veprën e Grillos (45. bot 1985) Skënderbeu – "tmerron gjithë Mbretërinë Osmane dhe nuk mposhtet, në një kohë, kur ajo fiton dhe tmerron gjithë Evropën"

Urrejtja ndaj pushtuesëve osmanë nga Arbërit ku edhe sot ruhet toponimi si fusha e Arbërit në fshatin Çidhën(f.Ban) u forcua në shekuj derisa ata arritën të hidhnin poshtë zgjedhën e huaj. Ata ishin të bashkuar myslimanë e të krishterë në urrejtjen dhe në kundërshtimin e regjimit të huaj shtypës, kjo urrejte i ka rrënjët thellë në natyrën e panënshtruar në arbërve kundër çdo lloj shtypje shfrytëzimi kundër kujtodo që cënonte truallin, lirinë e tyre. Shqiptarët ndër breza e shekuj kanë treguar se janë të vendosur që të jetojnë të lirë e me nder, ose të vdisnin të gjithë për atdhe. Betejat e ushtrisë shqiptare të udhehequra

arsim

nga luftëtari, strategu, takticienti që t'merroi gjithe Mbretërinë Osmane u njohën dhe jehuan në çdo vend të Europës .

Të shumtë janë autorët, historianët, poetët në Europë e më gjere që kanë shkruar për figurën e madhe GJERGJ KASTRIOTIN. Nder vite e shekuj me radhë, gjeneralë e klasikët botëror kanë folur për luftrat e gjata të ushtrisë shqiptare, për vetmohimin e kalorsëve dhe të mbarë popullit shqiptar dhe fitoret e njëpasnjëshme të Skënderbeut .

• Karl Marksi ka thënë se luftërat e arbërve me Skënderbeun në krye nuk ishin vetëm për mbrojtjen e Shqipërisë. Ato ishin një goditje kundër të vetmit shtet më të vërtetë ushtarak të mesjetës, i cili i kundërvihej zhvillimit historik që po lindte dhe përparimit botëror.

• Studjuesi K.Amantos, thotë: "Pak popuj, luftuan njesoj, trimërisht dhe me këmbëngulje sa shqiptarët"

1. Shqiptaro-amerikani i mirenjohur Joseph Dio Guardi (stërgjyshi i tij ishte njëri nga 3000 kalorësit e Skenderbeut qe la ne Napoli 1461, në kohën e Mbretit Alfons). Ai shkruan "Skenderbeu shok me të mëdhenjtë e më të medhejnjve"

2. Shkrimtari i madh Amerikan H. Lonofellow, i cili i mrekulluar nga leximi i poemës epike per Skenderbeun, i bën një përshkrim të gjallë kthimit të Skënderbeut në Krujë me vargjet:

"Nga kështjella shpejt ka rënë
Flamuri me gjysëm hënë.
Edhe populli shikon,
Që në vend të tij Valon,
Flamur'I Skënderit n'erë
Shkabë e zezë me dy krerë.....

3. Gjenerali Anglez James Wolfe, ndër të tjera shkruante "Skenderbeu u'a kalonte të gjithë oficerëve të lashtë dhe modern në udhëheqjen e një ushtrie të vogël mbrojtëse"

4. Kurse historian Hedmund Gibbon me veprën e tij "Tatpjeta dhe rënia e Perandorisë Romake'', shkruan:. Princi shqiptar radhitet përkrah emrave të Lekës së Madh dhe të Pirros''

5. Ndërsa Lordi Bajroni në poemën e tij "Shtegtimet e "Cajld Haroldit" shprehet:

O Shqipëri ku lindi Iskanderi,
Kënge e rinisë, fener i të artëve,
Shqipëri! O Mëmë e rreptë burrash t'egër !"

6. Kronisti turk i shek, XV Ibn Kemal, "Ata janë Tigra kthetër fortë dhe luftëtarë që luftonin edhe me retë që kalonin sipër tyre" luftëtarët shqiptarë janë legjendarë"...

7. Kurse Volteri me penën e tij të hidhur konstatonte jo pa ironi se, sikur perandorët bizantinë të ishin si Skënderbeu, perandoria e tyre do të kishte qëndruar më këmbë. (bot. "Syri i mesdheut" tetor 2002)

Me rastin e 100 vjetorit te shtetit shqiptar do të dëshironim që ky material të ndikoj tek Akademia Shqipare, shteti ynë, qeveria, që të sensibilizoheshin për të bërë më shumë kërkime arkeologjike në Çidhën e në Dibër. Atje ndodhen me dhjetra e qindra rrënoja me shëmbuj të gjallë të historisë që kanë qenë pika vrojtimi, qytete e qyteza. Vetë Dibra, Çidhna e Nëntë Malet- janë kala natyrore, të përdorura me mjeshtëri nga të parët tanë që në lashtësi.

Kontributi i fesë Islame dhe muslimanëve në arsimin dhe çështjen kombëtare

(Vijon nga faqja 9)

Teksti mësimor "Edukata fetare dhe morale", materialet në fushën e gjeografisë, historisë, filozofisë dhe etnografisë, monografitë e atdhetarëve dibranë, tregojnë formimin e gjithanshëm si teolog, dijetar e edukator.

Përfaqësuesi i Drejtorisë Arsimore Rajonale Dibër Blerim Lazimi referoi materialin me temë "Kontributi i medresistëve në zhvillimin e arsimit dibran". Ky kontribut shtrihet në dy periudha kohore: periudhën e Rilindjes Kombëtare dhe periudhën 1960 – 2010. Është mjaft interesant fakti që gjatë Lëvizjes së Rilindjes Kombëtare, shumica e shkollave të para në gjuhën shqipe në trevat e Dibrës u hapën nga hoxhallarët e shehlerët. Ndërsa xhamitë dhe teqet shërbyen si vende të begata për përhapjen e diturisë dhe për kuvendet popullore për çështjen kombëtare. Këtë fakt mjaft domethënës e konstaton dhe e thekson dr. Musa Kraja në studimin e tij: "Për periudhën e Rilindjes masa e mësuesve dibranë ka patur tre tipare themelore. Së pari, mësuesit dibranë kanë qenë veprimtarë shumë aktivë për çështjet sociale e sidomos për çështje kombëtare. Së dyti, në pjesën dërrmuese kanë qenë klerikë dhe mësues njëkohësisht. Së treti, ato më të shquarit janë marrë edhe me krijimin e abetareve shqipe e teksteve shkollore, me një theks të veçantë edukativ..."Guri i parë i çmuar në gjerdanin e artë të arsimit dibran është veprimtari i shquar i Lëvizjes së Rilindjes sonë Kombëtare, Said Najdeni.Të tjerë gurë të çmuar ishin Haki Sharofi – edukatori, që ndoshta sot i mungon arsimit tonë; Hafiz Sherif Langu; Hoxhë Hasan Moglica - për të cilin në Enciklopedinë Turke shkruhej: "Stambolli, nëpërmjet Hasan Moglicës, i ka dhënë arnautllëkut mësuesin e fesë Islame."; Sheh Sula i Zerqanit (Sulejman Shehu); Hafiz Ismet Dibra – drejtori i parë i Medresesë së Tiranës; Hafiz Sherif Palikuqi; Hafiz Sabri Dibrani; Haxhi Faik Vildan Dibra; Hafiz Maliq Tanushi; Hoxhë Ramadan Kola; Hoxhë Budini; Hoxhë Bajram Buci; Hafiz Zabit Kodra etj.

Periudha e dytë, për shkak të rrethanave historike të krijuara, e shfaq indirekt kontributin e kuadrove në karrierë të fesë islame në arsimin dibran. Është një grup prej 15 medresistësh të arsimuar në Medresenë e Tiranës (qysh prej vitit 1923 deri në 1964). Pak ose aspak prej tyre mundën të ushtronin për pak kohë detyrën e predikuesit fetar. Vendosja e regjimit komunist kufizoi gradualisht, deri në eliminimin e plotë juridik, rolin e fesë në shoqërinë shqiptare. Brezat e medresistëve të arsimuar në Medresenë e Tiranës, në pamundësi për t'i shërbyer fesë, iu drejtuan profesioneve të ndryshme, apo niveleve të ndryshme të arsimimit. Liman Deshati, Femi Xhepa, Ramadan Hoxha, Halim Shehu, Hivzi Shehu, Muhamet Xhembulla, Ahmet Çaushi, Ali Hoxha, Hamit Hoxha, Habe Shehu, Maliq Ganija, Faik Shehu, Mahmut Xhembulla, Uke Shehu dhe Rahim Shehu punuan si mësues në shkollat e Dibrës dhe më gjerë. Ndjesitë e tyre për dije, punë, bashkëjetesë paqësore, dashuri e përgjegjshmëri ndaj atdheut, popullit e njerëzimit ishin dy herë më të mëdha se te të tjerët. Këto vlera të edukimit të medresistëve i njohu, në heshtje apo nën zë, edhe shoqëria. Të gjithë medresistët janë dalluar për angazhim të plotë në procesin mësimor. Kanë ndërtuar marrëdhënie të mira me kolegët, me nxënësit, me prindërit dhe me popullin në përgjithësi. Ku kanë punuar mësuesit medresistë, kujtime të mira kanë lënë. Në sytë e nxënësve dhe shoqërisë kanë qenë shembulli i mirë. Kanë qenë të thjeshtë dhe jeta e tyre ka qenë e ngopur me normat më të mira të moralit njerëzor.

Në foto:
Myftiu i Dibrës Ahmet Çaushi dhe historiani Moisi Murra

Ky grup medresistësh, ndonëse i vogël krahasuar me numrin e arsimtarëve, nuk la pëllëmbë të tokës dibrane pa shkelur. Përmes sakrificash, provokimesh, lëvizjes në këmbë në rrugë të gjata, në shi e borë apo të nxehtë, kontributi dhe vlerat e tyre u njohën gjithandej, sa në Peshkopi, aq edhe në fshatrat e Sllovës, Selishtës, Kastriotit e Çidhnës, Reçit e Dardhës, Kalasë së Dodës, Maqellarës, Bulqizës e, edhe jashtë Dibrës. Ata shërbyen në të gjitha nivelet e arsimit parauniversitar: në fillore, 8-vjeçare e arsimin e mesëm. Halim Shehu, Hifzi Shehu, Muhamet Xhembulla, Ahmet Çaushi, Ali Hoxha dhe Mahmud Xhembulla kanë ushtruar edhe detyra drejtuese në institucionet arsimore, si inspektor në Seksionin e Arsimit dhe Kulturës,anëtarë ekipesh kontrolli, si drejtor, apo zv/drejtor të shkollave ku kanë punuar. Halim Shehu e shtriu aktivitetin e tij edhe në fushën e mbledhjes së folklorit dhe të fakteve historike. Hivzi Shehu qe mësuesi i parë i shkollës Shumbat. Dhe më tej, puna e tyre e ndërgjegjshme, e palodhur dhe me rezultate të larta, është vlerësuar edhe me tituj të shumtë nderi nga Ministria e Arsimit, Kuvendi Popullor dhe Presidenti i Republikës. Halim Shehu "Mësuesi Dalluar";Hifzi Shehu "Mësues i Dalluar", medalja "Naim Frashëri"; Muhamet Xhembulla "Mësues i Dalluar", medaljen "Naim Frashëri" dhe urdhëri "Naim Frashëri" i klasit II dhe III; Ahmet Çaushi dy herë distinktivi "Mësues i dalluar" dhe medalja "Naim Frashëri". Në vitet '90, disa prej medresistëve patën fatin e caktuar nga Zoti që të angazhoheshin edhe në jetën fetare Islame. Falë punës së tyre u hap dhe funksionoi medreseja e parë në qytetin e Peshkopisë.

Ajo që bashkon brezat e medresistëve është koncepti islam i tyre për arsimin. Sipas tyre shkollimi duhet të përfshijë dituritë shkencore dhe ato fetare e edukative. Hoxhë Seid Najdeni, afro 110 vjet më parëshkruante: "Sot, për neve asht bamë farz (detyrë), një orë e ma parë, t'i bijem mbrapa ditunisë-mendes, ta mësojmë bashkë me dituni të fesë. Me këtë dituni, edhe ditunij e fesë jeton. Nuk asht kjo dituni kundra fesë, si e xhexhim (dëgjojmë) e si e shofim me sy të dhëmbshme pi disa njerëz të verburë. Kjo tufë njerëz quhen armikë të mëmëdhesë e të fesë."Mësimi që vjen prej tyre është se përparimi i kombit varet nga edukimi ideor dhe ndiesor i individëve të atij kombi.Lartësimi i kombit varet nga shpirti dhe vetëdija me të cilat ne do të mund t'i pajisim brezat e rinj, nga arsimi dhe edukata që ato do të marrin.

Aktiviteti fitoi ritëm dhe ngjyra emocionale me interpretimin e pjesëve nga krijimtaria e poetit të kombit Naim Frashëri dhe nga Haki Sharofi.

Në fund të aktivitetit Bashkia Peshkopi i dhuroi myftiut Ahmet Çaushi "Çertifikatën e Mirënjohjes" për kontributin që Myftinia Dibër ka dhënë në zhvillimet shoqërore e kombëtare. Ndërsa Drejtoria Arsimore Rajonale Dibër shpërndau "Çertifikatë Mirënjohje" për 15 medresistët që punuan në arsim në vitet 1960 – 2010, duke shprehur institucionalisht nderimin për shërbimin e tyre të çmuar prej gjysëm shekulli në arsimin dibran.

DITËN BOTËRORE TË SHËNDETËSISË MJEKËT SHQIPTARË NGA MAQEDONIA, SHQIPËRIA DHE KOSOVA E SHËNUAN NË DIBËR TË MADHE

Të përkushtuar në shërimin e sëmundjeve

Nga: **REXHEP TORTE**

Përkundër zhvillimit të dobët ekonomik, papunësisë dhe mërgimit, dibranët janë duke e ruajtur imazhin e qytetit të tyre nëpërmjet takimeve me karakter historik, kulturor e shkencor.

Shoqata e Mjekëve Shqiptarë në Maqedoni, 7 Prillin - Ditën Botërore të Shëndetësisë e shënoi në restorantin "Uraniku" në Dibër të Madhe, pjesë e kompleksit të Banjave të Dibrës- Capa, në praninë e afër 400 mjekëve shqiptarë nga Maqedonia Shqipëria dhe Kosova.

Dr.Spc. Baki Alili, drejtor i Spitalit të Përgjithshëm në Dibër të Madhe, para të pranishmëve, u shpreh se, "Mirë se keni ardhur në Dibër të Madhe, në Dibrën e Nëntë Maleve, në Dibrën e heroizmit, të urtësisë e bujarisë, në Dibrën e mikpritjes dhe të zemërbardhësisë. Dibra e Kuvendeve të rëndësishme mbarëkombëtare është edhe themeluese e Shoqatës së Mjekëve Shqiptarë në Maqedoni, sepse kjo shoqatë u themelua në muajin Prill të vitit 1995 në ambientet e Banjave të Dibrës së Madhe. Ne mjekët shqiptarë nga Maqedonia, Shqipëria e Kosova, jemi mbledhur sot për ta shënuar sëbashku 7 Prillin -Ditën Botërore të Shëndetësisë, ditën e profesionit më fisnik, ditën e përpjekjeve tona kur njeriu lufton me sëmundjen dhe vdekjen. Kulmi i gëzimit e lumturisë sonë arrihet në çastet kur gjendemi pranë njerëzve të sëmurë, dhe kur me sakrificën tonë ndihmën e Zotit, ua ëmbëlsojmë apo shërojmë sëmundjen. Më lejoni që në emrin tim dhe Tuajin, t'i përshëndes të gjithë ata që nuk patën mundësinë të jenë sot në mesin tonë.

Përshëndes edhe z. Mexhit Capa, pronarin e Banjave të Dibrës, i cili është edhe sponsorizues i këtij takimi".

Xhemali Mehazi

Argëtim Fida, kryetar i Komunës së Dibrës së Madhe, shtoi se, "Ju dëshiroj të kaloni çaste sa më të këndshme në ambientet dhe në shërbimet e Banjave të Dibrës – Capa. Si kryetar komune më takon të flas disa fjalë për zhvillimin ekonomik të komunës lidhur me impaktin ekonomik të pushtetit vendor me Banjat e Dibrës - Capa. Ju si mjekë jeni të lidhur drejtpërdrejt me shfrytëzimin e këtij potenciali të ujërave termominerale. Fati e do që këto banja termominerale të jenë nga më cilësoret në Maqedoni dhe në rajon. Së shpejti do të nisin punimet e ndërtimit të një kompleksi të ri banjor me çka do të rriten edhe më shumë cilësia e kushtet që do tu ofrohen pacientëve. I ftoj pacientët Tuaj ta shfrytëzojnë këtë shërbim cilësor që ofron Dibra e Madhe me banjat e saj. Falënderoj pronarin e banjave që për disa vite është nikoqir dhe shtron tavolinat për festën tonë".

Mexhit Capa, pronar i Banjave të Dibrës së Madhe tha se, "Mirë se erdhët në objektin e Banjave të Dibrës – Capa, Ndjej kënaqësi që në këto banja është themeluar edhe kjo shoqatë dhe gjithmonë ju mirëpresim me dyer të hapura në këtë kompleks banjor. Ky kompleks me 170 të punësuar është shtylla kryesore e ekonomisë së Dibrës me synim që numri i të punësuarve të shtohet gjer më 300 të punësuar. Me një personel mjekësor prej 5 specialistësh dhe një mjek të përgjithshëm, ndërsa numri komplet i personelit mjekësor arrin në 80. Tani në Banjën e Banishtit me ndërtimin e objektit të ri do të bëjmë edhe punëme të reja. Kemi bërë edhe punësime të reja. Ujin që na e ka dhënë Zoti ne mundohemi ta materializojmë dhe të shkojmë në investime dhe punësime të reja. Duke ju patur përkrah edhe juve si mjekë shpresojmë që pacientët t'i orientoni në Banjat e Dibrës ku ofrohen kushte maksimale".

"Unë e përfaqësoj Fondin e Shëndetësisë së Maqedonisë, institucionin që për herë të parë ka udhëheqës një shqiptar. Ju premtoj që në të ardhmen të ketë një shpërndarje të mjeteve në mënyrë proporcionale me një përfaqësim të drejtë. Përkundër krizës ekonomike dhe përkundër asaj që buxheti është në nivelin e njëjtë si në vitin e kaluar, të gjitha këto institucione do të kenë rritje të buxhetit të tyre varësisht nga puna dhe shërbimet që i japin", tha në fjalën e tij Xhemali Mehazi.

Xhemali Mehazi, drejtor i Fondit të Shëndetësisë së Maqedonisë, duke përshëndetur të pranishmit, theksoi se, " Kam nderin e kënaqësinë që tu përshëndes në këtë ditë të madhe të shëndetësisë. Ju drejtohem juve që e keni këtë profesion aq human e me përgjegjësi. Unë përfaqësoj Fondin e Shëndetësisë të Maqedonisë, institucion që për here të parë ka udhëheqës një shqiptar, dhe ju premtoj se do të punoj drejt e me korrektësi me të gjitha institucionet ku punoni ju, që në të ardhmen të ketë një shpërndarje të mjeteve në mënyrë proporcionale dhe me një përfaqësim të drejtë, me qëllim që të rritet cilësia e shërbimeve. Nga dita e parë që e mora këtë detyrë, u përqendrova në buxhetin dhe shpërndarjen e mjeteve drejt institucioneve Tuaja. Ju garantoj juve në institucionet publike që menaxhoni, se përkundër krizës ekonomike dhe përkundër asaj që buxheti është në nivelin e njëjtë si në vitin e kaluar, të gjitha këto institucione publike do të kenë rritje të buxhetit të tyre, varësisht nga puna dhe shërbimet që i japin".

Doc.dr. Nevzat Elezi, kryetar i Shoqatës së Mjekëve Shqiptarë ne Maqedoni, duke përshëndetur të pranishmit deklaroi se, "Është nderi im që në ditën ndërkombëtare të shëndetësisë, më 7 prill, para jush të prezantoj detyrat, obligimet, aktivitetet e Shoqatës së Mjekve Shqiptarë në Maqedoni .

Shoqata e Mjekëve Shqiptarë në Maqedoni, do të realizojë qëllimet, detyrat, obligimet dhe të drejtat që dalin nga ligjet dhe kushtetuta, do të mbrojë të drejtat e stafit të vet, të anëtarësisë së vet, do të mbrojë vlerat etike dhe profesionale, do të bëjë përmirësimin e shërbimeve mjeksore në interes të pacientit, do të përcjell marrdhëniet e personelit shëndetësorë me pushtetin dhe me qytetarët, e gjithë kjo në favor të mbrojtjes së profesionit të mjekut .

Shoqata në mënyrë aktive nëpërmjet Kryesisë Qendrore, Kryesive të Degëve, Kuvendit Qendror dhe Kuvendit të Degëve, do të mbrojë interesin e anëtarëve të vet, etikën dhe moralin në shëndetësi në funksion të profesionalizmit dhe shkencës. Si shoqatë kemi përcjellë dukuritë e ndryshme në legjislativin shtetëror në sferën e shëndetësisë dhe kemi reaguar në mënyrë adekuate ndaj fenomeneve të ndryshme, si në rastin me ndryshimet e fundit në Ligjin për mbrojtjen shëndetësore. Si Shoqatë kemi për detyrë të organizojmë në mënyrë të vazhdueshme aktivitete profesionale dhe shkencore me ligjërata të ndryshme në nivel të degëve, kongrese, takime profesionale, akademi solemne dhe vizita shkencore në nivele të ndryshme, e tërë kjo në funksion të ngritjes profesionale dhe shkencore. Revistën shkencore profesionale "Medicus" do të vazhdojmë ta botojmë dy herë në vit, por në rast se interesi për botim është edhe më i madh, do të botohet edhe më shpesh. Shoqata ka për detyrë nëpërmjet degëve të veta të mbajë regjistrin e anëtarëve të vet, të mbajë regjistrin e mjekëve të porsadiplomuar si dhe të kujdeset për ta nëpërmjet dhomës së mjekëve në marrjen e licencës për punë dhe mbrojtjen e anëtarëve të vet para dhomës së lartë përmendur. Anëtarët e shoqatës duhet të pajisen me librezë anëtarësie dhe rregullisht të paguajnë anëtarësinë", tha në fund Nevzat Elezi.

Me këtë rast mjekëve të dalluar me punën dhe angazhimin e tyre iu dorëzuan mirënjohje.

Kjo mbrëmje u shoqërua me një darkë me muzikë, këngë e valle, në të cilën njerëzit e bluzave tona të bardha kaluan çaste të gëzimi të paharruara.

Ka ndodhur nje ngjarje? Keni ndonje shqetesim

per te ndare me komunitetin?

Keni ndonje propozim per zhvillimin e zones suaj?

Doni te informoni komunitetin rreth jush per dicka qe ju intereson atyre?

SHKRUANI NË GAZETË! BASHKËPUNO EDHE TI!

< rrugaearberit@gmail.com >

shënime

Pjesë nga libri i pabotuar
i autorit "Shënime në çadër"

Një pasdite në pyllin e Mështeknave

Pamje e Pyllit të Mështeknave në Kodrën e Kijavecit. Pranë fshatit Ploshtan, Komuna e Kalas se Dodës Këtu ka qenë baza e ekipit në vitin 1978.

Nga: **Vesel HOXHA***

Ishte pranverë e vitit 1978. Bazën e sektorit të ri të Ekipit Gjeologjik të Hekurit (me nofkën "pa nikel"), me disa lloje çadrash italiane dhe kineze, tashmë e kishim ngritur në një qoshe lindore të Pyllit me Mështekna, në kodrën e Kijavecit, pak metra larg lapidarit të heroit të popullit Hajdar Dushi dhe, dhjetëra metra në jug të shkollës 8 vjeçare të fshatit Ploshtan, në Kalanë e Dodës. Lik Skarra, nga fshati Shumbat, përgjegjës për organizimin dhe kryerjen e punimeve minerare dhe zjarrmëtar i ekipit, na ndihmoj për të na lejuar të vendosnim çadrat në atë vend të bukur dhe panoramik. Ai kishte njohje të shumta në atë krahinë dhe kësisoj na mundësonte shumë lehtësira organizative gjatë ngritjes së bazave të punës në ato vise, ku për hir të së vërtetës, ato çdo vit i ndërronin në përshtatje me rezultatet e punës, gjersa më në fund vendosëm se ku do të ngrihej baza e sektorit, nga ku do të ndiqeshin e realizoheshin shpimet dhe punimet e tjera minerare të kërkim-zbulimit. Kështu e ka gjeologjia gjatë fazës së kërkimeve në fillimet e saj. Gjersa të "ngulet" në një vend, ajo duhet të ndërroj shumë baza. Nuk bëhej fjalë për baza me barake druri apo ndërtesa guri, por baza me çadra. Përveç afërsisë me punën, ato duhej të ishin afër ndonjë burimi natyror uji. Prania e burimit, në shume raste, ishte kushti që përcaktonte dhe përvalonte mbi arsyet e tjera. Që të mos zgjatëm më tej, Lik Skarra kishte miqësi e njohje në atë nahije dhe na lehtësonte shumë punë. Kishte një motër, Adivien, të martuar në fisin Lite, në lagjen Dode të Ploshtanit dhe po ashtu, pa dalë nga krahina e Lumës, ai kishte marrë dhe bashkëshorten në një fshat kufitar me Kalanë e Dodës, në fisin Tota, në Gjegje, komshije me fshatrat Vasie dhe Matranxh, por administrativisht në rrethin e Kukësit, në Kooperativën Bujqësore të Bushtricës. Ishim shumë të rinj asokohe dhe një ndihmë e tillë ishte jo vetëm e nevojshme por në shumë raste edhe e domosdoshme. Shumë gjëra njeriu i mëson në shkollë, por ka dhe shumë e shumë gjëra të tjera që nuk t'i mëson ajo, ato ti mëson jeta dhe puna e madhe e përditshme në terren, punimet fushore, siç u themi rëndom ne gjeologët.

***

Pasditeve në bazën e ekipit në Kijavec, më rastiste shpesh të më vizitonin njerëz të moshave dhe profesioneve të ndryshme. Me disa prej tyre kisha njohje dhe lidhje ndaj më vizitonin jo rrallë pasditeve. Disa të tjerë vinin nga kurioziteti për të mësuar diçka më shumë se çfarë po bëhet, pse janë ngritur këto çadra, dhe pyetja finale, a do të dalë mineral –siç shpreheshin thjesht ato. Në kohën e monizmit, punimet gjeologjike që fillonin të kryheshin në një rajon të caktuar, ngjallnin interes e kurioziteti të madh. Ato përcilleshin në popull me një jehonë të madhe, e në disa raste, duke zmadhuar dhe zbukuruar realitetin më shumë se duhet. Kërkimet minerale në një zonë, kudo qoftë ajo, në atë kohë përbënin një ngjarje më rëndësi dhe, priteshin me shumë interes rezultatet e studimeve dhe kërkimeve gjeologjike. Kjo ndodhte, jo vetëm me gjeologët që ishin drejtpërdrejt të interesuar për to dhe për të cilën paguheshin, por, dhe me popullatën e krahinës e drejtuesit lokalë. Kjo gjë nuk ishte e rastit. Aty ku gjeologjia kishte rezultate, mundësitë e zhvillimit dhe përparimit të zonës ishin më të mëdha dhe garantonin perspektiva punësimi, tërhiqnin vëmendjen e shtetit për infrastrukturën në atë zonë, duke ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin e gjendjes ekonomike të popullatës, pasi të ardhurat në kooperativë, sidomos në zonat malore, ishin qesharake. Gjeologjia, mendoj se është ndër shkencat dobiprurëse për shoqërinë njerëzore, jo vetëm për faktin se pasuritë minerale të nëntokës i bënë të njohura, "i zgjon nga gjumi miliona vjeçar", i kthen në pasuri të prekshme dhe të mundshme për tu shfrytëzuar, por, është dobiprurëse edhe në kuptimin e hapjes së fronteve të reja të punësimit për shumë fusha të ndryshme, si ato të minierave, pasurimit të mineraleve, transportit, inxhinierisë mekanike dhe elektrike, tregtisë etj.. Kjo mendoj ka qenë një ndër arsyet kryesore, që në kohën e monizmit, kërkimet dhe zbulimet gjeologjike kanë patur një përparësi dhe një vlerësim shumë të madh, si për mineralet e ngurtë ashtu dhe për hidrokarburet e lëndët djegëse. Në atë kohë puna e gjeologëve vlerësohej si paraprirëse e industrializimit socialist të vendit. Investimet që bëheshin në gjeologji, justifikonin postulatën e kohës për të, si shkencë me disiplinë të rreptë që kërkon saktësi të kontrollueshme në çdo veprim e në çdo moment. Kur po sistemoja këto shënime rastësia bëri të vetën. Po dëgjoja një lajm nga TVSH-ja për disa puse nafte që priten të fillojnë të shpohen në zonën e Shpiragut dhe vende të tjera me perspektivë më në veri të Shqipërisë, ku vlera për një pus shpimi i kalonte 35 milion dollarët. U gëzova shumë. Gjë shumë e mirë, thashë me vete, investime të konsiderueshme dhe për të cilat kemi shumë nevojë. Menjëherë më vajti mendja tek ish Instituti i Naftës dhe Gazit në Fier, për ngritjen e të cilit u investua për 40 vite rresht. Mendja më vajti edhe tek studimet e shumta e komplekse që janë realizuar ndër vite në këtë sektorë në të gjithë territorin, bile edhe në territorin e Dibrës, nga Okshtuni e gjerë në Veleshicën e Korabit, për perspektivën naftë e gaz mbajtëse. Shpresoj të jenë konsultuar edhe me specialistët tanë, me ato më të mirët, qe jetojnë akoma (në pension apo në marrëdhënie pune) dhe që e njohin problematikën shkencore në fjalë. Në Institutin e Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit, pranë UPT, aktualisht ka vetëm një specialist të kësaj fushe, Prof. asoc. dr. Petraq Naço, i cili ndoshta me të drejt, herë pas here, kur diskutohet rreth problemeve të kësaj fushe jetike për ekonominë, zemërohet në ndonjë rast duke thënë se, në aspektin shkencor, nuk po pyeten si e sa duhet specialistët tanë më të ditur e më me eksperiencë, duke u shprehur në shumë raste dhe për probleme të tjera për të cilat ai ndjen dhimbje.

***

Nejse, lë te futemi aty ku ishim, në Pyllin e Mështeknave, në atë pyll të bukur e magjeps, në atë pyll ku kam fjetur e kam parë shumë ëndrra gjatë rinisë time, për dy vite me radhë. Në një ndër ato takime të atyre pasditeve të paharruara dhe të pa kthyeshme, do të veçoja bisedën më Zotni Basri Litën (ndjesë pastë). Kush ishte Basri Lita. Kush ishte ky njeri i thjeshtë, pa ndonjë shkollë të madhe, si shumë e shumë fshatarë të asaj krahine malore trime e fisnike, por që, më bëri atë përshtypje të madhe e pozitive që, pas kaq e kaq vitesh ta risjellë atë në vëmendjen e kujtimeve të mia. Siç e ceka dhe më sipër, Lik Skarra, në anën organizative, defakto ishte përgjegjës i ekipit dhe, nuk kish si të mungonte në atë pasdite. Ai ishte njeri krah i imi. Së bashku me Ali Bardhin, ishin të dy krahët e mi. Aliu mungonte në atë takim. I vëllai i Basri Litës, Selimi, kishte për bashkëshorte motrën e Likës, Nënë Adivijën, siç e pata thirruar unë në atë kohë. Nënë Adivia ishte një grua fisnike, e cila na ka pritur e na ka përcjellur natën e ditën, me Likën e pa Likën, ne punonjësve të gjeologjisë, pa ju prishur qefi asnjëherë dhe pa u mërzitur prej nesh. Në të shumtën e rasteve, kur për ndonjë arsye na vononte buka për punonjësit, neve zgjidhjen e kishim aty, ku derën e kishim të hapur, në derën bujare të nënë Adivies. Vëlla kishte Likën, por edhe neve më të rinjve na respektonte si fëmijët e saj, si Nexhipin, i cili do të ishte disa vite më vonë, pjesëtar dhe një ndër punëtorët e dalluar të ekipit të Hekurit të Ploshtanit, në sektorin minerar dhe atë të shpimeve. Shpesh më thoshte Nënë Adivia, inxhinier, puno shumë se ke një baba të mirë dhe duhet ta nderosh. Mirë mirë i thoja, por në ato vite rinie, nuk e kuptoja peshën e atyre fjalëve. Nënë Adivia ishte nga fisi Skarre i Shumbatit, fshat që e ndante përroi i Gramës me fshatin tim të lindjes, Blliçen. Nga fisi Skarre kujtoj me respekt të madh të ndjerin Uk Skarra, një punëtor hero i gjeologjisë. Po ashtu nuk mund të lë pa përmendur të mirënjohurit Ramadan Skarra, Hafuz Skarra, Nazif Skarra etj. punonjës e kuadro të këtij fisi që kanë lënë gjurmë në këtë sektor të vështirë maleve të Dibrës e të Matit. Edhe miku im doktor Bajram Lita (për të cilin kam shkruar shumë kujtime), i kishte të afërm Xha Basriun dhe Xha Selimin (bashkëshortin e Nënë Adivijes). Pra me Xha Basriun kishim disa njohje e lidhje të tërthorta, por këto nuk do mjaftonin që atë ta mbaja mend aq shumë dhe të ngelej gjatë në memorien time. Ku ta dija unë se pas atij takimi të zakonshëm marrëdhëniet e mia me Xha Basriun do të ishin më të forta se kurrë. Thonë se muhabeti i sinqertë është më i ëmbël se mjalti.

***

Ishte ditë e shtunë. Unë nuk kisha shkuar në shtëpi si fundjavë që ishte. Kjo dhe falë faktit se kishim shume punë për të bërë. Kishim ngritur ekipin dhe sapo kishim filluar punimet fushore të kërkimit. Asaj rruge të gjatë për në Peshkopi i përtoja shumë dhe shpesh, edhe pse isha në kulmin e rinisë. Në atë kohë, të veje në Peshkopi (ku kisha familjen dhe qendrën e Ekspeditës) të shtunën pasdite dhe të kthesheshe në bazën e ekipit të hënën herët në mëngjes, ishte një sakrificë e madhe fizike. Në shumicën e rasteve shkonim një herë në muaj, duke mbledhur pushimet e të dielave. Duhej të ecje shtatë orë në këmbë nga baza e ekipit për në Peshkopi, kurse nga zona e punimeve ndoshta dhe dhjetë orë, pa llogaritur pushimet apo ndalesat e rrugës. Drejtuesit lodheshin në sendilen e veturës kur vinin e na shikonin rrallë e rrallë, një ose dy herë në vit, kurse ne, duhej ta bënim atë të shkretë rruge në këmbë, sa herë e lypte nevoja e punëve të përditshme, që nga sigurimi i ushqimit të punëtorëve e deri tek "hekurat" e sondave dhe shtyllat e galerive. Shkencë dhe organizim, na kërkoheshin të dyja bashkë dhe s'bëhej fjalë ti ndaje. Makina të vogla pothuaj nuk lëviznin. Edhe kamionët ishin një rastësi e madhe. Kurse sot, është e pa imagjinueshme, tek e shikon këtë rrugë mes maleve të asfaltuar dhe me plotë makina nga më të ndryshmet, pse jo dhe luksoze, me autobuza e mikrobuza që lëvizin në çdo orë të ditës. Maksimumi një orë udhëtim nga Peshkopia dhe e shikon veten në Kala të Dodës, ku përballë të shfaqen hijerëndë Korabi i Madh, Masivi Gjipsorë i Veleshicës me "qëndisjet erozionale" të realizuara me aq mjeshtëri nga mëma natyrë dhe Sorokoli që sapo ka hequr kësulën e bardhë dhe ka vënë kësulën jeshile.

(Vijon në faqen 23)

"Ju vendosët këtu çadrat, shtëpinë tuaj të punës, midis nesh, në trojet tona, afër lagjes tonë. Ju u bëtë komshinj me ne. Dhe ne, ashtu duhet dhe na takon t'u trajtojmë e të sillemi me Ju. Unë i dua njerëzit e punës...". Fjalët e Xha Basriut ishin fjalë të mençura. Ishin fjalë të mikut për mikun. Ishin fjalë zemre që të futeshin në zemër. Shtegtimi ishte dhe mbetet një plagë e madhe, një kurbet brenda vendit.... pasi të tilla janë kushtet natyrore në këtë krahinë malore.

Rruga e Arbërit nr. 73

retrospektivë

55 vjet faqeve të shtypit...

Nga: **ABDURAHIM ASHIKU:**

MË 8 MAJ 1957 U BOTUA SHKRIMI I PARË...

Ishim ulur në një stol dhe kundronim dallgët që ngriheshin, shpërthenin si fishekzjarrë stërkalash të bardha e shuheshin në bregun shtrirë mbi guralecë shumëngjyrësh. Gjiri i Sarantit i ngjan nallçës së hekurt të kalit të legjendës në hapin e parë të shndërrimit nga qenie detare në tokësore.

Pamjen e gjerbnim si ta kishim në filxhan tre vetë, sup më sup ngjeshur; unë, Shpëtimi dhe Eqremi. Ata prej Librazhdi e unë prej Dibre. Më shkon biseda me ta, më ngroh miqësia e tyre.

Sa herë takohemi kam dëshirë të gërryej në zgafellen e jetës së tyre, jetë njerëzish të punës e djersës së kulluar. Kam shkruar për ta, një libër të tërë kam botuar, "Rrëfimet e komshiut". Mbase botoj edhe një të dytë. Tregimet e tyre janë si gurrë malesh që rrjedh e zbardh gurë.

Kësaj radhe këmbëngulshëm kërkuan të lëviz gurin që mbyll zgafellen e jetës time, asaj të lidhur me shtypin, faqeve të gazetave.

Kërshëria e tyre u zgjua kur unë u thash se këtë vit mbushen 55 vjet nga shkrimi im i parë.

Po u përgjigjem pyetjeve të tyre, përgjigje për ta por edhe për të tjerë që në jetë i desha dhe i dua. E them këtë sepse po nuk deshe, po nuk dashurove, nuk mund të lidhësh as fjalë e as fjali pa le pastaj të hapësh themele e të ngresh godina miqësie.

SHKRIMI IM I PARË?

Shkrimi im i parë është shkruar në maj të vitit 1957 dhe është botuar më 8 maj të atij viti në gazetën "Sporti popullor". Para tre muajsh iu luta Ali Hoxhës, një mikut tim nga Çidhna e Dibrës që për adresë dite ka Bibliotekën Kombëtare, të kërkojë në koleksionin e "Sportit Popullor". I dhashë si kohë pranverën e vitit 1957. Mbaja mend mirë që pikërisht në atë pranverë, nxënës i shkollës së mesme bujqësore kisha qenë pjesë e një marshimi nga Fieri në Pojan, marshim disa orë në këmbë mes fushës së bukur të Myzeqesë e kodrave që rrethojnë perlën e sotme, Apoloninë, në veçanti nga pasuria e pashoqe arkeologjike. Asokohe Apolonia ishte e fshehur nën tokë, e mbuluar me gjelbërim, e mbuluar me histori e mistere, me kujtime përcjellë brez pas brezi. Më kujtohet kisha në kodër, një kishë e vjetër në mjediset e së cilës nuk e di pse ndjeje të ftohtë. Në mes të asaj natyre të qetë, të peizazhit që të sillte në sy e shpirt fushën dhe detin, gjelbërimin me lulet e majit dhe kaltërsinë me dallgët e bardha, mu ngjall dëshira të shkruaja. Ishin fjalët e para por edhe të fundit që shkruaja për atë vend. Mund të pohoj se edhe pas 55 vjetësh në kujtesë kam tërësisht Apoloninë e asaj dite. Në udhëtimet e gjata të jetës time nuk jam kthyer asnjëherë atje , nuk e kam parë e jetuar Apoloninë e ditëve tona me mrekullitë arkeologjike.

Aliu, tepër korrekt, ma solli shkrimin tim të parë të fotografuar. E kam në kujtesën kompjuterike mes relikteve të jetës.

Shkrimi im i parë! Nga ky e nisa kërkimin, madje nga kjo nisem që ta kërkoj jetën time nëpër faqet e gazetave gjatë tërë këtyre pesëdhjetë e pesë vjetëve. Më mirë se sa ta shohësh veten nëpërmjet shkrimeve të tua, shkrime në kohë dhe hapësirë, nuk ka. Këtë ndjenjë e përjetova vrullshëm. Jam unë, është jeta ime, është rritja ime. Mos harro se atëherë isha vetëm 16 vjeç, më saktë 16 vjet pa tri ditë.

Po e përcjell shkrimin ashtu si është botuar në mes tre shkrimesh të tjerë në faqen 2 të gazetës "Sporti Popullor"... më 8 maj 1957...

"Në Pojan

Mëngjes. Nëpër qiell enden disa re të bardha, kurse tek tuk duken disa re të zeza shiu. Në një mëngjes të tillë nxënësit e Teknikumit Bujqësor të Fierit zhvilluan një ekskursion në drejtim të Pojanit. Muzika dhe kënga ushtoi gjatë gjithë rrugës.

Arritëm në rrëzën e kodrës dhe që këndej shumë të rinj e të reja vrapuan për tu ngjitur sa më parë në majë ku shumë kohë më parë ishte ndërtuar qyteti antik, Apolonia.

Nxënësit, grupe-grupe u shpërndanë, disa shkuan për të vizituar kishën dhe zbulimet e bëra, të tjerë luanin futboll, shah, volejboll, etj., kurse amatorët e futbollit për të parë ndeshjen midis skuadrave të klasë së tretë dhe të dytë që përfundoi me fitoren e së parës me rezultatin 3:1. Mbas dite u vunë përballë skuadra e Teknikumit me atë të fshatit Avaleas. Ndeshja përfundoi me rrjeta të paprekura.

Si kaluan një ditë gëzimi dhe hareje nxënësit u nisën për në qytet.

Koresp.vull.

A. ASHIKU "

PAS KËSAJ?

Më mirë të them diçka "para kësaj". Kam pas që kur mësova të shkruaj e lexoj dashuri për librin. Fshati im i lindjes Brezhdan-Zdojani ishte një fshat i madh, më i madhi në të gjithë Dibrën, fshat me "Oxhak" siç dalloheshin dhe emërtoheshin dikur fshatrat e Topalltisë së Dibrës kundrejt fshatrave të "Nëntë Maleve të Dibrës". Vetëm pesë kilometra nga Peshkopia dhe 20-25 kilometra nga Dibra e Madhe ai ishte i njohur për historinë e tij, për punën, pastërtinë, paçllëkun dhe kulturën e jetesës. Me librin e vërtetë do të lidhesha kur në vjeshtë të vitit 1953 do të nisja mësimet në shkollën shtatëvjeçare të Peshkopisë. Atje do të njihesha edhe me gazetën "Pionieri". Një libër dhuratë për Vitin e Ri si nxënës i mbarë në mësime me një titull "Të njohësh botën rreth teje" do të bëhej libri im i parë, libër që do ta lexoja disa herë nga kreu në fund.

Por me librin e vërtetë, do të lidhesha e nuk do të shkëputesha tërë jetën time kur në fund të gushtit 1954 do të udhëtoja drejt Tiranës e do të ulesha në bankat e shkollës ushtarake "Skënderbeg". Biblioteka shumë e pasur do më bënte të zbrisja nga raftet libër pas libri. Por mbi të gjitha nyje të ngushtë me librin do të më lidhte mësuesja e letërsisë, një vajzë me horizont të gjerë që ka hyrë në kujtesën time me emrin "Penelopa", nofkë që ia kishin dhënë nxënësit para meje për shpjegimin e gjallë që u bënte heronjve të mitologjisë së lashtë greke e romake, heronjve të Homerit, Sofokliut, Euripidit, Aristofanit, Virgjilit ...pjesë të veprave të të cilëve na detyronte jo vetëm për ti mësuar përmendësh por edhe si tema hartimesh.

Atje shpirtërisht do të lidhesha edhe me shtypin. Më tërhiqnin veçanërisht nxënës të klasave më të larta që shkruanin tregime, jepnin edhe lajme për veprimtaritë në shkollë, krijime që i lexoja në gazetat e varura në korridoret e shkollës...

Fati desh që ta lije atë shkollë, më e mira dhe më e organizuara në atë kohë, me një drejtor që më vonë do të bëhej "Mësues i Popullit" dhe me mësues nga më të mirët. Një histori më vete kjo që lidhet me "kooperativat" dhe me "Nëntë mijëshin" e vitit 1956, kohë e humbur për ta shkruar.

Në shtator të vitit 1956 e gjeta veten nxënës të Teknikumit Bujqësor të Fierit, shkolla e dytë e mesme bujqësore në Shqipëri e hapur në vitin 1952, sigurisht pas Teknikumit Bujqësor të Kavajës, shkolla veterane e bujqësisë shqiptare. Shkolla ishte një barakë e gjatë në formën e kllapës katrore, shkollë e ngrehur mbi kolona e trarë druri dhe e veshur me karton një gisht të trashë . Njeri konvikt ishte fare pranë shkollës në një ndërtesë, vilë më mirë të them, të sekuestruar nga shteti. Po aty ishte edhe mensa, infermieria dhe të tjerat. Konvikti ishte pak më larg, në një ndërtesë po të sekuestruar që një rrugicë e ndante nga fusha e vetme e futbollit ku bëheshin të gjitha ndeshjet e kohës. Në qendër të Fierit, rreth e qark sheshit ishte biblioteka, shtëpia e kulturës, spitali, komiteti ekzekutiv. Të parën vura bibliotekën, jo për radhë alfabetike por sepse me të u lidha aq shumë sa nuk mund ta përshkruaj. Librat e asaj biblioteke rrodhën e formuan lumin e dashurisë sime për letërsinë. Nga biblioteka, në bllokun tim të kujtimeve ruaj me dashuri një shënim, i korrikut 1959, me shkrimin origjinal të drejtoreshës së bibliotekës Urani Verria... Urania më ka ngelë në kujtesën time si njeriu ideal i punonjësit të bibliotekës. Do të desha të jetë gjallë e ti lexonte këto radhë. Në mos, le të krenohen bijtë, nipërit e mbesat për nënën dhe gjyshen e tyre...

PESHKOPIA, DIBRA...?

Më mirë po them Zdojan-Brezhdani, vendlindja ime, pista e parë e jetë-punës sime. Aty linda, aty fillova për herë të parë në jetën time punën. Kthehesha në fshat pas pesë vjetësh, dy vjet shkollimi në Tiranë e tre vjet në Fier. Kthehesha si specialist, si agronom i mesëm. Isha ndër të parët bij të tij që kisha mbaruar shkollë të mesme. Atë vit në Peshkopi kishin mbaruar shkollën e mesme pedagogjike pesë vajza, pesë shoqe të miat në klasën e pestë dhe të gjashtë. Ishte një ngjarje e madhe për kohën, ishte një thyerje e degëve të pemës të zakoneve të egra për gratë dhe vajzat. Thyerje degësh thashë se sa për shkulje rrënjësh nuk bëhej fjalë. A mund ti shkulnin rrënjët e thella të obskurantizmit mesjetar pesë vajza që kapur dorë për dore hidhnin valle e këndonin...

Moj Sanie motër...oo

Hidhe vallen rrotull...oo

Se midis atyre pesë vajzave dy quheshin Sanie:

...Sanie Zeneli... Sanie Berisha... Kumrie Lahi...Hide Beqiri...Tefta Cami.

Ishte koha kur hidheshin themele të një lloji e ngjyre tjetër...

Në Zdojan ishte krijuar kooperativa në mars 1956, në Brezhdan në vitin 1957. Në vitin 1958 ishin bashkuar e bërë një. Përpara tyre fshati, Brezhdani dhe Zdojani, në vjeshtë të vitit 1955 ishin mbledhur, kishin hapur një kanal, kishin shtrirë një tub çeliku dhe u kishin dhënë të treqind shtëpive dritë elektrike. Kanali, rezervuari, tubi i çelikut kalonin një metër larg themeleve të shtëpisë së prindërve të mi, mblidhnin ujin dhe e zbrisnin poshtë nëpër vreshtin e mbjellë nga duart e babait tim shumë e shumë vite më parë kur unë ende nuk kisha mbaruar shkollën fillore. Livadhet e Frangut ku dikur shkonim për piknik ishin mbjellë me mollë. Gjorajca e Pasmari ku dikur kullosnim bagëtitë shtriheshin nën piketa e gropa pemësh frutore. Aty, në atë mjedis të bukur ku Drini plak harkon mbi kodra si të dojë të hedhë mbi ta lakun për të kapë kalin e legjendës, pikërisht aty nisi reportazhi im me vijime në kohë e hapësirë për blloqet frutore të Dibrës, një ndër dobësitë dhe dashuritë e jetës sime. Piketat e "mia" do të vazhdonin në pranverë të vitit 1960 atje, përballë Rreth-Kales për të ngritur bllokun më të madh në shkallë republike (madje edhe ballkanike) të arrave, mbi kodrën e Kubenit dhe kodrat e rrafshën e Ravnave të Grevës ku atë pranverë u mbollën rreth 100 hektarë vreshta.

Puna e dy viteve në Brezhdan-Zdojan, lokalitetin e Muhurrit dhe atë të Qendrës më dha mundësinë të njoh zona të gjera në të dy krahët e Drinit, të njoh fshatrat e Muhurrit, Luznisë dhe Katër Grykët e Murrës, madje të ngjitem edhe në fshatin më të lartë të Përtejdrinit, në Bulaç ku do të gjeja rrënjë të të parëve të mi nga ana e nënës, të organizoja në Palpus, kodrën që sheh poshtë Sinën e tutje Luginën e Drinit me Korabin kryebardhë, punën për ngritjen e një lapidari në vendin ku ra heroina e Popullit Nimete Progonati. Mund të them pa asnjë hezitim se ata dy vjet kanë qenë vitet kur shkrimet e mia erdhën duke u pjekur, morën ngjyrat e para të vendlindjes.

Shkruaja vazhdimisht gjithnjë me adresë "Zërin e rinisë". Bëja portrete njerëzish, kronika jetësore, reportazhe e përshkrime... Shumë skeda në krahinorin e bibliotekës së Peshkopisë, vlerë e punës së shkodranit që jeta e bëri më dibran se dibranët, falë përkushtimit dhe dashurisë së tij, TEF KRROQIT, kanë tituj dhe datëshkrime të mia të viteve 1959-1960-1961.

Po ju tregoj një detaj për të qeshur nga një ndodhi e asaj kohe. Shkrimet i bëja mbrëmjeve. Shtrihesha në shtrat, vija fletoren përpara dhe shkruaja nën dritën elektrike. Hidrocentrali verës, por edhe dimrit, jepte dritë deri në orën 11 të natës. Pas kësaj ore uji, sipas një marrëveshje fshatçe, kalonte për ujitjen e tokave të Zdojanit, kalonte edhe për të vënë në lëvizje gurët e mullirit të Latifit, Rexhepit apo Maliqit në kaskadën zbritëse drejt fushave për ujitje në verë e drejt Drinit në stinët e tjera. Po shkruaja një reportazh kur... dritat u shuan. Isha aq i zhytur thellë në reportazh sa nuk desha që t'i shtyja fjalët e fjalitë për një ditë tjetër. Vazhdova të shkruaj pa parë se ku i shtrija fjalët dhe fjalitë. Shkruaja me stilograf. Mbarova, vura pikën e fundit dhe më zuri gjumi. Kur u ngrita në mëngjes u befasova. Boja e stilografit ishte mbaruar ... Kuptohet

u dëshpërova. Qesha me vete dhe ia nisa nga e para. Më ndihmoi paksa të mblidhja fjalët e shkruara gërvishtja e penës së stilografit...

PAS SHKOLLËS? DIBRA, UNIVERSITETI I MADH I JETËS SIME...

Mora diplomën e agronomit më 16 shkurt të vitit 1966. E mora në një ceremoni të bukur ku ndodheshin Ministri i Bujqësisë Pirro Dodbiba, rektori i Institutit të Lartë Shtetëror të Bujqësisë Gaqo Tashko i madh i shkencës shqiptare dhe të tjerë. Pata nderin të flas në emër të të diplomuarve. Ndër të tjera në përmbyllje të përshëndetjes thashë: "Mirë u pafshim! Adresa jonë është mali dhe fusha, atje ku mbyllet dhe korret" slogan që do të ma përmendte Jorgji Muzaka si prezantim pas afro dyzet vjetësh në një veprimtari në Athinë. Gazeta "Mësuesi" bëri një reportazh në vend të kryeartikullit shoqëruar me thënien dhe fotografinë time. Ishte hera e parë që shkruanin për mua. Fatmirësisht kam disa fotografi të atij çasti të jetës sime, foto nga fotografi i Institutit emri i të cilit për momentin më doli nga kujtesa, foto të cilat do ti gjeja edhe pas dy vjetësh në sallonin e ndërtesës së vjetër të Institutit.

Prej asaj dite jeta dhe pena ime u ngjit për të qëndruar deri në vitin 1996 maleve, "Atje ku mbillej dhe korrej..."

U emërova përgjegjës sektori në Ndërmarrjen Bujqësore të Dibrës. Fati e solli që të punoja bashkë me idhullin tim në pemëtari, njeriun që i krijoi me shpirt të paepur dhe me teknikën më të përparuar të kohës blloqet e mëdhenj frutorë dhe vreshtat e Dibrës, me Xhavit Hysën. E bukura ishte se të dy kishim piketuar e kishim marrë pjesë në mbjelljen në mars 1960 bllokun prej 70 hektarësh të vreshtave të Ravnave. E bukura e të bukurave ishte se që të vilnim prodhimin e bollshëm na u desh të thërrisnim vullnetarë, aksionistë nga qyteti që siç thoshte me shaka pedagogu im i pemëtarisë, tash kryeagronom i Ndërmarrjes Bujqësore, Isa Shehu "punojnë me një dorë" , "Me njërën mbushin arkat e me tjetrën gojën" .Ishte me të vërtetë një kënaqësi, një përvojë e gjallë, një përjetim në kohë dhe në hapësirë tek punoja me mjeshtër të pemëtarisë si Xhavit Hysa për të cilin duhet të shkruhen libra e ngrihen monumente, me mjeshtër të fidanishtes si Sadik Papuli me shokë që shartuan qindramijëra fidanë që populluan blloqet frutorë jo vetëm në Dibër por edhe në rrethet e tjera, me pedagogun tim Isa Shehu që në librin e ri që bëri për pemëtarinë do të pranonte mbjelljen e jonxhës mes pemëve frutore si një përvojë dibrane, mbjellje që po t'ia përmendte ndonjë student e linte për vjeshtë. Ato dy vite të punës time mes njerëzve të pemëtarisë piketum e mbooëm mes vreshtave qershitë dhe vishnjat, brezareve lajthitë e Visokut, kodrave të Qenokut ku ndahen dy Dibrat, e Epërmja dhe e Poshtmja apo e Madhja dhe e Vogla mori formë një bllok i bukur frutor me 53 mijë rrënjë kumbulla, arra, gështenja, mollë dhe dardhë...

Pesë vjet në Teknikumin Bujqësor ishin për mua një shkollë pas shkollës, master siç ka hyrë sot me një fjalë nga fjalorë të huaj. Isha mësues por edhe nxënës, mësoja të tjerët, nxënës të shkollës së ditës dhe të shkollës së mbrëmjes, mësoja edhe prej tyre, një lloj simbioze jete që më dha edhe profesione që lidhen me mekanikën, profesione që i kam përdorur viteve të emigrimit në nxjerrje të bukës së ditës. Mbi të gjitha, për shkak të gjeografisë

Mes minatorëve

së madhe deri në Vermosh e Tropojë të nxënësve më dha dhe më jep kënaqësinë t'i gjej dhe të më gjejnë në komunikimin njerëzor tash edhe përtej oqeaneve.

27 prilli i vitit 1968, numri i parë i gazetës "Ushtima e maleve" krijon një fushë të madhe ku do të mbillet, hedh rrënjë e degë, do të lulëzojë e japë fruta krijimtaria popullore dibrane. Pa e harruar "shkollën" e madhe të jetës time "Zërin e rinisë" gazeta "Ushtima e maleve" hyn e bëhet pjesë e jetës dhe e krijimtarisë publicistike. Esat Bashari, kryeredaktori i parë, gazetar me formim të gjithanshëm, ardhur nga "Zëri i Popullit" do të na mblidhte në një diskutim krijues për emrin e gazetës. U bënë disa propozime. Unë propozova emrin "Ushtima e maleve", madje, në numrin e parë të saj pata nderin të botoja prozën poetike "Ushtima e maleve"...

Detyra e gazetarit të Agjencisë Telegrafike Shqiptare për Dibrën dhe Matin më hapi dritare të tjera njohjeje e shkrimesh të përditshme, lajme e kronika që e kalonin gjithnjë numrin tridhjetë në muaj por më tepër se ato që jepja ishin ato që merrja. Njoha Matin nga Lena e Kaptina e Martaneshit ku buronte Mati në Shkopet, Derjan , Qafë Shkalle, Ulzë, Komsi... Hyra galerive të minierës së Batrës, zonës 5 e Krastë... U njoha me Dibrën nga Llanga në Qafë-Draj, Liqenet e Lurës dhe të Kacnisë, bjeshkët e Kallkanit dhe të Korabit, zbrita deri në thellësitë e minierës së Bulqizës dhe u ngjita në Dhoks e Tërnovë ku kërkohej krom, njoha shpirtin e madh të popullit tim dibran, njohje që do të thellohej më vonë kur si punonjës aparati do të ulesha më pranë njerëzve, do të bëja vend si student i përjetshëm në Odën Dibrane që përbën auditorin popullor të "Universitetit të Dibrës". Atje e ndjeva se sa vlerë i kishin dhënë Universitetit Popullor të Dibrës dy amerikanë të mëdhenj të diplomacisë dhe politikës. Julian Emery në "Kujtime që nuk shlyhen" shkruante: "...Katër ditë në Dibër më kishin mësuar më shumë për thelbin e politikës, se sa të gjitha librat për teorinë e kushtetutës dhe ekonomisë politike që i kisha lexuar në Oksford...". Reginald Hibbert në "Albania life pohonte: "..."Unë kam mbaruar Universitetin e Oksfordit, por mbarova edhe një Universitet të dytë, atë të Dibrës".

Kjo jetë, këto vlera që dalëngadalë u bën gjak e mish i jetës sime ishin në thelb të reportazheve, përshkrimeve, portreteve, përvojave, studimeve që në njëzetvjeçarin e shekullit të kaluar bënë vend në "Ushtimën e maleve", "Zërin e popullit", "Bashkimi", "Zërin e rinisë", "Puna"..., në faqet e revistave "Ylli", "Bujqësia Socialiste", "Shqiptarja e re"...në skenarët televizivë, fotoreportazhet...

VITET NËNTËDHJETË ?...

Viti 1990 më gjeti redaktor për anën ekonomike në gazetën "Ushtima e maleve". Në fund të qershorit 1991 gazeta u mbyll për ti lënë vetes një tjetër gazete me emrin e thjeshtë por domethënës "Dibra". Përgatitëm numrin e parë, madje bëra edhe shkrimin pagëzues që zuri vendin e kryeartikullit, shkrimin "Dy Dibra". Gazetën, pjesë e një delegacioni futbolli, skuadrës "Korabi" e përcolla në Dibër të Madhe ku për herë të parë u bë një ndeshje midis "Korabit të Peshkopisë" dhe "Korabit të Dibrës së Madhe".

Më vonë, për arsye se mbajta "majtas" mbeta pa punë. Mbijetova për dy vjet me onoraret që merrja nga "Zëri i Popullit", "Koha jonë", "Kombi", "Progresi"... me shkrime ku denoncoja shkatërrimin e blloqeve frutore, uzinave, fabrikave, minierave, gjeologjisë, shkollave, kopshteve, çerdheve, shtëpive të kulturës, ambulancave, spitaleve zonale... Kam ndjerë dhimbje e lot tek i shkruaja, më është shtrënguar si në mengene gjoksi kur kam parë të rrafshuar shtëpinë e kulturës në Fushë-Lurë, një nga më të bukurat e vendit, ndërtimi dhe pajisjet e së cilës ishin djersë dhe gjak i lurasve. Në vend të saj, për ironi, hodhi themelet dhe u ngrit një xhami ?!...

Shkrimet e mia nga Dibra do ti mbyllja një ditë korriku 1996 kur, pasi dy vjet të shkuara isha përgjakur brutalisht në zyrën e gazetarit profesionist të "Zërit të popullit" kur, pas ngjarjeve të njohura të 26 majit, dhunës së pashembullt mbi votën e popullit, mu dha ultimatumi: "O mbyll gojën ose do të rrëmbejmë fëmijët".

Tentuan ta bëjnë por fati kësaj radhe qe me mua dhe familjen time, u gjetën para dyersh të mbyllura.

Atëherë vendosa: "Më mirë po iki se sa t'i lë fëmijët në gjak". Më 21 korrik 1996, me djalin katërmbëdhjetëvjeçar për dore kalova legalisht kufirin për tu bashkuar me djalin e madh në Salaminë e një vit më vonë, pas një letre në adresë të J. Papandreut asokohe zëvendësministër i jashtëm i Greqisë erdhën gruaja dhe vajza për të nisur një jetë tjetër, jetë nga e para...

PO NË EMIGRACION?

Emigracioni ishte një tjetër botë. E kishim përjetuar në libra, tregime, këngë. Vetëm si emigrant do ta ndjeja elegjinë e këngës... "Moj fusha e Korabit, oh e mjera unë..." shkrirë në tonet e zërit të Liri Rashës dhe në fyellin e Myfterim Kupës në ecje rrugës së kalldrëmtë, të vjetër sa njerëzimi, ngjitjen Rrafshës së Korabit, shkuljen, copëtimin, tretjen pas malit rrokullisur siç rrokullisen gurët kur shkulen vendit. U bëra si të gjithë të tjerët, varg e lot i elegjisë gurëshkulur...

Një makinë shkrimi "Omodoro", dhuratë e mikut tim në emigracion Kristo Zharkalliu, sjellë në adresë të tij nga shoku i tij, dibrani Sohodollas Kamber Merdini nga Kanadaja më joshi ta vazhdoj rrugën e ndërprerë të gazetarit. Kam shkruar me stilograf, me laps e stilolaps, për të vazhduar më pas drejtpërdrejt në makinë shkrimi, në teleks...për të arritur në kompjuter, tastiera e të cilit tash është "ara" ime ku "mbjell" e "korr".

Shkrimin e parë e kam botuar në gazetën "Egnatia", gazetë e cila shpejt u mbyll e krijuesi i saj kapërceu oqeanin. Në ditët më të vështira të Shqipërisë, në kapërcyell të dimrit dhe në prag të pranverës 1997, ditë kur u mbyllën gazetat shqiptare e zëri prej andej vinte vetëm nëpërmjet televizioneve greke e "Zërit të Amerikës" dhe "BBC", gazeta "Vëllazërimi" u bë e vetmja faqe publike ku emigrantët lidheshin me ngjarjet në Atdhe. E ndjej veten të privilegjuar që isha pjesë e kësaj gazete, gjashtë numra të gjashtë javëve që doli në qarkullim i kam në koleksionin e arkivit tim në emigracion.

Më pas do të isha pjesë e disa gazetave që shkrepën si fishekzjarrë për tu shuar shpejt si "Rilindja XXI", "E vërteta" e të tjera për tu lidhur më pas për disa vite radhasi me "Emigranti" të Artan Kristos, gazetë në të cilën kam shkarkuar emocionet e mia, shpirtin tim nga takimet me emigrantë e emigrante, njerëz të punës e krijimtarisë, njerëz që u bënë heronjtë e mi në serinë publicistike "Njerëz që i dua". Fatkeqësisht edhe kjo faqe e madhe e jetës së emigrantëve një ditë u mbyll ashtu siç u mbyll edhe "Vatra Shqiptare", e vetmja librari në gjuhën shqipe në Greqi, e pafalshme

Në Korab

"Është një joshje e madhe të shkruaj, më thoshte Aristidh Kola në intervistën që më dha disa muaj para ikjes, por, si ka thënë Gëte , "Ndërsa arti është i pafund, jeta është e shkurtër."
Unë e dua jetën. Prej saj kam dëshirë të ikë në këmbë, përcjellë nga njerëz që i dua...

për shqiptarët në Athinë që i gjen tërë ditën para gotave lokaleve të ngushta duke shitur atdhetarizëm pa blerë e lexuar një libër të vetëm në gjuhën e nënës.

Tash kam gjetur një zonjë të vërtetë, ZONJË me germa kapitale që boton me përkushtim e sakrifica gazetën "PLUS GAZETA ATHINA", gazetë e cila e mban shpirtin tim të gazetarit në këmbë...

E ARDHMJA?

E tashmja në fillim, e përditshmja. Para një jave isha mes arvanitëve në kërkim të fjalës rrënjëthellë për vreshtin dhe verën. Së shpejti do të shkoj në ndonjë ishull. Do të pushoj dhe do të punoj një javë të tërë sepse gazetari edhe kur pushon punon. Më duhet të shkoj në Tino, një zë atje më kërkon me këmbëngulje. Më pas pres të shkoj në Tetovë (projekt) në seminarin e përvitshëm për gjuhën shqipe (hob i jetës dhe punës në emigrim) për tu ndalë nja dy javë në bregdetin e Golemit në detin e dashurisë dhe gëzimit me fëmijë, nipër e mbesë...

Kam në dorë një libër publicistik me titull "FLAS KOT...". Kam në një zarf kompjuteri librin "GRATË – SHPINË KËPUTURA E PUNË PA DUKURA", gratë emigrante që "tërë ditën bredhin duke larë muret e dyshemetë, lindin e rrisin fëmijë, edhe drekë e darkë vijnë e i bëjnë vetë".

Dua t'i marr kohës në mëmëdhe një javë të tërë, të ulem në Bibliotekën Kombëtare, të gjej tërë shkrimet e mia që nga 8 maji 1957, t'i fotografoj, t'i hedh në kompjuter dhe pse jo, edhe ti botoj. Dua që mbi tremijë negativa t'i hedh në kompjuter, t'i kthej në pozitivë për të krijuar arkivin fotografik të jetës time.

Dua...

"Është një joshje e madhe të shkruaj, më thoshte Aristidh Kola në intervistën që më dha disa muaj para ikjes, por, si ka thënë Gëte , "Ndërsa arti është i pafund, jeta është e shkurtër."

Unë e dua jetën. Prej saj kam dëshirë të ikë në këmbë, përcjellë nga njerëz që i dua...

Athinë, maj 2012
(Botohet me shkurtime)

Said Najdeni punonte me të gjitha forcat. Ai kishte program pune. Njihte mirë psikologjinë dhe vetitë e popullit të tij. Ideja e tij për hartimin e veprës "Fe –Rrefenjës Myslimane" ishte që ai t'u jepte në dorë shqiptareve një material te plotë, të bukur në gjuhën shqipe

Said Najdeni (Hoxhë Voka)

Atdhetar dhe veprimtar i Rilindjes Kombëtare Shqiptare

Nga: **XHELAL ROÇI**

(Vijon nga numri i kaluar)

Said Najdeni sqaronte se humbja e gjuhës për një komb do të ishte e barabartë me humbjen e kombit në tërësi. Në takime me shokët dhe në mbledhjet e fshehta, ai u fliste me pasion për kohën e lavdishme dhe për vendimet e Lidhjes Kombëtare Shqiptare të Prizrenit. Dënonte vendimet antishqiptare të traktatit famëkeq të Shën Stefanit dhe të Kongresit të Berlinit, të cilët dhe Dibrës si shumë toka të vendit tonë deshën të ia aneksonin Bullgarisë. Autoritetet qeveritare turke me veglat e tyre klerikë turkoshakë mysliman punonin e vepronin kundër elementeve me pikëpamje përparimtare e patriotike. Në qendër të vëmendjes vazhdonte të ishte Said Najdeni. Për të ulur vlerat e tij përpara masave të popullit, ato vetëm e fyenin, e demaskonin, Ata arritën deri në ekstrem që të mos e pranonin edhe në xhami. Said Najdeni nuk mërzitej dhe as që binte moralisht nga veprimet e tyre. Ai u përgjigjej, se feja e vërtetë e shqiptarit, në radhë të parë është me dasht Atdheun. Ai ishte i preokupuar seriozisht për çështjen kombëtare, për lirinë e pavarësinë e Atdheut. Edhe problemet fetare, Saidi , i propagandonte në interes të Atdheut dhe të kombit shqiptar. Me ndihmën e shoqërisë së shkronjave shqipe të Stambollit në vitin 1888, Saidi mundi të formonte në Dibër të Madhe një shoqëri me një organizim të thjeshtë, pa regjistra, pa zyra e pa status. Anëtarët e kësaj shoqërie që ishin të rinj plot etje për mësim, shkrim e këndim të shqipes. Ai u dhuroi nga një abetare të botuar nga patriotët ë Stambollit me 1879, si dhe nga Sami Frashëri 1886. Lidhur me krijimin e kësaj shoqërie, patrioti Ismail Stazimiri, në librin e tij dorë shkrim "Kujtime Historike" mbi lëvizjen kombëtare në qarkun e Dibrës, shkruan "Me vullnetin e tij të fortë dhe me durimin e patundur, Said Najdeni (Hoxhë Voka) për pak kohë mundi me krijuar një rreth të fortë nacionalistësh, me disa dyzina nxënësish, të cilët kur erdhi koha u bënë prijësat e parë të lëvizjes kombëtare. Kjo shoqëri ishte njëkohësisht shkolla e parë shqipe në Dibër. Kjo ishte shkolla e fshehtë, klasat e të cilës ishin izbet e errëta të dyqaneve dhe dhomat e fshehta të shtëpive. Si shokë dhe nxënës të Said Najdenit ishin me shumë, por ne po përmendim Selim Rusin, Shaban Pepën, Dacet,Varvarica, Kadri Fishta, Murat Piperku, Avdulla Nallbani, Zenepe Qoku, Haziz Menzelxhiu, Osman Lleshi,, Shaban Daci, patriotët Ramis e Qamil Daci, Nuredin Xhevat Xhemalçe, Vebi Xhidri, Hasan Ballanca, Vebi Qatipi, Hafëz Sherif Palikuqi, Hafez Adramani, Hafez Muhameti, Hafez Mahmuti, Sheh Latifi, pjesëtarët e familjes Najdeni, Qazimi, Hysniu e Shefedini, motra e tyre, Razije Prergja (Najdeni) etj. (Libër i cituar faqe 23-24.)

Said Najdeni i këshillonte nxënësit të cilët i kishte edhe bashkëpunëtorë në aktivitete patriotike, që mësimet e gjuhës shqipe t'i merrnin dhe t'i ruanin në fshehtësi më të madhe dhe të flisnin për ata vetëm me persona që ishin shumë të besuar e të sprovuar, sepse mjaftonte një fjalë ose një dyshim që shtëpia të shkretohej dhe njerëzit të internoheshin.

Një grup tjetër i përbërë nga tre-katër veta, mësonte në fund të Domehallës, te varrezat e ortodokseve në qytetin e Dibrës së Madhe. Mësimi i gjuhës shqipe zhvillohej edhe në shtëpi të tjera. Mësuesi Myslim Shehu nga qyteti i Peshkopisë kujtonte se Said Najdeni (Hoxhë Voka) hapi shkollë shqipe edhe në shtëpinë e tij, në Dibër të Madhe. Atje shkonin vetëm të varfrit. Said Najdeni nuk zhvillonte vetëm mësim, por ai u fliste shokëve për çështjen kombëtare, për patriotët dhe patriotizmin shqiptar dhe për detyrat që duhet të bëjmë neve për të fituar të drejtat tona si komb. Shokët e Saidit ishin Hoxhë Hasan Muglica, në Okshtun, Sheh Sula në Zerqan të Grykës Madhe, Baba dhe personeli i Teqes Bektashiane Bllacë, qe në atë kohë ishte një qendër e madhe patriotike dhe disa te tjerë ne fshatrat përreth. Shtëpia e Hysen Skarrës e disa te tjerë ne Bllacë. Fshatarët e Bllacës ishin trima, punëtor të mirë dhe njerëz me ide përparimtare. Disa persona të tjerë nga fshatrat e Grykës së Vogël, Hasan Zajmi ne Dohoshisht, kishte të tjerë në fshatin Brezhdan dhe në Dibër te Poshtme. Në vitin 1894, shoku i Said Najdenit, Shaqir Daci, njeri me influencë në Dibër të Madhe, hapi në fshatin Homesh shkollën shqipe. Said Najdeni krijoi shoqëri dhe marrëdhënie të mira me pjesëmarrësit e shoqërisë kombëtare në Sofje të Bullgarisë nëpërmjet Josif Bogërit prej Rekës së Epërme të Dibrës.

Ibrahim Shyti nga Vlora në verën e vitit 1968 kujtonte: "E kam njohur mirë Said Najdenin (Dibranin) dhe i kam çua mjaft libra në gjuhën shqipe që vinin në dyqanin tonë nga Bullgaria e Rumania, posaçërisht me porosi për atë. Said Najdeni ka shpërndarë literaturë në gjuhën shqipe në Bovmovë, në Zogje të Grykës së Vogël, në Grykë të Madhë, Zerqan e Peladhi, në Mat, Tiranë, Blace fshat e në Teqenë Bektashiane, ku grumbulloheshin shumë njerëz, sidomos nga Gryka e Madhe, në Luzni, Dohoshisht, Brezhdan, Lurë, në Gollobordë, në Okshtun, në Bugajet e tjera vende. Zgjerimi i veprimtarisë kulturore dhe patriotike të Saidit u zbulua dhe i shqetësoi shumë autoritetet turke. Ata vepruan menjëherë, i mbyllën shkollat që ai kishte çelur, e cilësuan dhe e deklaruan Saidin njeri të dyshimtë me rrezikshmëri të madhe. Të dhëna të marra nga veteran Vasfi Xheladini në Peshkopi në vitin 2001. Në vitin 1894 patriotët shqiptarë nga krahina të ndryshme të Shqipërisë i dërguan Sulltanit të Turqisë momerandume në të cilët parashtronin protesta kundër Portës së Lartë, e cila i autorizonte serbët, grekët dhe bullgarët që të ngrinin shkolla, të organizonin seminare edhe Peshkopata në gjuhën e tyre, në territoret e banuara me popullsi krejtësisht shqiptare, si në qytetet Dibër, Prizren, Prishtinë,Gjakovë dhe nuk lejonin hapjen e shkollave në gjuhën shqipe dhe mësimin e kësaj gjuhe nga shqiptarët.

Porta e Lartë asnjëherë nuk e pranoi kërkesën e shqiptarëve për të lejuar mësimin në gjuhën shqipe. Nëpërmjet fesë, përçarjeve, shtypjeve, propagandës antishqiptare, Turqia, përpiqej të zhdukte çdo ndjenjë kombëtare të shqiptarëve, të krijonte iluzione se ata, shqiptarët, ishin me kombësi turke dhe në perandorinë osmane nuk kishte tjetër kombësi veç asaj turke, por vetën tre mileteve dhe tre komuniteteve fetare. Në vitin 1894, prefekti i Dibrës së Madhe, Menduh Pasha, për të penguar propagandën e Said Najdenit dhe të patriotëve të tjerë shqiptarë në qytetin e Dibrës së Madhe solli nga Stambolli hoxhë Imer Efendiun, nën maskën e fetarit. Ky fetar, agjent i qeverise turke, u mundua të sillte përçarje, ngatërresa në popull. Por fjalët e këtij hoxhe turkoman nuk bënë asnjë efekt. Populli i zemëruar prej veprimtarisë së Menduh Pashës u çua në protesta dhe kërkoi largimin e tij nga Dibra e Madhe menjëherë.

Këtë e vërteton edhe kënga:

Dibër e Male kuvendojnë
Ne me mbretin pushkë do bëjmë.
Ne me mbretin pushkë do bëjmë
Menduh Pashën s'e durojmë!
Dibër e Male renda- renda
Gjithë me huta e me openga.
Gjithë me huta e me openga
Menduh Pashës t'i hyjmë brenda.

Si gjithë patriotët shqiptarë edhe Said Najdeni ndiqte gjithnjë me vëmendje të madhe ngjarjet në Ballkan, sidomos ato që lidheshin me Maqedoninë e me Bullgarinë, sepse ata me planet e tyre parashikonin copëtimin e Shqipërisë me anën e ndërhyrjes së fuqive të mëdha. Patriotët shqiptarë i shqetësonte fakti se nacionalistët bullgarë përpiqeshin t'i atribuonin Maqedonisë viset shqiptare në perëndim, deri në Bilisht e në Drenovë të Korçës dhe në veriperëndim Dibrën e një pjesë të Kosovës deri në Kumanovë. Saidi porosiste shqiptarët që këto veprime të fqinjëve duhet t'i shikojmë me vigjilencë. Për këto veprime Saidi me shokun e tij nga Mitrovica e Kosovës me patriotin Ibrahim Mitrovica me 1895 u nisën me mision të posaçëm për të shkuar në Stamboll, e prej andej në Edrene, për të kaluar muajin e ramazanit. Atje ranë në sy të autoriteteve qeveritare, të cilët në ngarkim të tyre kishin grumbulluar shumë informacione e raportime dhe ata i arrestuan e i burgosi të dy policia. Në burg filluan t'i torturojnë. Ata i lanë pa ushqim, pa ujë dhe pa dritë. Njëmbëdhjetë muaj i mbajtën në qeli (biruca) pa i marrë në pyetje fare. Në burg u ndodh gardiani Ibrahim Hysen Alliu nga fshati Strikçan i Grykës Madhe në Dibër, i cili i mori nën mbrojtje si shqiptar dhe u dha ndihmë të pakursyer. Ai u jepte ushqime dhe këto të dy e morën pak veten. Said Najdeni nuk hiqte dorë nga misioni i tij fisnik. Ai arriti ta thyejë gardianin shqiptar, ta bënte për vete dhe a i premtoi Sadiut: "Meqenëse ti ke vendosur të bëhesh fli për çështjen shqiptare edhe mua më ke me vete, do të bashkohem me ty, do të shkojmë në Dibër, do të takoj babën tuaj dhe do t'i them, të përpiqet për të shpëtuar nga burgu e për të dalë nga kjo gjendje e keqe."

"- Jo, more Ibrahim, - i tha Said Najdeni. Ti duhet t'i thuesh tim ati, që të mos pyes fare për mua, se këto problem unë do të përpiqem t'i sqaroj vetë".

Pas njëmbëdhjetë muajsh filloi gjyqi. Megjithëse ishte muaji i ramazanit, gjyqi filloi me dy seanca në ditë. Njëra në kohën e iftarit që vazhdoi tre orë dhe tjetra në mëngjes. Para se të fillonte gjyqi Said Najdeni dhe Hafes Ibrahim Mitrovica i lanë në një vend bashkë. Pasi filloi gjyqi ata i ndanë nga njëri-tjetri, u vunë kontroll të fortë, që të mos takohen e të bisedojnë me njëri-tjetrin. Masat e kontrollit ndaj tyre vazhduan shumë të forta. Said Najdeni në çdo çast kërkonte të kryente misionin që a i kishte vënë vetes. Ai kishte nevojë të informohej për shokun e tij, Hafez Ibrahim Mitrovicën, t'i rregullonin fjalët dhe të flisnin për të njëjtin problem dhe përpara gjyqit, të dilnin me të njëjtin mendim. Ata, me anën e gardianit Ibrahim Alliu u ndërlidhën me njëri-tjetrin dhe dolën përpara trupit gjykues me të njëjtat mendime. Pas 15 muaj burgim, fituan pafajësinë dhe u liruan prej burgu, me kusht që secili nga këto të kthehej në vendlindjen e tij dhe u hiqej e drejta për të qëndruar në qytetet e Turqisë. Ata sapo u liruan nga burgu, Saidi u kthye në qytetin e Dibrës së Madhe, ndërsa Hafëz Ibrahimi shkoi në qytetin e Mitrovicës në Kosovë. Said Najdeni u prit me gëzim të madh në qytetin e Dibrës së Madhe nga pjesëtarët ë familjes, shokët dhe dashamirët e tij. Lirimi i tij nga burgu, porsa u mësua, i gëzoi pa masë disa atdhetarë shqiptarë në Stamboll. Ismail Qemali, për të uruar lirimin e tij nga burgu dhe për me i dhanë kurajo Saidit, dërgoi të bisedonte me të Xhaferr Efendi Brezhdanin nga qyteti i Stambollit në Dibër të Madhe, të cilin e kishte besnikun e tij. Duke ditur se Said Najdeni kontrollohej nga autoritetet e qeverisë turke, Xhaferr Brezhdani hyri natën në qytetin e Dibrës së Madhe dhe shkoi te hani i Simo Vllahit. Të nesërmën i kërkoi hanxhiut ta dërgonte te ndonjë punonjës lëkurash (saraç) se gjoja kishte nevojë për të blerë një shalë për kalin. Xhaferri dinte se vëllai i Said Najdenit, Qazimi, punonte lëkurat dhe me anën e tij do të takonte me Saidin. Simo i rekomandoi se usta më i mirë për punimin e shalave për kuaj ishte Qazim Najdeni. Sipas orientimit të Simos, Xhaferr Brezhdani shkoi në dyqanin e Qazimit. Pasi u fut në biseda imtime me Qazimin, Xhaferr Brezhdani, mësoi nga ai, se përveç vëllait, Hysniut, kishte edhe një vëlla tjetër, që quhej Said dhe se më përpara kishte qenë në medrese, në shkollën e lartë "Hajdar Fatiu" në Stamboll, e kishte kryer atë dhe ishte në shtëpi. Në vazhdim të bisedës Qazimi i sqaroi se Saidin nuk e lejonte qeveria të shkonte në Stamboll. Atë e kishte sjellë në Dibër, nuk e lejonin të lëvizte dhe e mbanin nën kontroll të fortë. Xhaferri, pasi u sigurua se bashkëbiseduesi ishte i vëllai i Saidit, i kërkoi atij që ta takonte me të. Qazimi mbylli dyqanin dhe në distancë me njëri-tjetrin, u nisën rrugës e shkuan në shtëpinë e Saidit, i cili banonte në rrugën "Sakaku i Tëlynit" në jug të xhamisë së re. Porsa u fut në shtëpi, Xhaferri u takua me Saidin, ata u përshëndetën përzemërsisht dhe filluan bisedat. Qëndruan tre net e tre ditë duke biseduar vetëm për vetëm. Xhaferri i shpjegoi se e kishte dërguar për të biseduar me të, Ismail Qemali. Pas tre ditës Xhaferr Brezhdan Efendiu u nis përsëri për në Stamboll. Gjashtë javë më vonë pasi ishte larguar Xhaferr Efendi Brezhdani, vjen në qytetin e Dibrës së Madhe për t'u takuar me Said Najdenin, Ibrahim Naxhi, i vetqujturi Dervish Hima. Edhe ky erdhi nga Stambolli, i veshur si qiraxhi dhe, pasi strehoi kalin në hanin e Simo Vllahit, u interesua që të gjente një mjeshtër që punon lëkurat për të rregulluar shalën e kalit. Me ndihmën e hanxhiut Simo, Dervish Hima, shkoi në dyqanin e Qazim Najdenit dhe, pasi u futën në biseda imtime, me anën e tij shkoi në shtëpi dhe u takua me Said Najdenin. Dervish Hima qëndroi nëë shtëpinë e Said Najdenit 24 orë duke biseduar. Ata diskutuan shumë probleme që diktonte koha për kombin shqiptar. Të nesërmen e ditës tjetër Dervish Hima u nis për në Stamboll. Dy javë më vonë pasi u largua Dervish Hima, në shtëpinë e Sait Naidenit vjen përsëri në Dibër të Madhe Xhaferr Brezhdan Efendiu. Pasi qëndruan rreth një ditë së bashku, u nisën bashkë për në Stamboll. Said Najdeni qëndroi në Stamboll rreth një vit. Atje u takua me shokë, dashamirës e patriotë shqiptarë. Ai i informoi ata për gjendjen në Dibër dhe së bashku diskutuan për probleme që i diktonte koha, për çështjen kombëtare. Në Stamboll thuhet se Said Najdeni u mor edhe me studime. Në muajin e ramazanit të vitit 1897, Said Najdeni kthehet përsëri në Dibër për të kaluar pushimet. Në Dibër kishte shpërthyer entuziazëm i madh. Njerëzit lëviznin të armatosur dhe përgatiteshin për të kundërshtuar masat që po merrte qeveria turke për të filluar Lufta Turko-Greke. Natën ë parë që Said Najdeni u kthye në shtëpi, erdhën për tu takuar me të shumë miq e dashamirës nga parësia e vendit. Gjatë bisedave Saidi sqaroi se Lufta Turko-Greke nuk sjell të mira, por vetëm të këqija për shqiptarët dhe për Shqipërinë. Shqiptarët do të luftojnë, do të derdhin gjakun, por fitoret do t'i korrë Greqia. Turqia do të ketë humbje të madhe, ajo do të humbasë Ballkanin, shqiptarët nuk kanë për të fituar asgjë, bile shumë vende të Shqipërisë do t'i marrë Greqia, e ca do t'i marrë Serbia.

Fjalët e Said Najdenit që u bënë atë natë në shtëpinë ë tij, të nesërmen qarkullonin në të gjithë qytetin e Dibrës së Madhe. Kjo krijoi urrejtje tek disa shtresa të popullsisë në Dibër të Madhe që përkrahnin politikën e Serbisë e të Turqisë. Saidi gjatë muajit të Madhërueshëm të Ramazanit filloi bisedën me shokët ë tij. Ai i sqaronte ato se si duhet të punonin e të përpiqeshin për përhapjen e gjuhës shqipe në Dibër, në rrethinat e kudo në krahinat e Shqipërisë. Shumë njerëz kishin filluar të ndërgjegjësoheshin. Shoqërisë së tyre u ishin shtuar anëtar të rinj. Simpatizantët për çështjen kombëtare po shtoheshin për ditë e më shumë.

(Vijon numrin e ardhshëm)

Një pasdite në pyllin e Mështeknave

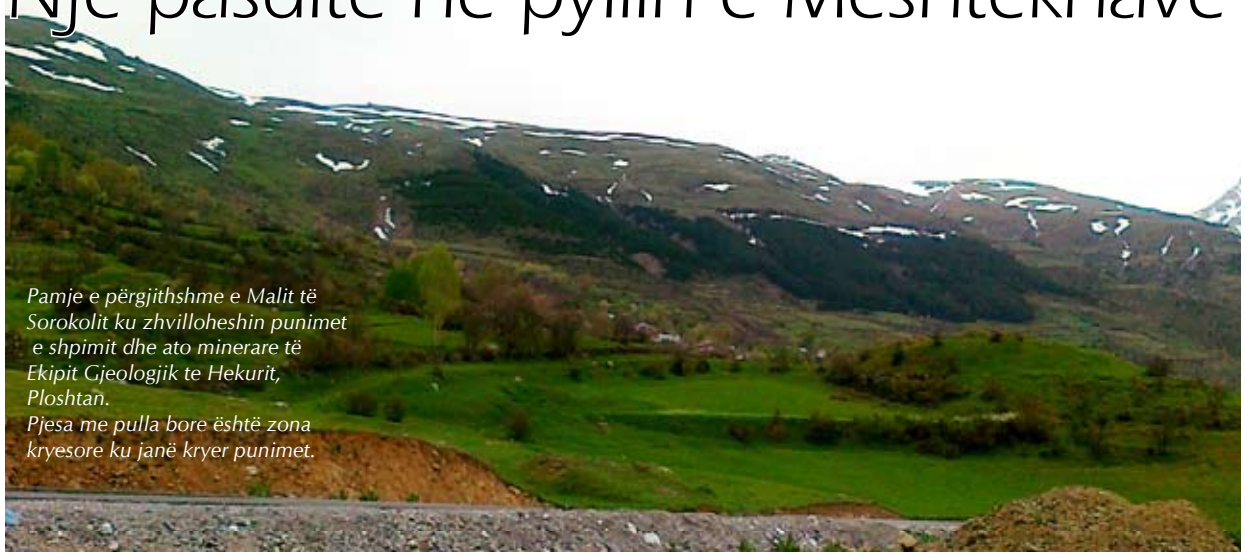

Pamje e përgjithshme e Malit të Sorokolit ku zhvilloheshin punimet e shpimit dhe ato minerare të Ekipit Gjeologjik te Hekurit, Ploshtan.
Pjesa me pulla bore është zona kryesore ku janë kryer punimet.

(Vijon nga faqja 19)

Tani mund të themi me të drejt se është koha të mendohet për turizmin malor të kësaj treve me perspektiva të mëdha, sipas meje dhe në shumë drejtime të tjera, pse jo dhe në minerale. Duket vërtet e pabesueshme por sot, është një realitet i prekshëm. Është me të vërtetë një mrekulli. Edhe pse të mirat dhe avantazhet e ndërtimit të kësaj rruge janë shumë të mëdha, nuk mund të mos shpreh disa mendime kritike rreth ndërtimit të saj. Shteti i ka dhënë lekët për ta ndërtuar atë sipas parametrave bashkëkohore. Por, për fat të keq, projekti i rrugës le shumë për të dëshiruar. Të më falin projektuesit, inxhinierët, specialistët e ndërtimit, Këshillat apo Bordet Shkencore miratuese të projektit (pasi po futem në livadhin e huaj dhe mund të më prishet kosa, siç kam komentuar vet për këtë fjalë të urtë e të bukur të krahinës së Lumës) por, për habinë e të gjithëve, nuk është eliminuar asnjë kthesë dhe nuk janë bërë devijime të domosdoshme të aksit të rrugës në disa segmente, në të mirë të sigurisë së saj dhe shkurtimeve të nevojshme e të domosdoshme?! Në shumë zona të njohura për rrëshqitje mendoj se nuk janë marrë parasyshë studimet gjeologjike të kryera më parë dhe gjeologo-inxhinierike të kryera në proces, duke sjellë dëmtime të herë pas hershme të rrugës. Shkurt, rruga është ndërtuar duke respektuar në mënyrën më fanatike aksin e vjetër të saj. Në se urat do të ndërtohen një ditë, ndryshimi i gjurmës vështirë se do të ndodhë. Është vështirë me sa duket për ne shqiptarët të ndërtojmë diçka një herë e mirë e pa bërë gabime, bile në shumë raste dhe të mëdha, në një kohë kur vet ne do ti vuajnë e do t'i paguajnë një për një të gjitha pasojat.

***

Le të kthehemi përsëri tek pasditja me xha Basriun. Ashtu qetë-qetë, me një hap të vogël, me një shkop të thjeshtë në dorë, të cilin për hir të së vërtetës nuk e mbante rregullisht, erdhi në një nga ato pasdite pranverore dhe u ul pranë nesh, aty pranë çadrave dhe lapidarit të heroit të popullit Hajdar Dushi, i cili në atë kohë ishte, nuk di në se është sot. Vinte me një trup mesatar, me një fytyre të gjerë e të bardhë, me pak rrudha në fytyrë e sy bojëqielli të theksuar, me flokë të parënë e të bardha si kësula mbi kokë. Ishte nga natyra njeri i ëmbël, i qetë në bisedë, shakaxhi dhe mjaftë i drejtpërdrejt. Ai nuk fliste me thumba siç flasin dibranët në të shumtën e rasteve. Mora vesh se nuk kishit shkuar në Peshkopi -mu drejtua ai mua –ndaj mendova të kaloja njëherë këtej dhe tu shikoja pak -ishin fjalët hyrëse në bisedë të Xha Basriut para se të ulej e të zinte kryet e vendit në lëndinën e bukur e të gjelbëruar të Kijavecit -duke vënë pak buzën në gaz, siç e kishte zakon kur thoshte diçka. Bëre mirë shumë që erdhe -i'a ktheva me të shpejt dhe me një zë të lart, duke u përpjekur të rregulloj diçka aty ku do ulej. Njeriu ka nevojë të bisedojë me mikun e shokun e mirë, për tu çlodhur, për tu shfryrë kur thonë, për të qarë hallet dhe për të larguar gajlet (stresin). Mua më vjen keq për ju jabanxhinjët që nuk keni mundësi të shkoni në darkë pranë familjeve tuaja, ndaj mendova të dal pak e të bënim muhabet. Ju kemi komshinj të mirë dhe muhabeti me Ju është më i ëmbël. Lagjia Dode ku e kishte shtëpinë Xha Basriu ishte afër çadrave tona, as pesë minuta larg me këmbë. Kjo është një sakrificë e madhe që bëni duke jetuar larg familjeve, po ashtu dhe për ato –vijoj bisedën Xha Basriu. Profesioni juaj e ka këtë sakrificë brenda dhe ju, besoj e keni ditur që më parë dhe e keni marrë parasysh këtë gjë, apo jo inxhinier? -Po, po i përgjigjem shkurt, por më shumë e kemi ditur në teori, tani në praktikë qenka më e vështirë, gjërat qenkan shumë më ndryshe. Duhet respektuar orari i punës dhe, këtu mes maleve, qenka vështirë për ta respektuar, pasi po nuk e respektuam atë, bëheni hajdut, vjedhim shtetit apo jo –iu drejtova Xha Basriut për të ma miratuar. Qeshi pak dhe nuk foli për këtë temë. Lika e kishte qejf shumë muhabetin dhe nuk rrinte pa e ngacmuar atë. Nuk kishte lënë ekip gjeologjik nëpër Dibër e Mat pa punuar. Njihte mirë krahinat dhe "veset" e tyre. Pasi kish kaluar ca kohë dhe muhabetit i ishte ulur pak hovi, Lika merr fjalën dhe i drejtohet Xha Basriut duke i thënë se mos pate ndonjë punë me inxhinierin qe erdhe të na takosh, pasi ju lumjanët e ndiqni shumë interesin. Mua në fillim nuk më erdhi mirë, ndonëse e dija se janë miq, por miku në shtëpi nuk vritet, kur i thonë, as me fjalë, as me pushkë. Për interes është krijuar dhe bota -vazhdoj me humor Xha Basriu. Mirë thotë inxhinieri, Ti Lik nuk rri pa u guc -vazhdoj bisedën po me humor Xha Basriu. Dhe mirë bën që na ngacmon nga pak se na ven në punë trurin. Ata ishin miq siç e theksova më sipër dhe, e njihnin mirë njeri tjetrin. Replikat miqësore i bënin për të gjallëruar muhabetin. Xha Basriu, pasi u mendua pak, vazhdoj përsëri. Mua më ka thënë Maliq Gania (ose Lika, nga Vasiet, një personalitet i fesë islame në krahinë e më gjerë), para shume vitesh -vazhdoj Xha Basriu -një gjë shumë me vlerë për të cilën do të mundohem tua them siç ma ka treguar ai, ose më saktë, të shpreh domethënien e saj. Njeriu në jetë duhet të kujdeset për katër gjëra: E para të kujdeset për shëndetin. Dhe kjo realizohet duke ngrënë pak, ka që shtojnë këtu dhe diçka tjetër, duke fjetur pak. E dyta, të kujdeset që të jetë i sjellshëm dhe i matur. Dhe kjo realizohet duke folur pak. E treta, duhet kujdesur që të adhurosh Allahun. Kjo realizohet duke bërë sa më pak gjynahe. E katërta, duhet kujdesur për të dëshiruar diçka. Kjo realizohet duke bërë durim, për të dëshiruar diçka në mënyrën më të mirë. Ai që nënvleftëson të afërmit dhe farefisin humbet dashurinë dhe respektin apo jo inxhinier -mu drejtua Xha Basriu mua që të më bëj pak më aktiv në bisedë. Ju vendoset këtu çadrat, shtëpinë tuaj të punës, midis nesh, në trojet tona, afër lagjes tonë. Ju u bëtë komshinj me ne. Dhe ne, ashtu duhet dhe na takon tu trajtojmë e të sillemi me Ju. Unë i dua njerëzit e punës, -vazhdoj më tej Xha Basriu -aq më tepër ata që kanë ardhur nga ana e anës, larg familjeve, për të kontribuar, midis të tjerave, që edhe krahina jonë të zhvillohet e të ketë punësim dymbëdhjetë muaj, jo tre muaj punë dhe pastaj, rroftë shtegtimi..!! Sigurisht që kanë ardhur për të realizuar punët e ngarkuara nga shteti, se profesioni i tyre këtu e ka frontin e punës, nëpër male e kodra, mineral në bulevard nuk ka. Buka s'bie nga qielli. Fjalët e Xha Basriut më prekën shumë. Ishin fjalë të mençura. Ishin fjalë të mikut për mikun. Ishin fjalë zemre që të futeshin në zemër. Shtegtimi ishte dhe mbetet një plagë e madhe, një kurbet brenda vendit.....pasi të tilla janë kushtet natyrore në këtë krahinë malore. Bisedat vazhduan gjatë dhe në tema të ndryshme të asaj kohe, në atë pasdite të paharrueshme, ku fjala, sidomos në atë kohë, duhej të mendohej e të peshohej mirë, para se ta nxirrje nga goja. Fjalët e fundit të Xha Basriut, tre muaj punë dhe pjesa tjetër shtegtim, më ngelën në mendje dhe ma ngacmojnë vazhdimisht kujtesën edhe sot e kësaj dite.....!

Vesel Hoxha

Antar i Stafit Akademik të Institutit të Gjeoshkencave, Energjisë, Ujit dhe Mjedisit, pranë Universitetit Politeknik të Tiranës.

PORTRET

Është nder dhe krenari t'u shërbej njerëzve

Ekisha të pamundur të ndërmerrja një hap të tillë për të shkruar dy fjalë për shokun tim të ngushtë Kadri Disha, nga fshati Sopot të komunës së Zerqanit. Jo se ai nuk e meritonte një gjë të tillë, por mua fatkeqësisht më mungon shkolla përkatëse. Por megjithatë, do të mundohem t'ia arrij qëllimit duke patur besim të plotë në forcat e mia fizike e mendore.

Në sheshin qendror të qytetit të Bulqizës ndodhet një kioskë e vogël ku shërben me devotshmëri 50-vjeçari Kadri Disha. Unë që mora guximin e këtij shkrimi të vështirë jam një pensionist i moshës së tretë, ku prej shumë vitesh jam "mik i ngushtë" i kësaj kioske, jo vetëm i shtypit në përgjithësi, por edhe i romaneve në veçanti. Të më falë lexuesi, se u zgjata pakëz.

Nëpërmjet kësaj "Odiseje" që u lidha me shtypin zura shoqëri të "artë" me zotin Kadri Disha.

Është burrë rreth të 50-tave me pak thinja, shumë tip i heshtur në pamje, gojë ëmbël e tejet virtuoz në mendime. Duke qenë gjithmonë në kontakt të përhershëm me kioskë, e shoh Kadriun të shpërndajë gazetat me biçikletën e tij, sa në njërën lagje në tjetrën, duke mos harruar as lagjen e re që është më larg.

Këtë itinerar e bën çdo ditë pandërprerë, për t'u ardhur në ndihmë sadopak atyre që nuk kanë mundësi distance. Në vitet e hershme të rinisë tregon Kadriu, kam punuar edhe në minierë për disa vjet. Më pas, dola në pension të parakohshëm.

Po ashtu kam qenë edhe emigrant në Greqi, në ishullin Kretë. Po edhe kjo nuk më doli e hajrit, sepse qeveria greke shumë shpejt mori tatëpjetën disfatiste. Meqenëse guri i rëndë peshon gjithmonë në vend të vet, edhe Kadriu pa një e pa dy u kthye në vend të vet duke i shërbyer më me zell e pasion klasës punëtore e mbarë popullatës, deri në vetmohim.

Jo vetëm kaq. Duke qenë njeri i vetëmohimit e sakrificave dhe kuadër me eksperiencë shumëvjeçare ai është zgjedhur prej vitesh, Kryetar i Partisë Social Punëtore Shqiptare, në rrethin e Bulqizës. Siç u shpreha më lart se duke qenë shok të ngushtë e për kokë edhe kafetë kanë qenë pa okë. Në kafe e sipër e thërrisnin klientët për t'u dhënë shtypin e Kadriu si një djalë 20-vjeçar ngrihej si lepur, për t'u dhënë gazetën. Shumë herë më ka rastis ta qortoj shokun qortoj shokun Kadri.

Po pije rehat atë të shkretë kafe e pastaj shko ke puna. Kurse ai, më përgjigjet me seriozitet: Është nder e krenari t'i shërbej klasës punëtore e klientëve, sepse edhe ajo thotë Kadriu, është ushqim i trupit të njeriut.

Meqenëse se arritëm te stacioni i kioskës së vogël, nuk na mbetet tjetër veçse t'i përcjellim më shumë dashuri, të lumtë zoti Kadri për punën tuaj shembullore.

HYSEN MIRKU - *Pensionist*

Rruga e Arbërit

Të nderuar bashkëpunëtorë

Prej muajsh, redaksia ruan në arkivin për botim disa materiale, të cilat po të botohen zënë një hapësirë prej 2 ose më shumë faqesh.

Për këtë arsye, redaksia e gazetës "Rruga e Arbërit" njofton gjithë bashkëpunëtorë e saj, se shkrimet që sillen për t'u botuar, duhet të jenë jo më shumë se **5 faqe të daktilografuara** (përafërsisht 10000 mijë karaktere, pa përfshirë hapësirat). Materialet që vijnë me email ose në çdo lloj forme elektronike, duhet të jenë në Word, me fontin **Times New Roman**, të **madhësisë 12pt dhe me hapësirë 1.5.** Gjithashtu, kujtojmë se materialet e pranuara në formë elektronike duhet të kenë patjetër germat "ë" dhe "ç".

Çdo material i gjatë do ti nënshkrohet redaktimit dhe shkurtimit për tu botuar në versionin e shtypur të gazetës. Versioni i pa shkurtuar do të botohet çdo muaj në internet në adresën: **www.rrugaearberit.com.** Autorët mund ti shkurtojnë vetë shkrimet dhe të na i përcjellin në redaksi me dy versione botimi: për gazetë dhe për internet.

Duke shpresuar në mirëkuptimin tuaj, ju përcjellim konsideratat më të mira të redaksisë për bashkëpunimin e deritanishëm..

Për sqarime më të hollësishme mund të na kontaktoni me email në adresën <rrugaearberit@gmail.com>

Redaksia.

vetëm 600 lekë në vit

kontribuo për gazetën
merr kopjen tënde

eshte koha per tu pajtuar...
Email: rrugaearberit@gmail.com

Botime & Studio Grafike

libra-revista
gazeta - fletëpalosje
postera-broshura
kartolina-ftesa
kartvizita
shërbim fotografik

Kape kohën...
për çmime të lira, shpejtësi dhe cilësi

00355 4 22 33 283
069 20 68 603
mbbotime@gmail.com
www.mbbotime.com

na ndiqni në Facebook:
MB Botime & Studio Grafike

cyan magenta yellow black